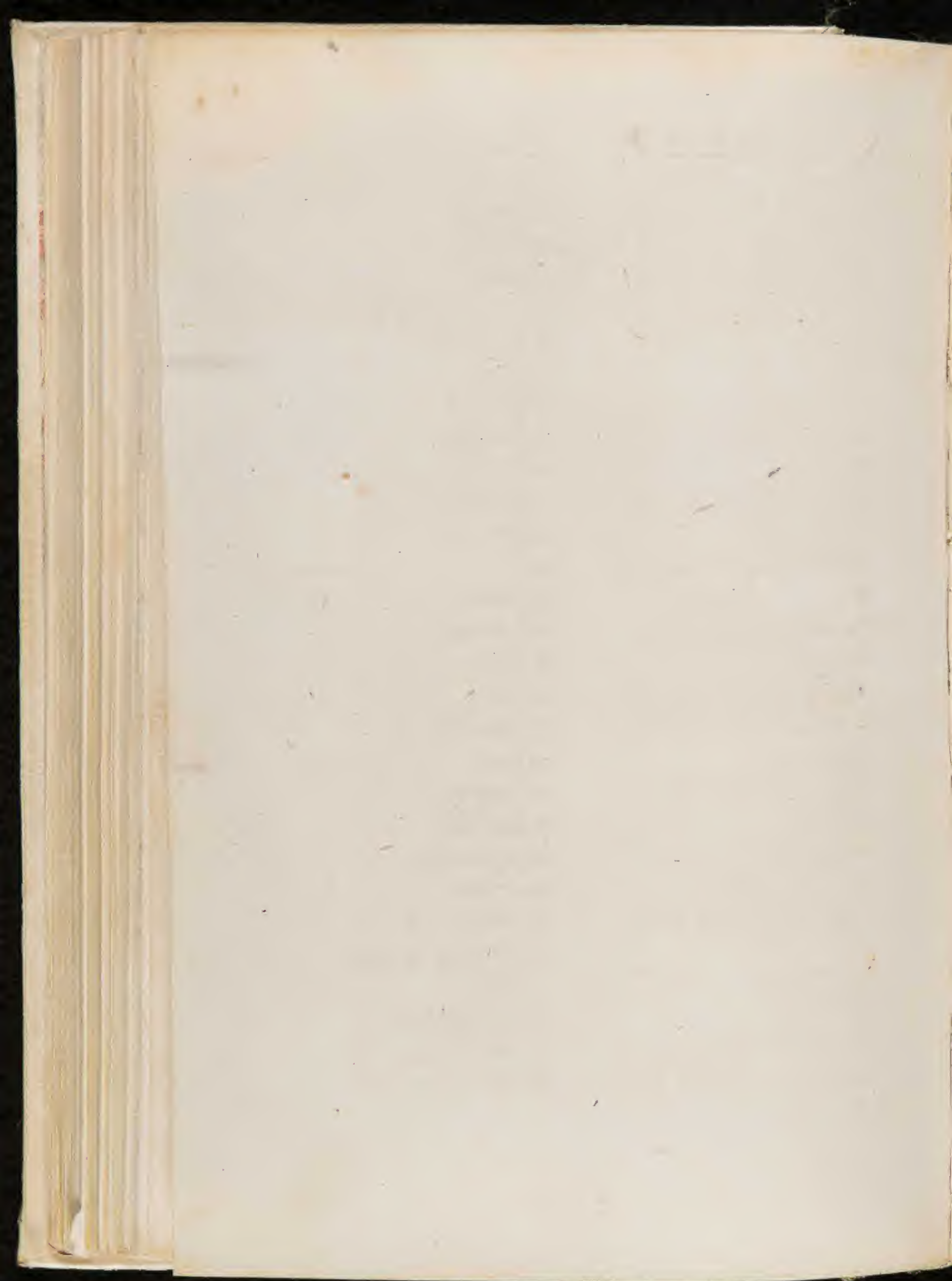

BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA

A.P.L.
584

PLATINE 3

honestia uoluptate
& ualitudine lib. ca
pitula

Deligendus locus ad
habitandum

de exercitatioe cor
poris

de cena

de ioco & ludo

de somno

Qua rōe cubādū sit
de concubitu

Quid sit agendū ubi
cubitu surrexeris

de exercitatioe po
sommum

Quid obseruādū sit
ī uita ad uoluptatez

de coquo

de paranda mensa

de sale

de pane

de placentis

Quid sit edēdū pmo

de cerasis

de prunis

de moris

de peponibus

de cucumeribus

de ficis

Li. ii.

De malis

de piris

de uua

de malis punicis

de cotoneis

de citro

de palmis

de mespilo

de sorbis

de cornis

de persico

de oleo

de melle

de saccharo

de lacte

de caseo

de recocta

de ouo

de butyro

de succidia

de liquamine

de omēto

de abdomine

de aceto ¶ de acore

Li. iii.

De amygdalis

de auellana

de nucibus pineis

De castaneis
de filiquis
de pistachiis
de pipere
de cariophilo
de cinnamomo
de gingiberi
de nuce muscata
De acrimoniis ac p^mu
de alio
de cepis
de bulbis
de porro
de feniculo
de cumino
de aneso
de papauere
de coriandro
de mentha
de apio
de serpyllo
de pulegio
de cardis
de ocymo
de ruta
de eruca
de nasturcio
de thymbra
de anepita
de anitho

de thymo
de origano
de ceripholio
de amaraco
de sylibrio
de marubio
de abrotano
de hisopo
de petroselino
de absinthio

Lib. iiii.

De lactucis conditis
de conditura endiuie
Conditura buglossi
conditura p^adodap^u
conditura portulace
Rosmarini conditura
de conditura ma^lue
de conditura intybi
De conditura saxifragie
De conditura pipinelle
de conditura acetose
de asparago condito
de conditura lupuloy
de conditura capparis
de cariota & pastina
ca
de conditura cepay
de conditura porri

patia ex capitibus it
neis capoy z gallia
patine o linguis aut
lucanice

de carniū differē
tia z quo tēpore q̄q
coq̄da edēda ue sint
de boue agno z uer
uece

de capra & hedo

de ceruo

de urfis

de damis

o leporibz z cuius

de histrice fricio

Lib.v.

de auibz esculētis

ac primū de pauone

de anse re z anate

de grue

de siconis

de oloribus

de hirundine

de merulis z turdis

de sturnis

da turture

de gallinis

de columbis

de ficedulis & passer

de coturnice

de perdicibus

Que differentia int
aialium partes sit

Lib.vi.

Quomodo coquen
de aues cicures z syl
uaticę

Elixum

Assum

piperatū ex siluaticq̄

ius laridarium

cibariū ex siluatica

pastillus ex siluaticq̄

pastillus ex cicuribz

frictū ex quibz carne

pastillus in olla

mirause catellonicū

Vt pavo coctus ui

uus uideri possit

in porcello asfo

pullus in acresta

pullus assus

in pulpam uitulinā

in pulpā romanam

Esicium ex pulpa

Esicium ex iecore

Farcimina

Lucanice

Gelu in patina

hedus in alio

pulm̃tariũ i carbõa
in ioculculis
Succidia in carbone
in turdo
in uitulinum caput
in cerebrũ uitulinũ
in ficedulas
patia catellourea
Liquamen
in uetculũ uitulinũ
perna
lumen & lingua
i pastillũ gallinaceũ
in pipionẽ exossatũ
ex solo pipione duo
fiunt
Cibaria alba
Cibariũ albũ catel.
ius consumptum
ioculculm croceum
ioculculm album
ioculculum uiride
Cibarium quod uul
go zãzarellas uocant
cibarium uiride
Cibarium in bolis
cibarium album

Lib.viii.

de ordeo
de farre
de hamilo
de simila
de balica
de riso
de pannico
de milio
de faba
de cicere
de cicercula
de piso
de phaseolo
de lente
de uicia & eruo
de lupino
de canabi
de sambuco
de cucurbita
de atriplice
de rapo
de naps
de blito & bleta
de brasica
Far in iure
Risum i quouis iure
milium i patina
Cibariũ ex pane tto
iulculum qd uerzu
sum uocant

pulsfabacea ex faba
fracta

Faba infrixorio
cibarium expiso
cibarium ex carne
cibarium ex intestinis
cibariū ex intestis ēte

Oua turte condita
ut pisa credantur
cibariū ex lactuca
cibarium ex malo ro
seo

de simula

patina ex rapis

patina ex feniculis

Esiciūz romanicum?

Esiciū frumētinum

cibariū ex radice pe
troselini

cucurbita fricta

cibarium cānabinūz

Esiciūm ex carne

Esiciūm siculum

in uermiculos

Minutal herbaceū

Risum ī amygdalis

ferculū amygdalinū

esiciū ex pelle capoy

ius ī cicere rubeo

ius ī pane

ius ī cucurbita

lac in cucurbita

Karabagū catello.

ius ī faba recēti

Verzūfū ī ieiunio

Leucophagū ī ieu.

pisa in ieiunio

Minutal

in canabin

in brasica romanensē

cibarium croceūz

in florem sambuci

in zīazarellas albas

leucophagū catell.

Lib. viii.

De condimētis que

uulgo sapes uocāt

cōdimētum album

odimētūz camelīnūz

moretum quod salsa

pauo uocatur

tucetū ex pnis sicq.

Moretum uiride

Moretum plicīnūz

Moretūz genestīnū

Moretum ex uua

Moretum ex moris

Moretum ex cera

sis aut merendis

de sinapi

Sinapidum
Sinapidum rubeum
sinapidum frustra
Moretum celesti
num in estate
piperatū croceum ī
pisces
Aliatū ex iugulandō
aut amigdala
Aliatum coloratius
Moretūz pāpinaceū
qđ falsā uocant
acresta cū feniculis
sapor roselinus
moretum ex cornis
pulmētarium ī torta
torta alba
torta bononiēsis
herbaceum maiale
torta cucurbitina
Rapum pirum z co
toneum in torta
polenta siue ut uul
go miliacium
torta sambucea
torta ex capreolis
uicium
torta ex riso
torta ex farre
Artocreata

torta ex castaneis
torta communis
torta ex milio
torta ex merendis
torta ex cāmaris tē
pore ieiunii
torta ex anguillis
torta ex dactylis
torta alba
torta ex cicer rubeo
torta pandodapa
torta in iure
torta quaz marzapa
nem uocant
pastilli quos canisio
nes uocant
ofella
Anguilla in torta
piscis in pastillo
cotoneum ī pastillo
concretūz amygdali
num in ieiunio
Recocta ficta
butyrum fictum
offa canabina
diriola
diriola in ieiunio
caseus frictus
Rapum armatūz
offa inaurata

Lib. viii

De offellis quas ut
frictellas licet appel
lare

Frictelle ex sabuco

Frictelle ex albamē
to ouoru; poline z
caseo recenti

Frictelle ex secreto
lacte

Frictelle ex riso

Frictelle ex salua

Frictelle ex pomis

Frictelle ex lauro

Frictelle amigdalie

Frictelle ex sambu
co in ieiunio

Frictelle amare

Frictelle ex riso

Frictelle ex pomis

Frictelle ex ficiis

Frictelle ex piscibus

frictelle i formā pisci

Frictelle uetose

Pastinace fricte

Oua quouis mō coe

ta ac d' agitatis z cō

fractis primo

Oua frictellata

Oua elixa

Oua rarta

Oua i craticula

Oua in ueru

Oua fric. Flo. more

Oua farcta

Oua i pastilli more;

de boletis z fungis

de tuberibus

de cochleis

de testudine

de ramis

Lib. x.

De coquendis piscibus

de thymo

de mulo

de anguillis

de murena

de echino]

de sepiis

de loligine

de polypo

de conchis

de locustis

de cancris

de conchis

de purpura et mur

murice

de ostreis

de orata

de accipensere

De scauro
de lupo
de filluro
de rombo
de stirione
Conditura quod
cauiare uocant
Lumbrina
Dentale
Varrolus
Coruus
Solea
Palamita
Fraolinus
Trillia
Salpa
Scorpion
Cephalus
Passer
Camarum marini
Cappe
Merlucius
Lucius fluminalis
Truse
Tinca
Piscis persicinus
Lampreda
Temolus
Congrum
Leo marinus

Scarde
Carpani
Salmoni
Lasche
Lacteolini
Rouilliones
Acicula
Turdus marinus
Agoni
Sardelle
Polypus
Cancri
Carpiones
Calamarii
Pisces in gelu
Qua tarincha
Quid sit edendum ter
cia mensa
de uino
de sedandis pertur
bationibus

Capit. Lib. Platine
de obsonis fin.

Regist. huius libri

Primus
PLATINE

addidere
uacet
porej aciendum

Secundus

Qui igitur
uentre. gene.
primi Ali
ret lacte

Tercius
ac per hoc
ut mala

Xigere
nulla apum

Quartus.
ab omphace
jesui

Auftere

DE NVCE

Quintus.
rem ad eius
ruit ascribi

DE AMARA.
mente

Sextus.
est in pretio
PATINA

De boue
rum enim

Septimus
esset debe.
uolant.

rimum posse
uceratos

Octauus.
ramusculis

geritur

finito

si assum

Nonus.
q̄ millu
urinam
rata fuerint
tienssum.

Decimus
subigito
Eficium
ta eferueat
soluto

Vndecimus
seruentur
cul flamma
saturnum
enim alit

Duodecimus
Rapum ar.
morsus

per setaceum
Liter amyg.
Tredecimus
frigiditatem
lino saluta
simi et

uerso ac
Quartusdecimus
PASSER
aut acresta
percoquant
affus

PLATINE DE HONESTA VOLV
PTATE ET VALITVDINE AD
AMPLISSIMVM AC DOCTISSI
MVM .D. B. ROVERELLAM .S.
CLEMENTIS PRESBITERVM
CARDINALEM LIB. INCIP.

RRABVNT et quidez uehemē
ter amplissime p̄r. B. Rouerella q̄
hanc nostram susceptōz nequaq̄ di
gnam que tuo nomini ascribere ē
putarint: q̄ & uoluptatis & uali
tudinis titulū pre se ferat. Veruz cū mihi atq̄
omnibus eruditis spectata sit ingenii tui uis &
acumen mox & honestissime uite cōstantia do
ctrine ac eruditōis magnitudo: malui te uigili
arum mearū patronū ac iudicem si quid puer
se scriptum inest facere: q̄ aliū quēpiam. Insta
bunt acriter maleuoli sat scio: de uoluptate ad
uirum optimū & continētissimū nō fuisse scri
bendū. Sed dicāt queso hii stoice qui elatis
supciliis non de ui s̄ de nominū uocibus tan
tūmodo diiudicant: Quid mali in se habeat cō
siderata uoluptas: Est enim huius ut ualitu
dinis uocabulū mediū. De uoluptate quaz in
temperantes & libidinosi ex luxu & uarietate
ciborum ex titillatōe rerū uenerearum p̄cipi
unt. Absit ut Platyna ad uirum sanctissimum
scribat de illa uoluptate que ex continentia
uictō & earū rerū quas humana natura appetit

loquor. Neminem enim adhuc uidi adeo libidi-
nosum & incontinentem qui nō aliqua tange-
retur uoluptate: si quando a rebus plusq̃ satis
est cōcupitis dēclinauisset. Valet apud hos ut
uideo Ciceronis autoritas: qui quidē ut Ari-
stoteles Platonem: Pitagoram: Zenonē: De-
mocritum: Crisippum: Parmenidez: Heraclitū
sic Epicurum segetem & materiam eruditōis
ac doctrinē suē facit: quo cum enim tutius cō-
grederetur q̃ cum mortuo Epicuro neminem
habuit: Cicero: ualebit & apud me Seneca: Lu-
cretii Laertii autoritas: qui ut Epicurus uir
sanctissimus atq̃ optimus miris laudibus ex-
tollunt. Dicere autem non decere sapientem
merore confici: cum perturbationis dolorisq̃
uocatio constantes efficiat uoluptates. Quid
mali immo quid non boni in se habet: Ad feli-
citatem enim uoluptas illa que ex honesta ac-
tione oritur: ut medicina ad sanitatem egrotā-
tem hominem perducit. Quis est preterea tam
stupidus tamq̃ ut isti uolūt a sensibus ob scītātē &
tetricā uitā alieno qui nō corpore & animo ali-
q̃ p̃fūdatur uoluptate: si & in uictu medici-
tatem unde bona ualitudo & ī actōe integritas
ac cōstātiā unō felicitas oriū retinuerit: nō ī-
pbat hoc nomē a Platone n̄ ab aristotele q̃ si
gnate ac modū de rebus ip̃is locuti sūt fecit Me-
trodori ac Hieronimi luxu & libido ut Epicuri
uir optimi schola & doctrina uitō daret nō ergo
quod uir bonus: sed quod deprauatores secte

addidere culpanduz erat. Desinant preterea
 hi rerum estimatores & quasi trutina quod
 in dies ab unoquoque fit librâtes carpere quod
 de ualitudine aut ratione uictus: quam greci
 dietam appellant: addendo quedam ad curan-
 das egrotationes precepta: de natura rerum &
 obsonis perscripserim: Tantum enim abest
 ut hoc institutuz a uiro ciuili sit alienû: sum-
 morum etiam philosophorum auctoritate &
 precepto ut quemadmodum in prelio qui ciuē
 olim: sic qui in pace multos nunc ciues ratio-
 nē] uictus afferendo seruaauerit: plures ciucas
 merere uideatur. Obsonia mihi obiciēt ut gu-
 loso & edaci: utq; instrumenta libidinum & que-
 dam quasi calcaria intemperantibus & flagitio-
 sis addenti. Vtinam ipsi aut natura aut insti-
 tuto ut Platyna medioctate & parcimonia ute-
 rentur non uideremus hodie tot popinarios ī
 urbe: tot gnatores: tot scurras: tot ganeones
 tot adularoēs libidinum & obstrusarum dilige-
 tissimos ob edacitatem & auariciam conquiritores.
 Scripsi ego de obsonis Catonem uirum
 optimum Varronem omnium doctissimum Co-
 lumellam & Celsum apitium imitatus non quo
 legentes ad luxuz adhortarer quos certe inter
 scribendum semper a uicio deterrui sed quo
 & ciuili uiro ualitudinem lauticiem uictus po-
 tius q̃ luxum quērenti prodessem: & posteris
 etiam ostenderem nostram quoque etatem
 ingenia habuisse que maiores si non equare

imitari saltem in quouis dicendi genere aude-
rent. Has ergo rusticationes meas quas hac es-
tate in secessu Tusculano apud inclitum & am-
plissimū patrem Franciscum Gonzagam perscri-
psi non aspnabere doctissime pr̄ si boni plusq̃
mali in se habent: siue non ad flagitium quod es-
set detestandum sed ad ualitudinem z modesti-
am homines te etiaꝫ impellente nominis tui au-
toritate interposita adhortantur.

DELIGENDVS LOCVS AD HABI- TANDVM.

✠ quatuor elementis: unde animan-
tia queq; aut mixtim aut seorsum
originem traxere. Duo sunt ex quibus
z in quibus potissimū uiuit homo: terra scilicet
& aer. Ab igne enim & aqua quorū alterum su-
pra modum frigidū z humidum est: alteruz ca-
lidū & siccuꝫ ita natura secludimur ut habita-
quantū indiuidua requirunt particula quadā di-
utius inter hec uersari nequeamo. Familiariora
igitur humano generi & quasi domicilia sunt
terra & aer: in quibus ad uoluptatem z ualitu-
dinem eligendus est locus: ne brutis hac in re
inferiores esse uideamur: que ex regionibꝫ salu-
britatem cum iocunditate requirunt. Deligat
itaq; homo non inciuilis & ingenu particeps tū
in urbe: tum in agris pro anni tempore locū sa-
luberrimū iocunduꝫ amenū uenustū ubi edi-
ficiet ubi rei rustice operā det: ubi musis z genio

uacet: ubi postremo quod fieri per facile a uiro
 castissimo & docto pōt tum diis ipsis loquat̃
 estate petat loca excelsa sine nebulosa nō uetosa
 nimium sed puri clari temperatiq; celi: ubi domus
 habeat egregie cameratam cuius fenestre Var
 ronis auctoritate ad orientem & septentrionē
 xgāt. Tale. n. domiciliū ueniente sole illustrat̃
 & quasi repurgatum omni nocturna labe cum
 non admodum calefiat occidente eodem septē
 trionali aura refrigeratur. Eadem quoq; rati
 one utemur si nobis secundum maris littus ha
 bitare contingerit q̃ per estatem meridiano &
 occiduo sole alia ratione edificate domus admo
 dum feruent: unde fit ut corpora diutino calo
 re uitiata ac nulla uoluptate adiuta in etiam
 graues & periculosos incidant morbos. Vere
 autem hyeme autumno maxime ubi tem /
 peries fuerit in planis collinis ac maritimis locis
 commode & salubriter habitaueris: modo pro
 cul sint a paludibus a stagnis a calidis & sulphu
 reis fontibus. Sunt etiam qui scribant fluminū
 auras ac maritimie ore si a meridie flauerint ī
 salubres esse maxime uero in grauib; locis
 quod hodie quoq; in latio ac ī maritimis austro
 expositis frequētatis funeribus cernitur. Cauē
 dum etia; est ab immenso frigore precipue ue
 ro flante borea: unde & neruorum contractio
 nes dissentiones ac rigores quos greci spas
 mum & tetanum uocant: & tusses destillatiōes
 tormina lypitudines raucedines ac uesice dolo

res nascuntur adde quod ut nimio calore concoctio
intermittit somnus aufertur resoluitur corpo
ac mens iacet ita nimio frigore habeantur senso
& destitutum prope fomente naturali super inge
nium: optima est hyems ut ait celsus que uen
to uacat. Salubris estas qua fauenu plant uel
septentrionales magis quam subsolani: & ut uento
a mediterraneis regionibus ueniens salubris
est ita fere a mari grauis: Igne itaque eo tempo
re anni fouenda sunt membra non tamen diu so
co inherendum est ne & corpus pigrescat & de
bilitetur ingenium: & malis uaporibus quod fie
ri solet cerebrum repleatur attractis per ig
nem ad caput humoribus quos greci catarres
& reurrata: nostri fluores & disillationes appel
lant. Obeunda sunt negocia tum urbana: tum
rustica: uacandus ingenio si doctrina imbuti su
mus: unde solida & integra uoluptas oriri solz
**DE EXERCITATIONE CORPO
RIS.**

Erunt quia ignauia corpus hebetat:
& secunde uitam prosequitur ualitudo
exercitatione liberali utendum est quia
& sanguis ocio deprauatus emendat & membra ua
lidiora ac promptiora ad id quod inflat agendum
sunt & stomacho motu in quo calor inest ad ap
petitum excitatur & mens adiuuantibus sensibus
ad cognitionem rerum occultarum & admirabilium
celerior & acutior redditur sed neque hoc ante
cibus uictus neque ieiunio admodum & famelico est

pore faciendū est. Expectanda ē prima conco-
ctio postq̃ nil crudū; nil inane de stomacho per-
tinescendū ē. Homine cōmodo exercēt ambu-
latio negociatio per accliuū; ascensus ac descē-
sus rei non ponderose de loco ad locum porta-
tio: ubi domi sumus. saritio. occatio runcatio. in-
scisio. putatio dum ortos & pomaria animi gra-
tia colimus. Exercent itē sed cōcutiatiū; pila tū
maior tum minor: equestres ac pedestres ludi
gladiatura sed indecentius. Preterea certare
saltu: iaculum torquere arcū; intendere: lucta
luctari: uenatioē defatigari nō alienū; ab inge-
nio ac ciuili uiro uidetur: quando pro patria
si opus fuerit strennue sumpturi sint arma. Fi-
ent hec commodius ad ualitudinē & subinde
ad uoluptate; sub dio celo & in sole q̃ sub tecto
aut in umbra. Ille potissimū exercitatiōes lau-
dande sunt: ut ait Celsus q̃z finis plerūq; sudor
ē aut certe lassitudo q̃ citra fatigationem sit.
Sed hoc maxime attendendū est ut equaliter
omnia membra secundū; uires exerceantur: ne
dum uni parcimus reliqua nimio labore obruan-
tur. Vt uero ex nimio ocio. ita ex nimia defati-
gatiōe periclitatur mediū igitur quoddā tenen-
dū ē ne dolorē cū uoluptate permutemus.

DE CENA.

E dato tandem ab omni concitatione cor-
pore cum uespere edendū; sit quo tem-
pore nū; cenā facere dicūtur cū prandio
maiores & quide; militares ante meridiē; uti

consueuerint: cibis quem stomachus noster co-
quere haud grauate possit capiendus est. Parci-
us tamen edendus tum est maxime uero bilosis
quorum morbi humiditate nocturna urgente
cibo etiam augeri non sine incommodo solent.
Sumpto cibo ab omni cōmotione corporea ue-
hementi presertim z mentis agitatione duabus
horis supersedendum est donec saltem prima
concoctio fiat.

DE IOCO ET LVDO.

Nteriq; uero iocis ac ludominime concita-
to uacandus ne sensus cogitatione occu-
pati concoctionem impediant. Careat iocus q̃
urbanum facit u; modestū uelodacitate scur-
rilitate mordacitate. Nolo mimos: nō proterui-
am non dicteria non conuicia unde ira & indi-
gnatio ac plerumq; magna rixa oritur. Ludus
sit tal' tessera. schaco. ut nostra appellatōe utar
chartis uariis imaginibus pictis. Absit interlu-
dendum omnis fraus & auaricia: qua illiberali-
or & detestandus fit ludus: nec ullaz affert lu-
denti uoluptatem cum timor ira & immēsa ha-
bendi cupiditas uariis modis ludētes cruciet
Si lucubrandū ē non post cibū id facere s; post
cōcoctionē debeo naturalis enī calor cōmotiōe
& agitatione mētis a stomacho retrahitur aut
imbecillior ad coquendum redditur.

DE SOMNO.

X T autē nimia exercitatio & longa uigi-
lia uim corporis prosternt concoctōne:

impediūt spiritus uitales obilitāt cerebri: exsic-
cant. Sic tēperat⁹ somnus ⁊ qui nō ex crapula
⁊ ebrietate uenit mēbra labore fessa restaurat
calorē stomacho subministrat mentē purgat ⁊
deniq; totū corpus ad honestā actiō; ex qua
⁊ tutis habitu cōpatur renouat: ut hyeme cō-
modior culcitra plumea ē: ita lanea ul' bombici-
na estate salubrior. a nimio tñ somno p̄cauēdū
ē: unde ⁊ corpus marcescit ⁊ sensus ebetant ⁊
stomachus fluore temptat ⁊ caput ⁊ cerebri
grauat ⁊ obtundit. Ad somnū nox mortales in-
uitat q; obscura q; trāquilla q; frigida ⁊ humi-
da ē. Hīc cimices plerūq; interturbāt: quos
hac rōe facillime tolles Cucumerē anguinū cō-
dito in aquā. eāq; in lecticā ⁊ quo uoles in fun-
dito: ul' sel bululū cū aceto mixtum sup futci-
dito nulli nascent. Fugabit itē ex cubiculo pu-
lex si: aqua; ex coriandro circum quaq; fundes
meridiani. n. hoc ē meridiē dormir nisi sedē lo-
⁊ tantūp dū fumi aliquātulū euaporēt in salu-
bre ē ⁊ pestiferum. caput enī debilitat. distil-
latiōes augent: pituita mltiplicat calor natu-
ral corūpitur: segne omnino desidiosum marci-
dum ac languidum corpus efficitur.

QVA RATIONE CVBANDVM SIT.

N facie dormiat cui stomachus imbecillus
ē id enī cōcoctiō; adiuvat: nec patit pitui-
tam cōcrescere calorem naturalē augen-
do quo noxu humores excoquantur. Dormire

item primo somno in lato dexte deinde in si
nistrū putile ē. Supinus ne dormiat qui sane
mentis ē inde enī pleriq; z graues oriunt mor
bi cū & cerebrū z neruos z renes fluidus hu
mor inficiat: tali accubitu pprio meatu auerso
Dormire capite & humeris elatis mire ad ua
litudinē facit. Noctu uitanda ē luna p̄cipue cū
dormit quia frigidos humores mouet: & reu
matismū pluriphariā generat: maxime uero si
radi lunares quoy qualitas frigida ē z humi
da in caput dormientis deciderint.

DE CONCVBITV.

Oncubito q̄ yocrates medicoy p̄nceps
diuina uir scia ait p̄tē eē quādā comicial
morbi neq; nimis ē cōcupiscendus neq; oīo po
habēdo cū ad generatōz faciat q̄ animatiū spēs
osuant Rarus ut ait Celsus corpusexcitat fre
quens soluit: frēq̄tē dixit nō numero sed ratōe
etatis z corporis. Is enī coitus nō inutilis est
& ad uoluptatē facit q̄ nullus languor aut do
lor sequit. Peior ē estate z autumno: tollerabi
lior hyeme & uere: noctu tutior q̄ int̄ diu. Si
non hūc cū uigilia labor statim sequitur.

QVID SIT AGENDVM VBI CV BITV SVRREXERIS.

Vi bñ cōcoxit expectus mane tuto sur
git q̄ mino quiescere in strato debet z re
dormire: si mane ante tempus resurgēdi neces
sitas fuit conquiescat. deinde neq; exercitatio
ni se aut negotio credat. Vt uesp̄tinuz ita ma

tutinū frigus ei fugiendū ē qui ex capite z stomacho laborat. Vbi quis suriexerit paulū intmittere debet. deinde capillū sursum uorsum pectere extreādo continuo id pituite quod noctu concepit. Lauare item pedes z caput ante cibū nō iutile bñ ualēti erit: purgamēta corporis q̄ ad extrema expellūt bñ detergēdo. Fovere mīta aqua estate p̄cipue n̄ erit ilalubre hyeme uero temperatius id agendū ē ne nervi ac sensus rigore ledant z obstupeſcant. Mouere aluū si cōstrictior ē eundemq; sistere si profluuio laborat medicorū p̄p̄iū ē. Quare ab his de hac atq; item de ceteris medicamētis q̄ ad curandā ualitudinē p̄tinent ratio petat̄ a me enī t̄mmodo capita ponent̄ cū in reꝝ p̄p̄rieta tē incidero: q̄a de uolup̄ate loq̄ satio duxio: magna z solida comparabit̄ si a noxiis cauētes que secundum naturam sunt prudenter ac modestē amplectemur.

DE EXERCITATIONE POST SOMNVM.

Vi bene cōcoxit ut ait Celsus amplior ē qui male remissiorē exercitationē faciat: s̄ multum refert sit ne quis urbanus an rusticus miles an studio litterarū remolitus. Exerciatiōes enī ex genē naturay z studiorū sumēde sūt. Venatiōe rustico ac miles utat̄ qđ similitudinē quandā cū militari sollertia habeat qđq; rusticis fere eorū opa euertēdo ac p̄dādo hostium loco habeant̄. Gaudet aucupio ciuis

nec uenationem aspernatur. At qui ocio & mu-
sis delectatur. clare legat post lectione multū
ambulet non sub tecto sed in sole si caput patit̃
Gestetur more maiorū : equitet ortos & poma-
ria inuisat: riuos deducat: furculos ponat: in sci-
sionem faciat: herbas aromaticas plantet: run-
cet sariat: uisco & bubone aues capiat. Apum al-
uearia curet: auiculas canoras enutriet piscinas
habeat unde piscari non incommode possit: in
foro ambulet negotia transigat. d̃ re pu loqua-
tur si opus fuerit & differat. Inde domū si bis
in die comedere assueuit reuertatur inedia non
ferat que sto nachum pituita replet. Hāc
tamen facilius sub linent medie etates: minus
iuuenes minime pueri & senectute confecti ra-
tione uirum. Cauendum est item ne ante famē
comedamus: ne quod assumimus ad robur & uī
corporis: id totum in uirus & perniciem uerta-
tur. Quod certe a crudo & repleto stomacho fi-
eri consuevit.

QVID OBSERVANDVM IN VI- TA AD VOLVPTATEM.

Cribere de obsonis & pulmētis nrōy tem-
porū & quibz maxime aula Romana uel-
citur deinceps institui si prius pauca at-
tigero que ad ualitudinē & uoluptatem homi-
nis faciūt nō enī oēs cibi omnibz cōferūt. s̃ ut ua-
ria sunt elemta uarie hominū ex humoribz ap-
petētie: uariū quoq; gusto sic uariū dēnt eē cibi:
ut qđ oueit: qđ sapit: qđ nutrit. unicuiq; t̃buat̃

Nemo enim me autore quod fastidio afficit: quod nocet. quod cruciat. quod interficit. comedet. Persistabit quisque quid genio suo conueniat et id cibi eiusque generis assumet quod enutrire corpus sine molestia possit. Meminerit unusquisque dicti illius socratici edendum esse ut uiuamus nos non propterea uiuere ut edamus. Corpus hoc quo sustinemur omnes et uiuimus ex quatuor humoribus constat: habet enim in se sanguinem: bilem rubeam. quam & coleram dicimus atram bilem que eandem melancoliam appellabimus: Habet etiam phlegma que & pituita latine dicitur. sanguinis sedes epas est siue iecor malis appellare. In pectoris residet bilis rubea: at in sinistro latere maxime uero in felle domicilium habet atrabilis. Pituita caput et stomachum uexat: inde quoque in uesicam & renes cum perniciem hominis descendit. sanguis calidus & humectus ueri comparatur. Colera sicca & calida estati: Melancolia sicca & frigida autumnio Phlegma frigidum et humidum hyemi eadem quoque proportio est his humoribus cum elementis qui & temporibus crescunt. Augeatur sanguis ab ueris ydus Februarii usque in ueris ydus Maii: Hanc ob rem bonis cibis & temperatis utendum. Demendum tamen aliquid de cibo est: addendumque potioni: bibere cum dilutius conuenit: utendum carne & oleribus: transeundumque paulum ad assa ab elxis: uenus item eo tempore anni tutissima est: Surgit colera ab ueris ydus Maii usque ad octauum ydus augusti: utendum tum frigidis

& humidis est. laborandum parcius. carne assa
ut sepius ante cibum: sic exigua utendum est.
sit potio q̄ dilutissima ut & siti tollat nec cor
pus incendat: uenere tum omnino abstinendus
Dominat̃ melancolia ab viii ydus augusti usq̄
ad viii ydus Nouembris. Acidis tum atq̄ acri
bus utendum ac minus elaborandū Ab viii ydo
Nouembris usq̄ ad viii ydus Februarii phleg
ma siue pituita latine mauius appellare uiget: es
se plus tum maxime conuenit: minus sed mera
tius bibere: pane plus solito uti carne potius
elixa q̄ assa oleribus modice. Eo tempore anni
calidis omnibus habita tamen corporuꝝ nostro
rum ratione utendū est: uenus tum non eque
pernitiosa. Hec qui diligenter obseruabit: non
me sed natura admonente: quid p̄sit quid contē
toto anno facillime deprehēdens incolumi sos
pitate uitam cum uoluptate transigens nulla
indigebit medicorum opera & industria. Vnum
tamen oēs admonuerimus: ne nimia edendi cu
piditate cibū ut pleriq̄ solēt mino dētibus cōtu
sum deglutiant: laborat tum stomachus in de
coctione & crudum cum precordiorum dolore
ructat. Molat igitur & terat diligenter quā
tum coquere potest: hac enim ratione in dige
rendo que tinsa sunt: mirum in modū stoma
chus iuuatur.

DE COQVO.

Oquum habeat arte & longa expe
rientia doctū patientē laboris z qui

laudari in ea re maxime cupiat. Careat is omni
 squalore & spurcicia: cognoscat apposite carniū
 piscium olerumq; uim atq; naturā ut quid as
 sum: quid elixum: quid frictum fieri debeat de
 prehēdat. Caleat gustu decernere que salita
 nimis & que fatua sunt. Martino rubro Me
 diolanensi nostra etate coquorum principi &
 a quo obsoniorum conficiendorum ratione ac
 cepi sit omnino si fieri potest per similis. Nō sit
 gulosus & edax ut Marisius gallo ne quod do
 minum edere oportet ipse incipiat & deuoret
DE PARANDA MENSA.

Ro tempore anni paranda est mensa:
 hyeme locis clausis & calidis: estate fri
 gidis & apertis. Vere in trichuius &
 mensa; sternať flores hyeme fiat suffumigatō
 odoramentorū. estate sternať pauimentū frōdi
 bus odoriferarū arborū iutis ac salicis que cō
 claue recētēt. Autūno uite mature pira poma
 a laquearibus pēdeāt: Albe sint mappe candi
 da mātīlia ne si seco fuerīt fastidiū generent
 & auiditatē edēdi tollant. Cultros tergat suis
 eorūq; aciē plaxet: ne in mora sint cōuiue ob
 ferri ebetudinē: pata sint reliqua uasa tersa ni
 tida siue illa fictilia sint siue argētea. Hec enī
 lauticies etiā residentē appetentiam excitat.
DE SALE.

Alē requirit mēsa ne insulsa uideāt ob
 sonia: unō fatuos hoīes dicio stolidos &
 insipidos: q; nil sal hoc ē ī genu hēant a

greco uocabulo uenit uersa dasea in s. sal
lis uis adeo ignea ē: ut que attigit corpora atri
gat siccet alliget. mortua si salitura tempore fi
at optime conseruantur ut de pernīs & aliis sal
samentis licet cernere. contra morbos quosdam
plurimum ualet: cum aduret repugnet: extenu
et dissoluat: stomacho tamen inutilis preterquam ad ex
cercitandam auaritatem: eius immoderatus usus
epati. sanguini. oculis. admodum nocet. Ulceri
bus quibusdam & moribus uenenosis illitus pro
dest. Sal quo usus in mensa es sit albus & ni
tidus ut uolaterranus in Hetruria.

DE PANE.

Inter fruges ad usum hominum iuuētas
i frumentum utilissimum ē: cuius spes secundum
celsum habetur halica. oriza. tiffana. ha
milum. triticum. siligo. far. quod ad oreum ueteres
appellauere unde adorare dictum quia libis ado
reis sacra diis exhiberent. Triticum nihil est fer
tilius & suauius uel quod magis alat maxime
si collinum & non campestre fuerit. Ordeum frugum
omnium nobilissimum habetur quod in sicca &
soluta terra feri uelit: quod cito maturescat &
ob gracilitatem calami ante omnia frumenta suc
cidatur. Ex hoc polenta & aqua multa egrotan
tium causa commodius fiet quam panis. Siliginem afri
canam cuius panem ueteres laudabant nequaquam
mitem huic crediderim: quia nostra etas uescitur: cum
nullum genus panifici hoc sit. insuauius & quod
auaritatem edendi minus utiliter comprimat

Qui igitur pistoriam exercet farinam quicquid
a farre dictam: ex tritico bene molitam sumat.
ab ea denique cribro farinaceo pertenui fur-
fures & polinem secernat: quamquidem in me-
sam panificiam circumquaque lateribus clausa;
imposita aqua calida & quidem salsa ut Ferra-
rienses in ytalia solent. si in locis humectis ha-
bitas: inditaque ex fermento offa bene ad-
iuuantibus focus usque ad eam crassitudinem sub-
igat: qua non incommode panis confici potest.
Caveat pistor ne plus minusve fermenti quod de-
cet imponat: ex illo enim acore panis concipit
ex hoc grauior fit in concoctione & insalubrior
cum aluum astringat. Panis in clibano bene co-
ctus & non eiusdem diei neque ex tritico apprimere
nouo modo nutrit & si tarde concoquitur.

DE PLACENTIS.

Vbi quidem pistor tantum farine ex aqua
calida quantum ad faciendam placentam
sat est: et subacte indat feniculi semen ac lari-
dum tessellatim confisum aut butirum uel ole-
um seorsum tamen ac rursum tam diu subigat
quoad omnia in unam redegerit massam: premat
deinde manibus in orbicularem formam ac cli-
bano inferat una cum pane uel in focolari sub
textu cinere & carbonibus coquat. Fit & aliud
genus placentae sine larido adhibito sale oleo &
feniculo: quod sub cinere & carbonibus coquitur
obmitto placentas oblongas: quae ex pane fer-
mentato & non dum cocto fiunt cum nullam ha-

beant uoluptatem. Sunt item qui ficedulas & auiculas paruas quicq; caseum recentem & pinguem seorsum ab auiculis pani includant ut simul in furno coquantur.

QVID SIT EDENDVM PRIMO.

Eseruandus est ordo in assumendis cibis cum omnia que alium mouent queq; leuis ac parui sunt alimentum. ut poma fere ac pira que dam tutius ac suauius prima mensa comedantur. Addo etiam lactucas & quicquid crudum uel coctum ex aceto & oleo assumitur. Oua preterea forbilia presertim ac tragemata quedam que nos bellaria dicimus ex aromatibus & nucleis pincis aut melle aut saccharo conditacō uiuus precommode apponitur

DE CERASIS.

Æ pomiferis arboribus apud nos cerasa siue ut seruo placet cerasia libet appellare primo maturescunt: Primum itaq; edēda apponantur. Hanc arborē L. Lucullus post uictoriam mitridaticā urbis anno sexcentesimo octogesimo in Italiā uexit: cuius tāta fuit ubertas ut ad oceanum in Britaniā usq; peruenerit. Cerasiorum quedam sunt acida quedam austera: quedam dulcia. Austera uenerem cōstringunt. Stomachum exasperant. Acida pituitā incidunt flauam bilem reprimunt sitē extinguūt & desiderium edendi inducunt. Dulcia stomacho aduersa: lumbricos & putridos humores in

uentre generant. Deuorata mane dum recen-
tia sunt cum suis nucleis urinam & uentrem
mouent.

DE PRVNIS.

Ngense est ut ait Plinius prunorum tur-
ba. A coloribus quedam sumpsere nomi-
na ut alba & nigra a similitudine alia ut orde-
aria q̃ colorem ordeaceum sint consecuta.
A uilitate alia sunt asinaria cognominata ab
externa gente quedam etiam Armeniaca di-
cta que odore peculiari laudantur. Damasce-
na oblonga & nigra: a ciuitate Syrie Damasco
nomen ducentia ceteris prestātiora & salubri-
ora sunt. Nulla arbor per adoptionem hoc est
in scissionem facilius in familias aliarum arborū
transit. Miratur Plinius de pruno a Catone
nullam mentionem fieri: cum prima siluestria
ubiq̃ nascerentur. Vsus prunorum ante cibū
si moderatus est aluum citam facit: bilem lenit
uoluptatem sicienti affert. Pruna ac mala om-
nia ut cerasa pira & reliqua lecta cum peciolis
& in melle posita ita ne se extingāt: diu frabis
DE MORIS.

Orus fatiua tardissime senescit ī egypto
& Cypro abundatissimi succi fructo pducit
quorū t̃nus color ē p̃mo albescūt deinde rubef-
cūt postremo nigerrimi fiūt q̃si Tisbes puella
egypticae cruore īspersa Matura mora quīs
ad humiditatē & caliditatē tēdūt pauc̃ t̃n alūt
stomacho aduersat̃ q̃a ī eo facillime putrescūt

Verum quia aluum citam faciunt prima mēsa
comedenda sunt; nam & urinā mouent. z ī aqua
frigida humectata sitiz extinguunt. Sunt z mo
ra ex rubis nascentia quibus utuntur in pigm
tis medici. Vt mora recētia diu durent hoc mo
do facies. Succū ex moris exprimito miscetoq;
cum sapa & in uitreo uase cum moris mittito
uirda diu seruabis.

DE PEPONIBVS.

Epones a malo peponibus differre uidē
tur cum hi fere rotundi z costati sint il
li uero oblongi quasi mala citra. Verū non adeo
differunt cum a peponibus malo pepones fac
tos asserat Plinius a pediculo maturi spōte de
scendūt quamuis non pendent Gratus est cer
te peponis usus. uerum difficillime ob eius
frigiditatem commixtam humiditati coquitur.
Pepō tamen detracta cute & abiecto semine
esui datus stomachi compescit ardores aluum
leuiter mollit. Repurgato stomacho edendus ē
quia facillime in eos humores conuertitur &
concoctionem retardat quos predominari in ci
bi receptaculo cōpererit. Hanc ob rem nobis a
maioribus imperatur ē ut pepones ieiuni cō
medamus supersedeamusq; a reliquo cibo do
nec in fundo stomachi semicocti īfederint. eius
usus z si neruis obest eos humectando: urinā
tamen prouocat: renes & uesicam purgat adie
cto semine. Sunt qui dicant peponum maliciā
potu oxycabbare aut oxymellis sedari ac com

primi. Alii aquā ut Auicenna proponunt. alii
uinum sciam eō cum natura: que post esum
peponis uinum & quidem optimū appetit qđ
quasi quoddam antidotum. est contra peponis
frigiditatem & rigorem. Hoc autē fructu Albi
nus imperator adeo delectato est ut & centū
persica campana & decem pepones Hostienses
una cena cōmederit.

DE CUCUMERIBVS.

Cucumeris uis & natura prius fuerat ex
plicanda: cum asserat Plinius cucumeres
magnitudine excedentes pepones uocari. De
cepit me in genere erratum fateor uoluptas qđ
ex esui peponis capitur. Hunc enī non cucume
ribus solum: sed in cuius edulio anteposuerim
semper. Cucumerum tria sunt genera: Maior
liuidus est & nimium nocens nam & aluum sol
uit & sua frigiditate stomacho estate presertim
uideatur accomodatus. Folia eius ex uino tri
ta uulneribus medentur que caninus morsus ī
pressit. Eius semē ex uino dulci datum uesice
laborāti subuenit citrinus quem nostra etate
a colore citrullū uocat frigidos & novos ge
nerat humores. unde febres autumnales oriū
tur qđ diutius qđ oporteret in stomacho morē
tur. Huius semen tritum & potui datū febrī
citantes iuuat dum sitim extinguit. Anguis
us omnium nocēatissimus est. unde & recte ab
angue nomen accepit cuius uiz Columella his
carminibus explicat Liuidus at cucumis gra

uida qui nascitur aluo Hirtus : & ut coluber
nodoso gramine tecto. Ventre cubat flexo sem
per collecto in orbe; Noxios exacuit morbos
estatis inique. Duo illa superiora genera abla
ta cute erutoq; semine tessellatum concisa ex sale
oleo aceto comeduntur. Sunt qui ad reprimen
dam frigiditate; aromata concisis inspargant
Anguineum Hetrusci qui maxime pomis et
oleribus delectantur abrasa e cute lanugine
cu; sale tantum deuorant. Cucumeres Tiberi
us princeps adeo auide concupiuit ut nulla nō
arte alieno etiā tēpore eos quesierit. hos tene
ros etiam adhuc menstruosa mulier primo ta
ctu necat tanta est eius morbi uis.

DE CRIYSOMALIS.

Hrysomala illa ego esse crediderim : que
uirgilio aurea mala uocat; & si Theocri
ti carmen unde Maro suū trāslulit nō iddē so
net; inter cotonea hoc quoq; a plinio numera
tur: Quod autem aureu; magis appellē q̄ hoc
haud satis scio; sunt qui hec inter persica cēse
da putant. moti credo colore. Facit aute; sapor
& uis ne uerum id esse credam. Prima mensa
sumpta precipue Neapolitana que in precio
sunt cum aneso & passulis uel ex uino meraco
aut defecato melle; stomacho minonocēt Post
cibum uero ad putrefactionem cito uergens
humores generat pituitos.

DE FICIS.

Ficus sola ex omnibus arboribus non flo

ret lacte fructum producit. Huius uaria sunt genera. Est ficus alba ex felicibus: contra nigra ex infelicibus arboribus Felices arbores putantur esse quercus: esculus. ilex. suber. fagus. corylus. sorbus. pirus. malus. iutis. prunus. cornoloto. ē z chia a loco coctona. a ciuitate Syrie nomen fumentia. A phriscana prouincia dicta unde nomen accepit. Hanc ego illam esse arbitror cuius pomum Cato tertium punicum bellum querens in senatū anxius detulit: interrogansq; patres conscriptos z eos maxime qui Carthaginem uirtutis Romane materiam nequaquam delendam censebant. Quam diu inquit pomum hoc ex propria arbore demptum putatis cum inter omnes recens esse constaret at qui tertium inquit ante diem scitote Carthagine decerptum esse tam prope nos habemus hostem. Statimq; sumptum est tertium punicum bellum: quo Carthago Romani Imperii quondam emula deleta est: Sunt item que ab inuentoribus sumpsere nomina ut liuiana Calphurniana Pompeiana. Sunt pretereaserotine precoces biffere duricorie q; tarde q; citius coquantur: q; bis in anno ficos producant q; corio duro obuoluantur. Est & Numidica & marisica & carica. Grossi unde grossuli secundum Macrobiū appellantur fici: que non maturascunt: Albinus enim de Bruto loquens grossulos inquit ex melle edebat tamq; stultus Fice recentes cum ad caliditatem z humiditatem

tendant mature presertim non adeo nocent: licet omnes fructus malos generent humores Epilenticis enim sicce conferunt: pultr onē pectus ac guttur catarro exasperatum leniunt opilationes epatis & splenis aperiunt. humores grossos e renibus & uesica eiciunt: corruptuz sanguinem ad cutez pellunt. Creber tamen eorum usus pediculos generat. Fici precoque perniciose humiditate abundant & ob hanc re desiccari nullo modo possunt. hunc eniz fructū biffere quasi fecem nature sue efferunt: quo maxime delectatus est augustinus. Magno pompeius Mitridate deuicto in scrinio eius inuenit ipsius manuscriptam compositionem qua ille presumpta aduersus omnia ueneficia ī totum diem tutum se incolumemq; prestabat. in qua nux iuglans una fici due sicce potissimum: rute folia uiginti: salis granum: in unum contūduntur & deuorantur a ieiuno. Est & caprificus ex siluestri genere ficus: nunq̃ maturescens. Fici cum pediculis quantum fieri potest longis & illeis recentes in melle diu seruabuntur

LIBER SECVNDVS INCIPIT.

Vi de arbore scripsere arborē a frutice ita differre dixerunt: ut frutex ab herba: Est eniz frutex qui ad iustā arboris magnitudinem non assurgit & statura multis herbis persimilis: Sed non de

moritur neq; arescit ut herba perhennis ē in
 de fructuari dicimo nasci ex frutice. Fructus
 preterea quadriphariam diuisere: Accina di
 centes uia; grana edere grana sambuci: grana
 ebuli gna malipunici addit etia morū & qeqd
 his simile. Inter baccas uero fructo lauri oli
 ue corni loti quā fabā Syriacam uocant myrthi
 lentisci similiūq; numerabant. inter nuces om
 ne quod foris duro te tigitur cortice & intus
 habeat qđ esui est. Postremo ea omnia uel ma
 la esse dicebant: que foris quod esui est habeāt
 dura intus includant ob hanc distinctionem af
 firmant qudā persicum inter mala numerādū
DE MALIS.

E malis igitur nunc dicen dum est & max
 ime de his que ante cibū cōmedunt. Au
 srea z sriptica pō epulas tucio assumūt sunt
 autē malorū genera plura de quibus suo loco
 dicetur. Dulcia z cito maturescētia qualia sūt
 orbiculata precocia melimella que omnia fere
 stomachum & aluum soluunt prima menia sūt
 cōmedenda. Dioscorides quod ad estiuā mala
 pertinet hoc sensit. Ea credidit pituita; nutri
 re. fellis ardores excitare inflammationes mo
 uere neruosis partibus minime cōuenire. Ga
 lienus uero non omnia reicienda pronunciat:
 sed ea tantum que aut aquei saporis sunt aut
 asperi atq; acidi. Dulcia autem & matura q̄q;
 hyeme custodita sua uiter fragrant inflammati
 one; tollunt stomacho nauseati succurrunt &

appetentiam inducūt. Mala autem frigida esse
& humida ex eo maxime deprehendit: q̄ succo
ex his expressus facilem transit in acorē. Hanc
obrem quidā censuere huiusmodi fructus
bono stomacho ante mensam non nocere: cuꝫ
uentrem humectent & precorda refrigerent
DE PIRIS.

Trorū naturam Dioscorides stypticaꝫ tra-
didit & ideo contrita & apposita impetus
omnis incurrentiū humorū auertūt sanguineꝫ
ex naribus & uulneribus fluentem sistūt. Ex
his quedam sunt dulcia: quedā austerā quedā
acida. Dulcia cū sit aq̄tici & soluti saporis. cūq̄
inter frigidū & calidū consistant: utpote parua
illa & ocissima: que Plinius superba innuit ap-
pellati ante cibū danda sunt: hec nos uernacu-
la lingua moscatina ab odore uocamus. Dent̄
item alia sique sunt his similia. Styptica uero
& acida quorū magna turba est secunde mense
reseruent̄ quia ante cibū sumpta astringūt. q̄
ualitudini contrariū est. Annotatum est etiam
pira preter alia poma corpo nutrire. Piro cer-
te magna inest uis nec in fructu solū uerū etiā
in radicibus & foliis. Cū fungis ac boletis in co-
cta uenenū si quod inest tollūt: Decocta folia
uulneribus quibusdam medent̄: Semen autem
pirorū cū melle tritū ac ieiunis traditū dolo-
rem iecoris submouet. Conduunt̄ autem pira
totidem modis quod uue mala pruna persica.
cytonia. Poma item omnia percommode seruā.

tur: si pomaria in tabulatis posita fenestras ab austro ad septentrionem uergētes habuerit sub sterni stramentis ac paleis debent ne humore nimio qui ex contactu oritur fracciscant.

DE VVA.

Vi uiam quā uuidam ex habūdantia humoris ethymoloya notauere recte mihi fecisse uidentur. cū maxim⁹ inde perfluat humor: quō mustū primo mox defecatur uinū appellatur. Vuam ex arbore nasci non ausim dicere cum non plane sit arbor: eandem quoque fructicē dicere iniuria esset. Teneat igitur tamquam res preclara mediū quoddam neque etiam ut quibusdam placet acinis patiatur ascribi ut grana edere. & gēna sambuci: his enim omnino dissimilis esset si uinaceis careret quō fieri per facile poterit: si columellam imitatus. Malleolū findes ita ne gēme ledantur: medullamque omnem erades: tu de mū in se compositū colligabis ita tamen ne gēmas alliges in terram deinde stercoreata depones & rigabis. Adulta uitis uuas tibi sine uinaceis prestabit. Vuarum genera mīta sūt Aminea a regione Aminei enim fuere ubi olim falernum. Appiana ab appio buina siba a similitudine māmē bubule. Mareotis pcox nomētana pēcia psithia lagea quā & leporaria dici pōt. Sūt et alia plura quā enumerare longū esset. Vuarum maturefcentium uehementiores uirge ideoque uinū ex his min⁹ iocūdū suauioris albe uinū uinū gētū fit iter oēs autores oueūt ficos & uinū

ne maturas ceteris fructibus qui crudi eduntur
minus insalubres esse & sumpta prima mensa
fere non nocere. Vua siquidem matura & que
decerpta diu aut saltem dies quatuor pepende
rit & suavis & tucius editur obest enim refri
gerat neque fastidium mouet. Recens autem de
uorata stomachum spiritum alium inflatione
perturbat: capiti nocet letargum facit. Non sunt
uinacea dum comeduntur dentibus coterenda
quia & difficilius coquuntur & deterius nutri
unt. In uino dulci ut fieri solet coudite uine ca
put tentant: pensilibus proxime habentur que
in palea seruentur sunt qui eas in aceruo uina
ceorum conseruent uerum comestis caput & sto
machum infestant. Sistent tamen alium ac san
guinem excreantibus utilissime sunt. Virides ite
hoc modo seruabis uinas de uite illesas accipi
es: & aquam fluuiale ad tercias decoques. que &
una cum uina in uisculum mittes bene gypsiatus
ne exalet. In locum frigidum ubi sol accessus habe
re non possit uinis repones & quando uolueris
uirides inuenis ipsas uero aquam si uoles pro hy
dro melle egroto dabis. In ollis suata ac esui sum
pta stomacho auaritate excitant. Excitat & labru
sca quam greci ampel sagria uocant. cuius acina
dum siccata ad medellam seruantur. Passum optimum sic
fieri columella precipit uinam proque bene matu
ram legere: acina acida aut uiciose reicere que
bona sunt in tabulatum quoddam extendere
re uinoque inspergere. seruata usui multis in

in rebus esse consuevit. Passule uino locie z p
cipue quesiue uinaceis sit. ut Chorintie z Nar
nientes ante & post cibum sumpte stomacho
atq; epati opitulantur. Ex uua cōcocta in abeno
sapa fit: ex puro & expresso musto in defruta
rus uasis defrutum: mustum enim decoctuz de
frutum uocatur: unde & defrutare mustum co
queſ dicimus. Sapa tamen defruti uice nōnūq;
utimur in condiendis pomis ac pirs.

DE MALIS PVNICIS.

Vnt & mala quedam quibus & ante cibū
& in cibo maxime uero cu; assis z frictis
carnibus utimur. Ex his est malogranatu; qđ
& punicum uocatur. cuius multa sunt genera q̄
enumerare superuacaneum nunc esset. Suffi
ciat tantum de eoruz qualitatibus dicere Ma
lopunico uim stypticam inesse omnes fere me
dici una opinione consentiunt: . Quadr pha
riam tamen diuidi posse uidentur Dulcia enī
continere aliquid caloris natura ipsa arguit &
ante cibuz comedenda sunt quamq; inde inflā
matio quedam oritur quam greci
appellant. Acida stomacho accommodata sunt
& urinam mouent. pulmonē refrigerant. iecori
blandiuntur. Si mala ipsa acida nimium uidebū
tur emendari hac ratione poterunt. Stercore
suillo & humano urinaq; uetere radices ar
boris irrigabis dulciorem fructum inde postea
sumes. Vinolenta mediam quandam uim inter
illa superiora sibi uendicant. Acerba pigmēto

quod stomachū uocat magis apta q̄ esui sunt :
tunc oris uicia narium aurium oculorū sanāt
recte igitur tradiderunt qui negarūt punico
malo corpora nostra nutrirī : cum eorum usus
medicīne magis q̄ cibo cōueniat. Qui ualidi sto
machi sunt ea tutio antecibum sument: q̄ qui
imbecillis Calores enim reprimūt edendi de
siderium instaurāt. Post cibuz precipue uero
Acida uapores ad caput ascendentes suppri
munt: nimium calorem extinguunt : z fere ean
dem uim habent q̄ coctonea ipsa pressa manibz
aut preloium quo in multis eduliis utimur
reddunt. Postremo uero testa eiusdeꝝ mali sic
ca & in puluerem redacta multis incommodis
medetur utpote aluo solutis si trita ex mero
potui detur. Sanat z uulnera in genitalibz ob
calorē nata. ut mala punica diu fuerūt in aquā
feruentem merge & statim leua ac suspende .
DE COCTONEIS.

Coctonea dici cum de malis loquimur &
non coctona Varronis ac Plinii auctorita
te manifestum est qui coctona inter ficos cōme
morāt. Omitto eoz opinionē qui ea cydonia a
cydone ciuitate crete appellauere : unde z cy
donia spicula sūt dca Coctonea ergo siue cydo
nia uel cytonia sunt uocāda cruda & matura
dysentericis colericis ac sanguinem excreātibz
cōmode dāt : aluo solutis nō itē psunt decocta
q̄ amittāt cōstringētē illā uim succi Infusa p̄
terea ex uino ul' aceto stomachi dolore & inte

minorū fluore uexatis oportunissime cōferunt
 fallūt languentū desideria. q̄ & specie & gustu z
 odore cuiuslibz uini ueteris similitudinē rep̄
 sentāt. Seruare diu mala cotonea recētia hoc
 mō possunt. Eligant sine uicio cū ramū z foli
 is cōdita in uas ac melle z defruto suffusa di
 utius uirida durabūt. Cōdiri etiā matura hoc
 mō possunt depilata ac in frustra cōcisa nucle
 isq; e medio sublati in aquā celestē ponuntur
 ubi tādū mutata tamen aqua relinq debēt do
 nec supcitatē illā amiserint: eluceātq; tāq; cor
 nea. Elixent deinde z semicocta ex haeno abla
 ta in lintheū albū & mūdū sup tabula extēdant
 donec aqua exsicceatur. In cacabū deinde cu
 melle posita tādū ebuliāt quousq; omnino co
 quant. Cocta rursuz lintheo extends: & fere
 sicca ad umbrā nō in sole: in ollā repones: sup
 infundesq; mel bñ defecatū & tepidū. Hoc mō
 fere condiunt cucurbite citra mala medica q̄
 uulgo narantia uocant: pira poma qbus nōnul
 li aromata inspargi uoluerūt: ut cariophilū cy
 namū gyngiber trita & cribrata. Malopepo
 num coste unde conditura fieri solet in aceto
 macerātur dies quatuor postea uero q̄i lintheo
 aliquam diu resederint mutato aceto iterum
 cocte ac rursum in lintheum extēse donec re
 frixerint in ollam reponūtur superfusq; mel
 le optime seruantur. Hec in prima mensa uari
 is temporibus comēdi solent. Hyeme citrū z
 narantiūz: estate cucurbita pepones cotonea

Sycoteneorum hæc uis est: ut ante cibum assumpta aluum astringat & concoctionem & lubricitatem uentris tollant nisi biphariam diuisa nucleisque exhaustis superinfuso saccharo coquantur. Tunc enim desiderium edendi inducunt & sumpta caput ab ebrietate defendunt. Post cibum uero stomachum sigillant concoctionem adiuuant & aluum mouent: si auidius desumpta fuerint.

DE CITRO.

Itum uel citreum Cloantius & malum persicum a prouincia uocauit. At Virgilius Homerum imitatus longa periphrasi citum circumscripsit. Felicis mali quo non prestantius ullum pocula si quando seue infecere nouerce. Miscueruntque herbas & non innoxia uerba. Nemo enim dubitat hoc de citro dictum cuius uaria habent genera. Alia enim sunt que silua confinis mauritanie producit. Alia que in Italia et media nascuntur. Omnium tamen magnitudine potius quam genere differentium eadem fere uis est. Odoratissima enim sunt: & uestibus interiecta tineas necant unde & odorata uestis citrosa a neuio uocatur. Generantur autem in perside omni tempore: Alia enim precarpuntur: alia interum maturescunt. Putantur etiam in uenenis contraria: quæ trita cum uino purgatione uirium suarum bibentes seruant. Non tamen una eademque uirtus in omnibus citri partibus est. Putamina enim calida sunt & quod intus est semiacidum

ac per hoc suppticam uini habere manifestum
 est. Assis & calidis obonus adhibentur omni
 tempore estate tamen precipue q̄ bilem rep̄
 munt. sitim extinguunt. & desiderium edendi in
 ducunt. multis egritudinibus citrea uis mede
 tur nam & pregnantēs mulieres a nausea uen
 dicat & tritum in portione uini datum liem ac
 querelis iecoris. medetur Sunt qui citrum tes
 selatum concisum ex sale oleo aceto comedāt
 De malis citreis uel medicis que uulgo narā
 tia uocamus eadem fere dici possunt. Verum
 quia quedam dulcia quedam acida sunt uescen
 di ratio ex superioribus preceptis repetatur.
 Dulcia antecibum quouis tempore sumpta
 stomacho conueniunt necnon acida si saccharo
 fuerint remolita: quod sit sublato corio de tra
 ctisq; membranulis.

DE PALMIS.

Alma multis in locis nascitur ut hodie ī
 Italia in maritimis Hyspaine loci ī aphri
 ca licet cernere. sabulosa ac nitrosa terra gaudet
 unde ī iudea percommode nascitur: fructūq;
 uberiores & suauiores reddit: cui a forma
 oblonga & in medio dorsi quendam quasi nodū
 assumere dactili nomen impositum arbitror:
 q̄ digito sit persimilis in alio media fissura est
 quā nōnulli umbilicū appellant. inde spargi ra
 dicem cū plantāt asserūt: s. ne mare qui haud
 longe plātari debet infecūda habetur unde ex
 eis mare statim sterilesunt. Nascuntur autē

palmarū fructus non inter frondes s̄ inter sur-
gentes ramos. Palme uis calida est & humida
melior alba: q̄ aut. nīg aut rubens depilande
membranule sunt que carnez ab ossē diuidūt
deuorate emz grauiorem & cōctionē faciūt ossa
item auferenda. ne Alexandri milites qui au-
dius uirides palmas comedētes strangulati sūt
imitemur. Dulciores. n. ante cibū sumpti z si fa-
cilius concoquūtur z aluū mouēt splenū tamen
dentibz atq; epati aduersant. Palma ut ait Gel-
lius tante generositatis est ut ponderi nō ce-
dat. sed sursum uorsum nutrit: & ob eā rē uicto-
rie signū habetur qm̄ huiusce nature est ut ur-
gentibus opprimentibusue non cedat.

DE MESPILLO.

On fuit mespilis in Italia Cato is euo. ra-
dices hec arbor p̄funde & late agere di-
cūt. hāc ob rez fere inextirpabilis habetur. Gal-
lica mespila ceteris prestantiora sunt quoz se-
men austerū quidē ac folia p̄prietate nō carent
Ante cibum sumpta mespila uehementē disso-
lutuz stomachū astringunt fluxus alui immodi-
cos fortissime reprimunt ob frigiditatē & siccī-
tatē. Dētiū doloribz medent. Folia quoq; eis
& cortex itemq; radices tunse & imposite fer-
uori ac tumori subuenit: sicca & trita cū melle
ad cicatricem uulnus adducunt. Eorum succo
cum uino hausto ueneficis potiōibus spūgnat

DE SORBIS.

Orbis t̄plex differentia inest. Alia enim

ut mala rotunda sunt: alia turbinatiora ut pira
 alia ouorum figuram optinent. Laudantur a medicis
 sorba medicamento potius quam cibi gratia. et
 tu alba adhuc et semicruda stomachum pregra
 uant ita immatura fastidium pellunt. uulnera inter
 neis innata delinunt. Aqua uero in qua decoct
 et sunt sorba potui data uini austeri fere cum
 sapore naturam imitent. Sorba sole macerata ac
 sapa odita ut cotonea et pira secundum catonem diu
 durant.

DE CORNIS.

Orna que Virgilius lapidosa uocat quod fo
 ris parum carnis et intus plurimum ossis ha
 beant inter acina numerata sumpta in cibum parum
 alunt tarde concoquuntur et aluum astringunt.

DE PERSICO:

Persica tota asia nascuntur maxime uero in
 perside unde ad nos translata nomen habent
 fero id quidem factum est et cum difficultate
 Verum postea ubique fere sponte proueniunt
 Fabula mihi narrare uidentur: qui scribunt
 uenenata cum cruciatu apud persas gingni et
 obeam rem a Cyro inde ad egyptios translata
 ut quos armis uincere non poterat ueneno sal
 tem necaret. Confiungunt iteque quores uerisi
 milior uidetur egipto sole et celo deinde mitigata
 fuisse. hac autem opinio innotuit columella his car
 minibus Et pomis que barbaris miserat est ut
 fama patris armata ueneis. at nunc expositi pro
 discrimine leti. ambrosios prebet succos oblita nocendi

Addidit tamen ut fama est ne omnino rē fabu-
losam pro hystoria credidisse uideret. Gallica
& Asitica persica que nationū cognomina ha-
bent autumnō maturascunt estate precocia ha-
bent Dyrachina in precio ante alia sunt. Recē-
tia seruari hac ratione poterūt. Optima elu-
gito & mitte in muriā postera die exime & pur-
gabis diligenter ac collocabis in uas fundēs sa-
lem acetū satureiā. Persicorū cibus ppter humi-
ditatē & frigiditatē stomacho inutilis habetur
cito enī macescit atq; ī phlegmaticos uertitur
humores. Eorū usus q̄ negant medici membra
nutriri ad ephimeras iter facit maturatū ante
cibum sumpta appetentiam inducunt: urinā mo-
uent aluum lubricant fetori oris medent sicca
post cibum manducata & si nihil nutriunt sto-
machi tamen sigilla habentur: & astringūt Sūt
qui dicant statim post persica ante cibum lūpra
uinū optimum bibendum esse ne continuo pu-
trescant. non improbatur etiam eorum opinio:
qui asserunt post cibum comedenda peri-
ca tesselatim concisa & ī optimo mero remoli-
ta: q̄ os stomachi & superiora orificia refrige-
rant: Hoc autem fieri debet ubi ex assis cena p-
cessit. Folia persici trita & imposita uentri lū-
bricos aut expellunt aut perimunt. Eadez sic-
ca & in puluerem trita recentes plagas cruē-
torū a uulnerum claudunt. Nucleus persicorū
cum oleo tritus capitis dolori medetur.

DE OLEO. ✕

Xigeret nunc mensarum ordo: ut de cōfi-
 ciendis ac coquendis pulmentis ratō pre-
 beretur. Verum cum omnia fere obsonia mixta
 sint de quibusdam simplicibus ad hāc re; per-
 tinentibus prius dicendum est ac primum de
 olea atq; oleo. Olearum genera sunt plura. Cō-
 ditiva pūsia radius orbites. que de oliuita-
 te optime conditur ut ait Varro salētina teri-
 nutia conditua grandior est & esui optima ut
 nunc Bononiensis & picentina acerbā scindit
 utrinq; gladiolo & in frigida aqua tam diu ma-
 cerat donec amaritudo cū pignitudine euanue-
 rit Inferiem deinde ac in ligneū uas reposita
 supfusa aqua cū sale & feniculis decocta ad tē-
 pus seruntur. Comeditur cum piscibus & car-
 nibus assis. ut uel fastidium leuet uel deside-
 rium inducat. Difficilis coctionis est ac parua
 alimētū humores generat crassos & glutinosos
 Sumpta ex tertia mensa exalationes ad caput
 reprimunt. De reliquis cōmodius fiet oleum tra-
 peto ut a quibusdam solet uel mola quod utili-
 us est uel sole quod difficilius. In fiscis reponitur
 oliua prelsq; subicitur exprimiturq; tam diu
 donec sample aride nil amplius prestant id olei
 quod primū exit. si non ex fracescentibus oleis
 & nimium maturis ac concalefactis fuerit: sua-
 uis esui est Hoc Plinius omphacinum uocat
 enim uuam immaturā; gre-
 ci appellant quod genus olei ad frigiditatem &
 siccitate; tendit. Seruare oliuas uirides ut quo

uis tempore oleū facias hoc modo poteris. Oli-
uas de arbore sublatas in mel demerges aufe-
resq; tales quouis tēpore quasi mox de arbore
redemptas: De quibus si uoles oleū uiride fa-
cies. At quod ex maturis exprimitur & si pin-
guius ac grauioris odoris est tamē utilis omni
phacino ppter temperatas qualitates habetur.
Ad caliditatē & humiditatē enim tendit. Ven-
dicari tñ a nimia pīguedie oleū sale illitū pōt
g̃ti usq; fiet subtracta e sūdo dolii amurca. Oēs
enim feces olei & uini ad fundum tendunt ut
mellis ad summum: unde & oleum melius in
summo quia exalationes amat uinum in medi-
o: mel in fundo est pcul omni fece. Olei uis
est corpus tepescere qua re cognita Hannibal
in Romanos ducturus acies ad Trebiam frigi-
da hyeme corpora militum ad lenitatem & ro-
bur inunxit z uicit. Contra algores oleuz mi-
rifice iuuat. Potum ieiuno stomacho aut lum-
bricos interficit aut euentre pellit. preterea
uero contra uenenū pro antidoto habetur. Ex
aqua enim calida potuz uenena fugat. Sunt et
alia plura genera fictici olei que consulto pre-
termittuntur quia nihil ad rē nostrā faciunt.

DE MELLE.

Agnā apibus cura ac sollicitudo co-ficien-
di mellis ac cere inest: maior conseruandi: unde
Māro recte eas parcas appellat. Non enim li-
guriunt ut musce. Castissime preterea habentur
inquinatis enim locis aut qui male oleant

nulla apum affidet. Tam q̄ olet unguenta qui
 uinolentia z recenti ocubitu fetet q̄q̄ aleū z re
 dolētia sapit pungitur & ab aluearibz. q̄ ab al
 uo secundū Varronē sunt dicta facto anguine
 fugati. Legē habēt ad similitudinem optimi
 p̄ncipis ad q̄ oīa deferūtur Hoc p̄cedēte aut ō
 lato se nequit uolare de loco ad locū p̄ficiscūt
 Castra hoc est aluearia ponūt. Apibus natura
 le pabulū ē rosa. serpillū. apiastrū. papauer. faba
 lens. pisū. ocimū. cytiso. Ex his enim rorem ma
 tutinū unde mel & florem unde cera conficitur
 colligunt Optimū tamē mellificium ē quod ex
 thymo fit & ob hanc rem Siculum mel & atti
 cum palmam fert propter thymi abundantia z
 & suauitatem De melle pontico et Hispano
 in quo ueneni uim inesse quidam autores scri
 bunt non attinet dicere id enim querimus
 quod ad uoluptatem facit. Melsolum est qđ
 in summo fecem exurit. hoc quo grauius eo
 melius est. Mel contra ac uinū laudatur hoc
 quod uetus & humectum illud quod recēs &
 calidū in pretio ē. Decoctū crudo melius habet
 neq; enī adeo inflat aut p̄cordiorū dolores ac
 bilem auget. Estiuū autumnali melius ē. Corpo
 ribus frigidis z humidis ouenit. Multis egrit
 tudinibus medetur corpora putrescere nō si
 nit incōditura malorū cucurbitay. citroy z nu
 cum optimum habetur Oris desideris ac ī nī
 tis obsonis facit satis ex hoc oxymel & ydro
 mel quē eandē uel aquā mulsam licet appellār

conficitur q̄ tussientibus p̄comodetur. Mul-
sus ego fieri etiam ex uino z melle teste plinio
credideris. **DE SACCHARO.**

Accharū nō fert Arabia solū z India sed
Creta & Sicilia qđ Plinius mel ex arun-
dinibus collectū uocat fragile id quidē dū teri-
tur aut subicitur dētibus hoc certe quāto cādidi-
us tāto melio. qđ p̄fecto ex lōga depuratōe fieri
cōsuevit unđ z p̄babilius ter aut eo amplius
incoctū dicimo. Calida ē eius uis z humida hīc
fit ut bñ nutriat: stomacho p̄sit: eius exaspera-
tiones si que insunt leniat in bilosis tñ facile ī
dominātē humorē ouertitur. Hoc ut arbitror
ueteres ad medicine usūz tātūmodo utebātur
Et ob hanc rē nulla ī obsonis eorū de saccha-
ro sit mentio. Caruere illi qđem magna uolup-
tate: cum nihil ex his que esui dantur tā insi-
pidū sit qđ saccharū nōn odiat. Hīc natū ē illud
crebra usurpatōe puerbū. Nulluz genus edu-
li addito saccharo insipidius reddi. Liquefacto
hoc Amigdalas r̄molitas aqua z mūdas nucle-
os pineos auellanas coriādrūz anesūz cinnama-
atq; alia plura imbellaria redigimus transit tū
saccharū fere in eorū qualitates quibus in con-
fectione adheferit. **DE LACTE.**

Ac ego deriuatū puto p̄
mū qđ ex fetis animātibus m̄get colosūz
appellatur. id autem ideo abicitur quia lacten-
tibus nocet. Sūt qui uim lactis tēperatā putent
q̄ ad frigiditatē z humiditatē parumper decli-

uet z ob hāc rē lac bñ nutre mltū sāguinis ge-
nerare cū sanguis sit ex uberibus z māmis exp-
ssus: cerebrū fouere. Stomacho z pulmoni pdes-
se: geniturā augere int̄ oīs medicos 9stat. nō
idē tñ ex omnibz animalibz mulgetur lac. Omit-
to muliebre quo in medicina tm̄ utimur. Ta-
lem ppe uī lac habet: qualē animal unde mulge-
tur. Optimū caprinū habetur q̄ stomachū ad-
iuuet epatis opilatōes tollat. aluū lubricet in
secūdo loco erit ouillū in t̄cio bubulū. Melio-
uere q̄ estate: rurſū estate q̄ autumnō aut hye-
me Stomacho ieiuno ut exit ab uberē uī tepidū
bibēdū ē. z tam diu a reliquo cibo abstinendū
donec in stomacho resederit. Coagulatū ac pri-
ma mensa haustum uere & estate minus noc-
nam post cibū suptū (ut fere solemus) aut statī
putrescit: aut secū alterū cibū incoctū ad ima-
trahit. Quiescedūz ē itē postq̄ desumptū ē ne ī
stomacho qđ ex agitātōe sit coacescat. Ebibatū
aut cū saccharo aut cū melle a putrescētia pro-
hibet. Repurgato z ieiuno stomacho bibēdū di-
xi: q̄ in eos humores quos p̄ncipes ī cibi rece-
ptaculo deprehēderit facile ouerti solet. A ni-
mio lactis usu cauēdū tñ est. Nā z aciē oculorū
ebetiorē reddit: z calculos in uesica & renibz ge-
nerat. Sero capno qđ ex lacte sublato caseo fit
p̄ medicina utimur q̄ epar z sanguinē refrige-
rat q̄ pharomatis uīā ad purgādū corpō faciat.

DE CASEO.

T si caseo in tertia mensa uescimur tamē

hoc loco eius explicanda fuit. cū ex lacte de
quo nunc dictū ē fiat. In multis z edulis cōfi
ciendis hoc crebro coqui utant. Coagulātū lac
nō mīto coagulo ne caseo (ut ferē semp otigit)
acore accipiat manu factoris: z qdēz nō macilen
ta z calida s̄ sub pingui & temperata in pillam
redactū ex abeno ī formas ul' calathos uel fisce
llos reponat expmaturq; tā diu donec ferū pe
nitus exierit. Salitus caseo ī locū fumo aliquan
tulū obnoxū rponat: ubi salē ceperit & etatis
aliquid adeptus erit. esui non incōgrue dabit. Ca
seo dignitas a locis z pecorib; accessit. ut de la
cte dictū ē. Duo sunt hodie casei genera in Ita
lia q̄ p̄ncipatu cōtendūt. ut marceolinus ita
enī betrusci uocāt: q̄ mense Marcio factus sit
in betruria. Et parmensis in Cisalpinis q̄ eun
dē Maialem a mēse maio licet appellare. Qua
litas casei ex etate dephendit. Recēs algidus ē
z humectus: salitus & durus calidus z siccus. Re
cens caseus bñ ac multū nutrit: calorem stoma
chi repmit: sanguinē excreantes adiuuat. phleg
maticis omnino nocet. Vetus difficile concoq
tur: parū nutrit stomacho ac uētri aduersatur
bilem facit: podagrā dolorē latey: harenulas z
calculos generat. Sumptū post cibū quātūuis
parum cū os stomachi sigillet & fastidiū pingui
um eduliorū tollere: z cōctōi ac capiti pdesse.
aiunt. **DE RECOCTA.**

Vblato ex abeno caseo ferē tā diu lento
igne concalefacimus donec ad summū id

pinguedinis natauerit. quod reliquuz casei fuit
recoctā id rustici uocāt q̄ ex lacte secūdo conca-
lesfacto colligat̄ candida ē nec gustui insuaui.
Insalubrior recētī ac medie etatis caseo habet̄
Melior tñ habet̄ uetere z nimīū salito. **Coctā**
siue eādē recoctā libz appellat̄ mltis pulm̄tari
erbacis p̄cipue coq admiscēt: **DE BUTIRO**

Vtūq̄ ex lacte hoc mō fit. emulctū lac ex
multralibz in uas eneū qđ ab imo coarta-
tū sursum uorsū ī latitudinē cāpane surgit dilige-
ter p̄colat̄. Ex quiete z humiditate nocturna
ī sup̄ficie p̄guitudo lactis natat. Hāc rustici pā-
nuz uocāt. quā leuīt cocleare satis magno ī uas
oblōgū inxgūt rutabuloq̄ tā diu miscēt donec
ī massāz redegerīt. qua ablata z ī feriis repoi-
ta ad tēp̄o. adipis aut olei uice ī qbusdā obsoni-
is utūt̄. fere oēs q̄ septētrionalē & occidētales
plagā incolūt. q̄ oleo indigeāt quo calide & tē-
perate regiones abundare cōsueuerūt. Butirū
calidū ē & humidū. corpora admodū nutrit &
obesat. Eius tñ frequētī usu & stomachus ledi-
tur & fomenta phlegmaticē egritudini prepa-
ratur. Datū ī cibū cū mundis amigdalīs & sac-
charo pituitā digerit & tussim frigidam & sic-
cā tollit illitū uulneribz ex uenenosis animali-
bus: potumq̄ antidoti z tyriace uices prestat.
DE OVO.

Vum quod greci dicunt multi-
plex est. Et ex uolatilibz fere omnibz naf-
cit̄. Que oua pariāt esui accommodata sūt anleis

anates. pauones. struci. galline: sed gallinarum
meliora ac salubriora sūt. maxime si ex gallo cō
ceperit. Que uero aut ex uento zephuro: ut qui
dam uolunt aut ex ppria libidine concepta: ea
minus sapiunt. ac feture omnino inutilia sunt
Quoy uis temperata est: & ob hanc rem bene
ac multum nutrire medici asserunt: Ouum bi
phariam diuiditur in alborem & uitellum. Al
bor ad frigiditatem. uitellum ad caliditatē ten
dit. Albore in purgandis uulneribus. in cōstin
gendis que laxa sunt: in condituris quorundam
eduliorum ac bellariorum utimur. At uitella
maxime ho recētia. z q̄ ex gallina. perdice. pha
siano sumuntur. non nimium incocta. forbilis enī
debēt esse oua cor fouēt ac mēbra nutunt. In
sanguinē enī puy. z q̄ cor a leat ouertunt. Qua
re qui inanitate laborāt hoc cibo repurgato prius
stomacho. q̄ facillime in alios humores cōuer ti
tur crebro i p̄ma mēsa utātur. Medet̄ z hic ci
bus tussi exaspatis arteriis uoq̄ raucedini z s̄ag
uinem excreantib. Oua ex aceto decocta cū ma
gis temperata sint sipticaq̄ fiāt: uentrē cōstri
gūt ardores urine renū ulcera ac uesice mirifi
ce tollūt. Atq̄ m̄to magis nup̄ nata ac cyda
excusso albamēto d̄gluciēs. sapidiora eo magis sūt
oua q̄ ex gallinis p̄guib. z nō macilētis ex d̄pa
stis triticū ordeū millū p̄anicū q̄ herbas sūt
nata. hieme oua paleis estate fursurib. p̄cōmo
de seruant̄. Que i aceto macerata sūt ut ait pl
nius facile illesa per ānulos trāsmitunt̄. Dura

Celsus affirmat ualentissime materie esse. z ob
hanc rez tarde concoqui. Quibus in edulis co
qui ouis utantur suo loco postea dicetur.

DE SVCCIDIA.

Villa caro adeo humida est: ut seruari nō
nisi multo sale possit. Animal hoc edacissi
mum est: hanc ob rez sanguine multū ac calore
habundat. Vliginosa loca ubi uolueretur liben
ter incolit ad reprimendū calorez quo maxime
lupoy dentes exagitantur dum suillā carnē se
minuā lacerant. Ad flumina igitur tale animal
deferunt quo feruor ille extinguatur. A nul
lo brutoy pinguitudine superatur. Affirmat
Varro se in archadia uidisse suem que pre pin
guitudine. nō modo surgere non possēt. sed ne
amouere quidez foricē qui in exesa eius car
na nudum fecisset ac mures peperiss. Sus ubi
anneala est quatuor mensibus uentrem fert: bi
nis nutritur. Porcelli adhuc lactantes nefren
des dicuntur ab eo quod nondū fabā frendere
possunt id ē frāgere. Ad annū ubi uenerit por
cus saliture nō incongruit. pridie q̄ occidatur
potione prohibere oportet: quo sit eius caro
siccior. deinde diligenter salire ne fracescat z ni
etum sapiat. ne ue tina de uerinibus ledatur
Duz saluram facis in fundo doli aut serie sa
lē steruito frustra deinde ponito: cutis dorsū spe
ctet. Tā diu caro ī doli remaneat qđ salē cōce
perit. In carnario deinde quo fumo penetret
suspendatur hinc fumes laridū pro tempore

hinc pernam hinc petasone: hinc fumen: hinc
glandium quare non immerito rustici saluram
succidia uocitarunt. quod inde ad esum succidi
multa possunt ut ex oreo fit q̄ eundē secundā
succidia rustici appellauere. Colligunt itē mul
ta ad pulm̄taria ex porco nuper cello ut adeps
Caro suilla tā recens q̄ salita & si gustū titillat
pniciosa tam̄ omnino ē ac mali succi ut ait cello
DE LIQVAMINE.

Iquamen ex adipe porci atq; anserū hoc
modo fit: concisum minutū ad carbones ig
nitos in cacabum pones: ne si ad flānam suspen
deris fumū concipiat. tantūq; salis indes: quā
tum satis esse putabis. Liquefactū anteq̄ re
fixit. in ollā repositoriā collabis: reponesq; ad
usum ut ubi uoles eo uti tibi liceat: Fit item
liquamē ex anserina & gallinaea adipe.

DE OMENTO.

Mentum adipē illū annuit eē celsus qui
intestinis adheret. Testiculi inquit simile
quiddā medullis habēt: carent sanguine & om
in sensu. tunice eorū sensū p̄ se ferūt. Eo deuol
uuntur plerūq; aut omētū aut intestinū. Hoc
genus morbi greci uocāt apud nos
indecorez s̄ omune his byrine nomē est. Affert
dolorē & secroto & inguīb; & abdomini. Fūere
item q̄ dicerent omētū esse pingue durū. Ma
crobius uero omentū cartilagini p̄simile esse
dicit. quod qdē inpositū ossi cruciatum dum
sectionem importat sentit. Quod cerebrū in

quit tactu suo hominē torquet uel frequenter in-
terumit nō suo sensu s̄ uestitus sui id ē omentū
hunc portat dolorē ex hoc fit genus pulmentis
quod omentum uocatur.

DE AB DOMINE.

Bdomen qđ grec uo
cāt uētris psilla q̄ ab umbilico ad inguina
int̄ cartilaginé z pellē ducit̄. pingue id qđez
ē Satyro telie mōtari quoq̄ uēt adest abdomi-
ne tardus. Celsi v̄ba hec sūt Int̄ dū enī uel ic̄tu
aliquo uel retēto diutio spiritu uel sub gū fāsse
interior abdominis mēbrana superiore cute ite-
gra prumpit̄ erit igit̄ obdome ex quo sumē fit
quod idē uulua appellat̄ nec obstat id etiā tur-
gētibus porce papillis fieri cū circa abdomē mā-
ne sunt De Lucanicis & reliquis pulpamētis
que ex nulla carne fiunt suo loco dicetur.

DE ACETO.

Cetū ex uino fit si uas fueit uacuū z n̄ clau-
sū Aer enī ex uacuo elicit potētia eiō nā cū ui-
nū semina caloris ī se hēat ac uapidū fiat trāsit
ī uiciū qđ acetū dicit̄ a dō frigidū: ut ante oēs
humores flāmā extīgat. & qđ mirū uideri pōt
saxa q̄ ignis nō ī roxit īnsulū statī rūpit qđ Ha-
nibal ad taurinos saltus in difficili Alpium trā-
situ fecisse legitur. Varie sunt autorum sen-
tentie de aceti qualitate. Ex calidis enī et acu-
tis partibus quidam acetum cōstare dicunt qđ
ex intensa ipsius siccitate dephendit̄. qđā ue-
ro plo frigiditatis ī se q̄ caloris habet ac rōe cō-

firmant q̄ bilem q̄ sanguinem reprimūt q̄d̄q̄
etiam pituitam uehementi acore incidit Ace
tariam uim ex hoc deprehendimus : q̄ rebus
frigidis mediocriter additum frigidiores eas red
dit: si calidis calidiores: Penetrādo enim quod
eius maxime proprium est. qualitates in rebus
ut dixi auget. Acetum & si melancolicis li
ppientibus ac dolore articulorum laboranti
bus. paralyticis sp̄smaticis propter uiam q̄
malis humoribus ad neruos & iuncturas fa
cit: obest plurimum: moderate tamen sumptū
stomacho prodest eius iardores compescēdo ac
desiderium edendi instaurādo: hinc fit ut in ci
bis prime mensē eo plurimum utantur. Potuꝝ
ac superinfusum morsui uenenatorum animali
um mirifice adiuuat. Pestulenti anno hoc uti ī
obsonis ac odoratorum uice id pulvis ac na
ribus admouere domiciliaq̄ humectare iube
mur. Tollitur aceti frigiditas z uis nimia si cuꝝ
passulis decoctum fuerit. Liberatum acerrimo
podagre dolore. M. Agrippam supremis suis
annis ferūt demersis in acetum calidum pedi
bus. Ex aceto & melle oxyme lfit ut alia mul
ta.

DE ACORE.

Vod acretam uulgo dicunt & omphaciū
Plin & acorez / Macrobi auctoritate di
xerim enim ut dixi uiam adhuc acerbā
significat. Quare igitur magis appellem oleum
ex bacca immatura omphacium q̄ acretam que

ab omphace fit non satis uideo. Acorem uero ita Macrobius exprimit. Acetum acerbius acore est: cuius uim acresta uehementiores esse constat: que temperatius compescat stomachi ardores nec ita corpus emaciat & dissoluat ut acetum solet. Acor residenti stomacho & esuanti ac sitibuudo epati mire prodest si crudum superis: coctus enim minus prodest: Hoc & contra uenena & in condiendis obsonis commode & salubriter utimur.

LIBER TERCIVS INCIPIT.

Vces fas est quod foris duro tegunt cortice: intus habent quod esui est: satis cum de pomis loqueremur diximus de generibus earum nunc dicendum uidetur: ac primum de iuglande: que a uel iuuando & glande dicta est: uel quod sit iouis glans quae eandem greci basilicam uocant. Habet enim hoc genus arboris nuces que sunt suauiore sapore quam glans est. Vnde per exochen nuces tantum epiteco adiecto pronunciamus. Affirmat Plinius grecos nuces iuglandes a grauedine capitis uocitasse. At enim arborum ipsarum foliorumque uirus in cerebrum penetrare sed ad cibos nuclei faciunt. Sunt autem recentes tussibus inimica. Eodem presumpse cum ruta fico & sale contra uenena & pestilentem aerem. Mirandatis auctoritate mirifice iuuant. Valent item

nuclei a ieiuno p̄sumpti extra rabiosi canis mor-
sum Putamē nucis cōbustū tritūq; ac ex oleo
uel uino capiti infantis illitū alopetiam tollit
& capillū nutrit mulce ut ait Columella ab au-
ribus canū arcent: si aures amaris nucū corti-
cibus illite fuerint. Ex nucleis multa edulia fi-
unt precipue uero aleatū quo una cū annosis
ac pinguibus carnibus ad tollendū fastidium et
ad exercitandum desiderū uescimur. Ad hoc
condendū desudat. F. noster rusticellus adeo
est aliatu cupidus.

DE AMIGDALIS.

Migdalum pro fructu uariare genus ipe-
ri nam & femineū z neutru legit: neutru;
ego analogia motus pronūciaueri amigdalus q̄
greca nux z longa a nostris appellat̄ circa kal̄
februarias feri debet quia p̄ma gemascit. Eius
fructus quod amigdalū uocatur quia primus ē
auide nimū a plerisq; cum folliculo deuorat̄.
Hinc crebri dolores capitis ac grauedines ori-
untur. Sicca uero contra ebrietatē ualent: si
ante uinū quinq; sumatur. Ex his inflamatio-
nes omni illo argumento deprehendit̄ q̄ uul-
pes deuoratis amigdalis moriunt̄: nisi aquam
in pximo habuerint. Oleū in quo decocta sūt
infusū capiti caducos z lit̄gicos excitat. Vlceri-
bus inueteratis ac caninis morsib; trita cū me-
lle subueniūt. Renū dolores ex aqua pota ex-
tingūt admixto modico passo qđ solet potiōis
amaritudinē lenire. Amara enī medicine magi

139
q̄ esui sūt accōmodata. Dulcioribz z oſectis et
seorsū in ſecunda & tertia menſa ueſcimur .

DE AVELLANA .

Vcē auellanā ſeu p̄neſtinā quā greci pon
ticā uocāt ex corylo naſci manifeſtū ē. hec
in cibo ſūpta ob eius caliditatē omixtam ſiccit
tati capiti dolorē inciūt inflatōe ſtomachū ex
agitāt: corpō tñ maxime nutunt. Toſte diſtilla
tōibz mitigādis uiliffie ſūt ēte ac ex aqua mīſa
pote eq̄ uetuliſſime tuſſis moleſtiā cedant ex
axungia uel adipe contrite & alopecus ilite ca
pillorum damna reſtituūt :

DE NUCIBVS PINEIS.

X nucibz pineis que reſinā habēt diffrac
tis pinei nuclei eiciūt q̄ in cibū ſūpti hu
mores optios gignūt: ſitī cedāt: ſtomachi diſcra
ſiā tollūt urinā purgāt. Nuclei cū uuis paſſis
freq̄tius ſūpti uenerē etiā iacētē excitare credū
tur: eādē uī habēt z cū ſaccharo cōditi. His cre
bro nobilioꝝ ac diuites tpe ieiunii ī p̄na z ul
tima mēſa ueſcūt. Liquat ſaccharz cui pinei ī
uoluti cū trulla ī paſtilli formā r̄digunt. hi ſad
duntur bractee auree ad magnificentiā credo
z uoluptatem. DE CASTANEIS;

Aſtanea que & heracleotica uocatur int̄
nucis uirgilius numerat uno carmine Ca
ſtaneasq; nuceſ mea quas amarillis amabas. Ge
nerat & hec ex omnibz que eſui dant̄ robur in
mēbris z uim ſed difficillime coquunt̄ maie
ſto a p̄legmaticis n̄ cū ſaccharo z melle fuerit

in cibis sumpte. Flixo & adhuc calide mane
ante cibum cum melle date tussientibus pro
sunt. Torentur item ad flammam in patella p
forata: sed nec eius suauitatis sunt nec nutrim
ti: cuius habentur sub carbonibus lento igne
decocte. has suauius edemus cum caseo in ter
cia mensa. Interior castanee membrana que cor
tice fructumque determinat ad tercias in
aqua decocta ac potui oblata mire aluum fluente
refrenat. **DE SILIQVIS.**

Illic quia durum habent cortice non
immerito nucibus annumeratur. Hoc no
men eas adeptas puto quia siliquis fabae & lupi
ni & si maior sit persimilis apparet. Carrobas
uulgo appellamus. que si recetes fuerint stoma
chi ledunt aluum soluant. Edesiccata in contrarium
agunt. Cibus earum urinam ciet & ad stomachi
dolorum non leue presidium est: si terne in sextario
aque addimidiis coquantur. usque succus per dies
quinque continue hauriatur. Galenus tamen de
siliquis pessime sentit quod uix coquantur & uen
tre stringant & humores noxios augeant. Affir
mat Valerius Flaccus Viterbiensis medicus
nostra etate egregius siliquas in tertia mensa
sumptas uetare quo minus uapores antecepti
cibi caput petant.

DE PISTACHIIS.

Pistachia auellanis similia sunt his medici
in pharmacis utuntur. eisdemque fere usus ha
bent quos nuclei pinei propter ad serpentum ictus

Austere enī & stiptice uirtutis sūt. Ideoq; etiā stomacho accommodata creduntur maxie tñ ostat ea & thoracis itēq; pulmonis & iecoris uicia purgare. **DE PIPERE.**

Aromata quibus in pulmentariis utimur multifariam habent & oīa quidē prius ab externis in nostrā puinciā importata ex arboribus hec fere colligunt ut pip quod in fronte Camasi loco solibus opposito ex arbore iuniperis nostris assimili^r nascitur. Distant autē piperis semina a iunipero paruulⁱ filiq; quales ī ip^sis faceolⁱ uidemus. Hec prius q̄ debiscant de cerpte ad solemq; toste faciunt qđ pip longum uocatur. Paulatim uero debiscens ob maturitatem ostendūt candidū pip qđ deinde tostūz solibo calore rugisq; mutatur. est z quoddā genus piperis qđ ppter celi intemperie carbūculat. Id ex omnibus asprimū ē leuissimūq; z pallidū. Gratius qđem nigrū habet. Leuius utroq; cādīdū. Nascitur piperis arbor in arabia solum & trogloditica: uerū hodie quoq; ī Italia mirto nec absimilis amaritudine, fructū facit minus decoctū. Est autē piper calidūz & siccū & ob hanc rē stomachū & epar concalefacit. Bilosis nocet: uētū ex aluo resoluit & pellit: urinaz ciet. Eius uero uis hyeme magt q̄ estate laudatur. **DE CARIOPHILO.**

Hariophilon fortassis dicit^r in India nascitur grans piperis assimile uidetur nisi quod grauidius aliquantulūz

& fragilis est. Arbor eius folia habens parua
den. atq; in ramos trium cubitorū 9surgit cor
tice pallido: radice lata lignosaq; In virtute eti
a; ferme idēz cū pipere eī epati tamen mino
nocet q̄ piper ac uim contra uenena habet.

DE CINNAMOMO.

E cinnamomo que Herodotus narrat fa
bulosa sunt omnia Nascitur autē in etyo
pia: cuius frutex situ breuis ē ramo humili ac
represso cū nunq̄ ultra duas ulnas ascēdat. ac
Quatuor digitorū crassitudinē habet. Nascit̄
autē in uepribus dunisq; z ob eam rem non si
ne molestia colligitur Cinamomū uirgulticor
tex ē: cuius p̄cipue bonitas in summo ad longi
tudinē palmi tenuissimis partibus habetur Se
cundas partes tenet sed breuiore mensura que
huic p̄p̄qua. Viliss mū quod radicibus p̄ximū
Radice eius magni ponderis dicatā ī templo ca
pitolini iouis & pacis a uespasiano imperatore
uidisse se asserit Plinius Cinnamomi natura ca
lida ē z sicca cōcoctōz facit. Stomachū atq; epar
ui & odore iuuat Cinnamum idē esse cinnamo
mo crediderim. In illo enīz meo iudicio facta
ē ob metrū lincope. **DE GINGEBERI.**

Ingeberis uirtus calida est & sicca. licet
aliqua ex parte ad corruptionem tendat
cum putrescat ut lignum tinea corrosnz. Sto
macho frigido succurrit eius nimiam uliginēz
ex esu fructuum uiridum contractam desic
cādo cōt̄ uenenatorū morsū p̄ antidoto habet.

DE NVCE MOSCATA.

Vx quam pigmentarii muscataz appellāt calida est & sicca corpus humanū ui sua z odore adiuuat oculoy acie hebetatam acuit : uomitum cedat appetentiā inducit . stomachū atq; epar fouendo . Hec omnia que aromaticā uim habent & integra & tonsa seorsum aut mixtū sui hominū uehementē sunt accōmodata

DE CROCO.

Romaticis non inuria crocum . (quod genus uariat) addiderim cum eorum uirtutes colore quo sepius ornantur & sapor in quo non parum uinum inest augeat Crocum siluestrem & satium habemus . Radices habet bulbos affimiles . eiusdem tamen ubertatis & gracie non ubiq; est Prima nobilitas cilicio ascribitur & ibi in tauro monte z i Tinolo Secunda Lycio Tercia Italico Adulteratur tñ ubiq; . optimū crocū ubi manu tāgit ac si fragile esset crepitat . Altera pbatio si manu prolatum ad ora fuerit leniter faciem atq; oculos mordet . optimū ubiq; quod pinguiissimū qđq; statim redollet . Floret uergiliarum occasu paucis diebus flore z folio uiret Bruma colligit siccatur umbra Croci moderato usus cuius uis calida & sicca epulmoni pectori epari cordi prodest Potū cū uino qđ uehemētis odoris ē ebrietatē facit Crocū adolescentē in florē sui nominis mutatū poetarū narrant fabule . Sūt tamen qui crocū dictum putent a coryco Cilicie oppido .

DE ACRIMONIIS. AC PRIMVM DE ALIO.

Lium quo plures habet nucleos eo aspe-
rius ē. Halitū ut cepa porrus ascalonium
ac bulbioēs in suauorem facit. Aīūt tñ radicē
bete sub prunis tostā ac sup aliū deuorata; te-
trum eius odorē extinguit e extatōe alius silues-
tre qđ greci scorodō uocant. Domestico certe
magna uis inest & utilitas: quip̃ e p̃ncipiosis ho-
minū mal' uehemēter resistit: serpentes & scor-
piones: itēq; alias latentes bestiola; odore solo
fugat. Morui canino cum melle succurrit. eio
succus cū oleo mixto & uenenatos ictus & ul-
cera ī corporib; sanat. Fūere etiā qui aliū elixū
freneticis darent. Coctū in faba tuiū & suspi-
ratō; pectoris mitigat. Virilis tñ coctū & ui-
ride q̃ crudū z siccū existimat: cū multa sunt
edulia precipue uero more tū & aliatū: quibus
urbani raro: rustici q̃ sepissime utūt. Serit lra-
tim spacio palmari. **DE CEPIS.**

Eparū genera greci plura fecere. ut sarda;
famotraciam ascaloniam ab ascalonio iudice
oppido nominatā. Vnde & quidā ascalonium
mutato genere scripsere omnibus odor lacri-
mosus inest. Minus tñ Tusculana uehemens:
immo p̃pe dulcis. Cepa ruffa acrior q̃ candida
sicca q̃ uiridis z cruda q̃ cocta sicca q̃ condita.
Frigida humida ac sabulosa amat loca. Seruā-
tur lñ ad fumū suspense. optime paleis. Mēse
Marcii z Aprilii cepam: Februario ascaloniā se

runt rustici. De cepis idem medici ferme senti-
unt. His uidelicet inflammatioes incēdi: caput
pregrauari: cerebri ac memoriā ledi: somnium p̄
grauem induci: humores flegmaticos nunc ge-
nerari nūc rescindi. Quidā tñ eas temperate iū-
ptas salubres putarūt: q̄ alui: molleāt q̄ som-
num inducant: q̄ appetētiā faciant. Ventrē
preterea excitant & eius fomēta salaci hu-
miditate augēt. Cōcussa cepa ac emoroidibus sup-
imposita eas aperit. Cōtra uenena & corrupte-
lam aquarū alio similis omnino. Cepulā a cepa
diminutiū fecit Apicius. Hoc genus bulbi ali-
am a ceteris sortiri naturā uidet. Solū enī cre-
scente luna decrescit: rursum decrecente cres-
cit. Ascalonia eiusdem p̄pe uis est cuius cepa:
quam p̄ minor sit & minor orbicularis. Surgit ce-
pa uno capite unoq; caule obsonis. Apicianis
admodū celebris. **DE BVLBIS.**

Vlbi megarici a. M. Catone precipue lau-
dantur Verū nobiliss. ma inter hos habet
squilla & si magis ad medicinā faciet. Bulborū
genera grecis nominibus explicata odore. sua-
uitate. sapore colore magnitudine differunt.
omnia tñ feruēde sunt nature. & ob hanc rem
mouere libidine dicuntur. Bulbos innuit Cel-
sus omnia olera capitata uel quorum radices
esui dantur appellari. nam cū de qualitatib; ci-
borū loqueretur & ualentissimū cibū dixisset
quo plurimū alimenti inesset. in medici inquit
materia numerari ea ex oleribus debēt quoy.

quorum radices uel bulbos assumimus: ac paulo infra. ex leguminibus inquit ualentior faba uel lenticiula q̄ pisu: ex oleribus ualentior rapa napiq; z oēs bulbi ī q̄bus cepā quoq; & aliū numero q̄ palinacha uel que specialiter radícula appellatur. Tanti fecit Pythagoras bulbos Megarenses. ut de eorum natura uolumen cōposuerit. scribit Varro bulbos uenerem excitare & ob hanc rem in nuptiis edendos. Idem sentit & Apicius sed his addit nucleos pineos eruce succū & piperis uiz. Bulbos Marcialis salaces uocat q̄ etiā de mortuā uenerem excitant.

DE PORRO.

Orri duo genera sectiuum & capitatū Sectiuo Nero cesar auctoritatē dedit edēs singulis diebus cum oleo conseruāde uocis g̃cia Cantare enim non priuate modo. uerū etiam publice & in scena gaudebat. Debere etiam porros plurimū cum bñ cantauit p̄fessus ē Post sationem defecatur quo fiat capitē crassus Laudatissimū quod ī egypto nascitur. mox Hostiense & Aricinū in precio fuere. Porro capitato ad multa corporis uicia yocrates usus ē. eis enī succo p̄fluuiū sanguinis sistit cōt̄ etiā uenenatos morsus cū mero uel aqua mulsa potus plurimū ualere creditur. Sanat & cū lacte mulieris sūpto ueterē tussiz ac pulmonis ulcera. Cōmanducatū contra uenena fungorū ualere putatur. fracturas itē alligat: duriciē relaxat. uulnera recentia cum sale appposito statim

claudit ebrietates discutit uenerē simulat al-
 uum mollit eius tñ nimius usus capitis dolo-
 res facit mala somnia pponit. dētes z gingiua
 corrumpit uisui nocet. edē porrū post lactu-
 cas portulacas atq; olera frigida: nō ē insalubre
 Periere quidā e poto succo flauidioris porri :
 ut melas eques Romano in carcerē iectus. T
 Cesaris iussu.

DE FENICVLO.

N. ortis olitoris nascūtur herbe quedā
 satue quarū tū semine tū caule p cōditu
 ra obsonioꝝ utimur. he. magna ex pte odori
 fere sunt De his uero quemadmodū ul' minu-
 talu' edulū cōficitur suo loco dicitur. Fenicu-
 lū ferulacū Plinius uocat. q ferul' ut mīta alia
 nascatur. Calidā uim habet & siccam non tamē
 simplicem Admixtā ei austeritatē esse gustus
 isse ostendit. Traditum est serpētes quibus fe-
 nicolum gratissimum est senectutem huius ole-
 ris gustatione deponere. & oculorum caligine;
 quam longa in subterraneis locis mora contra-
 xere conrictando caput inter ipsas ferulas de-
 ponere utimur ergo hoc olerē & crudo & co-
 cto non sine causa. Bonos enim humores gene-
 rat. pectori ofert & interclusos uenarū meatus
 aperit. coctū cū cicere urinā ciet. pulmonis z io-
 cinoris iniurias abigit. ualēt & eis folia ex aceto
 trita ac pota aduersus scorpionū ictus. pretera
 ōt serpētes oportune semē eius ex mero sumi-
 tur Satum fenicolum cum fico sicca suauiore

esui deprehendes. Sunt qui eis ferulas superueni-
ente hieme usque ad terram abradant. fumoque bu-
bulo aut humano stercore integant quo sequenti
anno dulcius fenicolū faciat.

DE CVMINO.

Vminū columbe gratissimū ē in superficie ter-
re vix herēs nascitur et in sublime tendit.
putrida amat & calida loca. Medio ferendus
vere. Est & alterū genus silvestre quod rusticus
uocat: alii Thebaicū. Huus tamen ferule in etyo-
pico & Aphrico solo mirum modum crescunt. Nas-
citur et in regione nostri orbis calidum et siccum ha-
betur. Ventris tormina reprimat urinam prouo-
cat. eius nimius usus palorem inducit. Hoc hypo-
crite quorum magna copia ob aucupium & ambiti-
onem ubique est ad fallendum utuntur.

DE ANESO.

Nesum & crudum & costū a Pitagora in-
ter praua laudat. Viride itaque atque aridum
aridum omnibus quibus cum conditur gratissimum
usum prestat. Laudatissimum est creticum pro-
ximū egiptum. eius usus appetentiam prestat.
Conditum cum saccharo turgidos aluos exi-
onerat. Edetur tamen commodius in tertia mē-
sa. Vapores enim caput petentes reprimat oris
halitum iocundiores facit. fetoremque tollit ci-
et urinam dolori capitis medetur. nervis pro-
dest uenerem excitat.

DE PAPAVERE.

Apauer quod greci uocant et

fatium & sponte nascens reperitur. Huius duo sunt genera album & nigrum e nigro sopor concipitur. Albi caulis tritus & ex uino potus elephātis medetur Satiui tria genera: cādidū cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud ueteres dabatur. E nigro inciso succus exprimitur quo medici incurādis egrotis utuntur. Est & tertium genus erraticū uocāt quod cum ordeo nascatur. Eruce hoc quidem simile. Succum papaueris medici opion uocāt quo zcuras tollunt si nimie fuerint: & somnum indigentibus faciunt. Hoc eodem opio sum / pto. Placitum pretorium uirum in Hyspania tedio uite interemptum legi.

DE CORIANDRO.

Coriandrum egyptium ut precipuum habetur inter siluestria nō inuenitur. Tritum ac potui datum magnā habet uim ad refrigerandos ardores non est edendū simplex propter innatam maliciam. sed uel cum melle uel cum uua passa uel nostro more quod quidē suauius est ac salubrius aceto preparatum ac saccharo inuolutum. Hoc in tertia mensa commodius utemur ad reprimēdos uapores caput petentes styptica illa in qua plurimū ualet. Rē mirā tradit Xenocrates si uno die ē. Mēstrua contineri si unum granum tritum biberit femina. Biduo si duo. & totidem diebus quot grana fuerint. M. Varro coriandro sub trito cum aceto carnē incorruptam estate seruari putat.

DE MENTHA.

Mentha suauissimi odoris herba est: hanc fuisse puellam a plutone amatam ferunt poete. Namque in herbam sui nominis a persepina cuius pellex erat. hinc propterea mentulam dictam quasi donum amoris uel quasi meritum uel quod mensarum grato odore percurrat. excitat enim hec uerba propter ipsam matorem et humiditatem de mortua uenerunt. Hanc ob rem crediderunt ueteres exercituum duces uetuisse militem qui castrum uolebat unde et castra sunt dicta hac herba uesci appetit etiam inducit mentha et obesos a marcescentia conseruat letum cor reddit. Stomachum iuuat: lubricos interficit. Contra morsum canis rabiosi ualet plurimum: feritur mentha equo noxio uerno: melius tamen surculo uenit quam semine: humido minus gaudet. estate uiret hyeme flauescit. semel sata diutina etate durat. est & metastrum syluestre genus quod ut uilis propagatur.

DE APIO.

Eritur & apium eo tempore quo mentha. Dictum est apium quod apex hoc est caput in Achaia uictorum sacri certaminis eo coronaretur aut quod eius flores apes libenter pascunt. Auiunt Hercule apio populo oleastro in coronis uosum. Apii radices in uenena mirifice agunt et quia amara est medicine magis quam esui conuenit. Sunt qui hanc herbam ambrosiam uocent.

DE SERPILLO

Serpillum a serpe dicitur tam apud nos quam apud grecos in montibus enim eadem ratione qua

Sisymbrium longe ac late schatet. Satiuum minus ser-
pit aduersus serpentes efficax est: capitis dolo-
res decoctum in aceto & illitum tempore mire tol-
lit. **DE PVLLÉGIO.**

Vilegi duo genera Satiuum & silue-
stre Satiuum ad recreandos animos la-
bor defatigatos plurimum ualet. Maxime
si eius furculi in ampullis utreis cum aceto deti-
neantur qua de causa corona uatum ex pulegio
magis quam capitis dolores leuet quam ex rosa fit. Tu-
etur & capita olfatu contra frigorum estusque in-
uria neque eos estuare quam duos ex pulegio furculos
impositos auribus in sole habeant legitur. Flos recte
tis incensus pulices odore necat. Syluestri pu-
legio eadem uis quam quidem origano simile habetur
DE CARDIS.

Ardos precipue habet Cartago magna car-
dubaque ueniunt cardus duobus modis autumno
planta Semine autem nonas marcias stercoreari in lo-
co frigidis amat. Coddunt ad usum cardus ex aceto
& melle diluto laseris addita radice & cumini
ne quod dies sine cardo sit. Sunt et cardorum syluestrium
duo genera unum fruticosum altero quod uno cau-
le crassius est utque folia pauca & spinosa atque as-
peris cacuminibus flores purpureum & cito canescere
facientia illud satium esui datur Hoc propter sub au-
steram mordacitatem stomachum iacentem. Si non
audius sumatur erigit & componit. Eius radix
ex aqua cocta cupiditatem bibendi potioribus
subministrat. Matrici utilissimus hic est cibus

hic est q̄ adeo a feminis appetuntur cardi.

DE SALVIA.

Aluia calida z sicca in multis condi-
mentis utimur nec mirum cum her-
ba salutaris sit nam & contra paralysim ualet z
dentibus illita prodest & serpentum ueneno-
sos morsus cedat.

DE OCYMO.

Vod greci nos quoq̄ pri-
ma longa ocymum dicimus. Id est meo iu-
dicio quod uulgo basilicon uocant. Vere feri-
tur: estate plātatur quia melius surculo crescit
Inferius primo deinde superius floret ut ait
Theophrastus & diu in flore durat Crisippus
medicus ocymum uicio dedit: q̄ obsit stoma-
cho. q̄ oculos hebetet: q̄ insaniam facit: q̄ ie-
cori obsistat: & ideo capram hoc genus herbe
nunq̄ contingere. Preterea si tritum lapide cō-
tegatur scorpiones gingni. Commanducatum
& in sole positum uermes creare. pediculos nu-
trire Aphris & q̄ putāt hoc esse persuasū si
quis eo die quo ocymum sumpserit a scorpiōe
feriatur non posse saluari. Verum hec omnia
usu falsa deprehenduntur. Cum & ocymum ca-
pre edant nec mens olfantium hominum īmu-
tetur z scorpionum terrestrium marinorumq̄
ictibo addito uini aceti q̄ exiguo medetur. Vsu
quoq̄ conceptum est: deficientibus ex aceto
odoratum salubre esse. Affirmat Galienus scor-
pionem odore ocymi mire delectari & ob hanc

146
rem ad eius caulem libenter accedere medio
criter tamen sumendum est. propter eius uim nimi
amque ex caliditate & siccitate prouenit.

DE RUTA.

Iemem odit ruta: apricis & siccis gaudet
locis: cinericea terra uult nutriri: Amici
tia est ei cum ficu adeo ut nusquam letior proueni
at quam sub hac arbore. Seritur furculo melius in
perforata fabarum ocymo difficilius arescit. Dura
ta runcatur non sine difficultate. Vt era enim
pruritua ut uertica manibus indit. Codduntur
eius folia seruanturque ad usum fasciculis quibus
dam Rutam ualde hominibus salutarem testan
tur tot antidota medicorum huius herbe non
men extollentium e quibus illud Dioscori pre
clarum: quod stomachum excitat: concoctionem iu
uat: aluum mollit: bilem exterminat: uicia pecto
ris lateris iecoris ac renum mitigat. De mitri
datico illo preclaro quod cum ruta sit satis su
perius dictum est. Rute duo genera satiuæ et
agrestis. hac sumpta in cibum mustella contra ser
pentem quo cum dimicatura est se armat.

DE ERUCA.

Ruca calida est & sicca. & ob hanc rem dic
ta est quasi uruca: ignea enim uis est: et
crebro in cibum sumpta ueneremur mirum in modum
excitat. Nascentur eruca facillime estate & hyeme
precipue autem frigoribus contemptrix est: Lac
tuce crude esui date. ad temperamentum frigi
ditatis additur. Sunt qui scribant erucam cali

damquidem esse non tamen nimis ignite uir-
tutis Radix eius in aqua decocta extrahit os-
sa que fracta sunt. Semen ex uino potus in scor-
pionum uenena ualet plurimum. In condiendis
obsonis tanta est huius herbe suauitas ut eam
greci. appellauerint:

DE NASTURCIO.

Asturcium nomen accepit a narium tormen-
to inde quoque uigoris significatio dephē-
ditur In Arabia inire amplitudinis gingi di-
citur Hoc ut peculiari cibo perse illi utebantur
ut ait Xenophon qui sub cyro militarunt Na-
sturcii uis ignea ē. usum tamen uenerem uideat
inhibere Nihilis eius usus ut eruce nocet mo-
deratus prodest Nam & animū exacuit & aluū
purgat ac bilem detrahit. Valet item ad pluri-
mos medicinaꝝ usus. DE THYMBA

Hymbra Plinio teste apud nos satureia
dicitur herba est aromatica & gūit spirās
quod & uirgilius carmine explicat & gūiter spirā-
tis copia thymbre Seritur hec herba origano
emula mente ianuario Satureia urinā mouet
& ex uino pota letargicos in morte dormientes
excitat. Contra animalia quoque que aculeis seui-
unt non inutiliter adhibetur uenerem facit hec
herba: unde bene a saturitate in qua libido in-
est nomen accepit. DE NEPITA.

Epitan calamiten greci nostro uulgo dici
affirmant magne uirtutis est. ac uehe-
mens in calore unde etiam nobilissimis antidotis me-

ruit ascribi. Stomacho enim ac precordiis uti-
lis habetur: pituitas capitis thoracisq; soluit ac
purgat. Iecori medetur. Duriciem lienis resolv-
uit. calculum pellit urinam ciet. Tam simplex
q̃ cum aliis herbis ad hec que diximus facienti-
bus tunsa cribrata pinsita multum prodest .
DE ANITO.

Eritur anithum nō minus coquorū q̃
medicorū gracia. Huic calida vis in eis
se tradit nec omnino austerā. In se enī habet
aliq̃ molliendi potestatem: z si grecis autori-
bus credimus ita nutrit ut athletarum cibum
sine anitho ludorum magistri esse nullo modo
paterentur. egrotantibus prodest cum oleo te-
pefactum ac cerebro infusum. Creditur etia
dare illis aliquas ex febre inducias. Dolores
capitis mitigat. nervorum tensiones relaxat. nō
dormientes ad spem quietis inuitat. Coctum ī
aqua chyatis tribus ac potui datum stomachi
quereilas miro modo releuat. Ructus prete-
rea mouet quia concoctionem adiuuat. Tormi-
na sedat. aluū sistit: semen eius feruefactum &
admotum naribus singultum sedat.

DE THIMO.

Hymus herba dulcissima est: Apibo ut
at Maro amicissima: ut Nerme gala-
thea thymo mihi dulcior hyble. Sūptū hoc no-
mē a redolentia uideť. Florē epythimū hec her-
ba generat q̃ collectus ī umbra siccat sūt autez

eius duo genera candidū radice lignosa in col-
libus nascens quod etiā preferit. alterū nigro
florisq; nigri utrūq; cibo & medicamento con-
uenit. Est calide simul austereq; uirtutis. Thya-
mus sumptus in cibū caligine; discutit. lumbrici-
cos interimit. urinā impellit. menstrua seminis
prouocat. partus emortuos extrahit. Tritū cū
melle & in cibo datus pituitas soluit. Mixtus
polente & in uino maceratus coxendiciq; fer-
uens superpositus schiaticis salutaris est.

DE ORIGANO.

Vnt qui grece organū dictum putent.
q; unū coloret uerū si sic esset origenum
pronunciari deberet. Facta ē in nomine huius
herbe magna mutatio cū & eradiū & oiūtē gre-
ci uocauerit. Efficax ē organum in medicina
magis q̄ in cibo. nec minus latiuū q̄ syluestre.
Tritū ex uino albo & potui sumptū scorpionū
& arachneorū uenenis resistit. cruditates dis-
cutit. morso stomachi ex aq̄ calida datū lenit.

DE CERIPHOLIO.

Eripholio ignea uis inest & acerrima ē
tum & haustum cū uino lateris dolores
mitigat. ex aqua mulsa pituita; resoluit. ex ace-
to lumbricos & tineas perimit. urinā ciet. me-
strua pellit. tritum cum cera & axungia paroti-
das soluit. Est enim parodita morbus similis
glandulis. que circa aurem nasci solent. unde
parotida dicitur q; iuxta aurem quam greci
uocant nascatur.

DE AMARACO.

Vod egyptus & Syria sancusum appella
uere Diocles & Sicula gens amaracū uo
cauit Narrat in fabulis hunc fuisse puerū re
giū quidū preciosa ferret unguenta casuq;
plapsus fracto uase: uehemēti illo ac suauissi
mo odore afflaretur in odoriferā herbā con
uers. Hāc Dioscorides dicit a Romanis per
sam appellari. Seritur utroq; modo semine & sur
culo s; hec uiuatior & odore melior Calidu. ē
amaracus & succus nariū meatus aperit humo
res glutinosos a capite deicit Tritus ex aceto
acictu scorpionis superpositus egroto medet.
DE ENNVLA.

Nnule calida uis & sicca est Radice eius
in quibusdam pulmentis utimur hyeme
presertim qua salubrior habetur: cor enī miri
fice iuuat. pulmonē a malis humoribus defēdit
Sciaticis & articulorū dolore laborantibus ac
egritudinibus a frigidityate natis pdest. Eius
succus potus fugare lūbricos putatur & uene
natorū morso abigere a ieiuno sūpta dētes cō
firmat. **DE SISIMBRIO.**

Sunt qui sisimbrium timbriū appellent.

Surgit hec herba pedali altitu line qd i
irriguis locis nascitur simile nasturcio est Sati
num & siluestre Vtrūq; aduersus aculeata ani
malia ut crabrōes uespas & similia efficax est
Capitis dolores cedat. uomito. singulto ac tor
mina reprimit. Stomachi dissolutiones cohibz

siue in cibo sumptum siue in succum potum.

DE MARVBIO

Arubū est quod greci propter amaritudinem uocant a quibus & inter primas herbas connumeratur: cuius semina foliaq; trita contra serpentes prosunt. pectoris & lateris dolores tussim ue sedant. Castor marubii duo genera tradit: nigrum quod magis probat. & candidum. ex utroq; minutatim conciso z farina subacto fiunt offelle: quibus ex oleo in patella frictis in prima mēsa ad salubritatem uescimur lumbricos fugare creduntur & ob hanc rem pueris apponi solent.

DE ABROTANO

Brotanum iocundi odoris ac grauis herbe est dicunt hoc nomen ab abrotomo femina in herbam conuersa sumptuz Flos eius aurei coloris est Sponte puenit & cacumine suo seipsum ppagat. Seritur autem semine melius q̄ radice aut surculo. ex semine nō sine negotio plantaria transferuntur. Leditur abrotanū nimio sole Verum ubi ex temperie conualuit uicium ritu fruticat.

DE HISSOPO.

Paca z humida loca amat hissoppus Sunt quidam qui & hissoppum neutro genere pronunciant Heret z saxis radice ac caule. Gustatu feruēs est. In oleo contritum pthiriasi hoc est morbo pediculari resistit & capitis pruriginem tollit Opimum est Cilicium e tauro

monte deinde pamphiliū. Sup̄mtum cū fi
co farina melle sale & cumino pectus z stoma
chum iuuat simplex omnino contrariū est.

DE PETROSELINO.

Vod greci petroselinon nos petrapiū po
ssumus appellare Hoc & Columella olus
atrū uocat. sunt tamen qui dicant olus
atrumidez esse quod ypsoselinon Ad maceriaz
feri gaudet. umbra enim fouetur si non ra
dicitus euellitur euodurat & caules ad usū
obsoniorum subministrat. Macedonicum a gu
stu suauitate & odore aromatico mirifice lau
datur. Non impro datur etiam alexandrinum z
Smirneuz. Aduersatur hec herba scorpionibz
poto semine torminibus intraneis medet̃. Idē
semen decoctum & mulsum potū difficultates
urine tollit. Radix eius in uinococta calculos
pellit lūborum ac lateris dolores canis rabiosi
morsibz pota z illita medetur ē & aliud genus
quod orthoselinon uocat. hoc surgit recto fru
tice. semen habet cumino simile: m̄steruis z uri
ne efficax Addider̃ qdā oposelinon differēs
ab aliis generibz breuitate caule satiuo z radi
cis colore ruffo eiusdē tñ virtutis ē cuius & p̄mū
illud genus: nam z scorpionū ictibus & morsui
canis semē huius quod & olus atrum licet ap
pellare ex uino datū occurrit In mulso decoc
tū ac potui datuz difficultatibz urine medet̃
Tormina uētris z ceteras itelino y querellis

eodem modo sanat. Radix in uino cocta calculo lateris ac lumborum doloribus eadem potione succurrit. Iuccus argenti ppinatus exoptatum calorem per membra diffundit.

DE ABSINTHIO.

Absinthium siccatur & calide uirtutis est ob amaritudinem eius sumptum in cibum ualitudinis causa & stomachum ualentiorum facit. & epatis fibras aperit. Febres quoque longas utpote quartanas minuit. est & absinthium Romanum quod magis esui accommodatum crediderim. ex hoc enim conditum facit Apicius

LIBER QVARTVS INCIPIT:

Cribere quedam prius necesse fuit ne cum de obsoniis loqueremur earundem uideatur & naturam explicare longum & a re ipsa fortasse alienum uideretur. dicendum erit deinceps de his herbariis & oleribus quibus uel cum supradictis uel seorsum conditis in prima mensa si fructo abint uescimur. Neque enim consilium esset post cerasa pruna ac cetera poma adque appetentia ferimur. Lactucas intubum ac reliqua olerum herbarum condituram ne esse. Facillime enim ob frigiditatem & humiditatem tot simul diuersarum rerum ingestarum omnis coactio tolleretur quo nihil potest esse homini perniciosius si ergo poma abfuerint non inuocandum erit estate tamen magis quam hyeme & cena magis quam prandio Lactucas hoc modo edere.

150
197
DE LACTVCIS CONDITIS.

Actucam a lactis id est humoris abundā
tia uel q̄ lacte nutrientes feminas im /
plet dictū putat apulegius. Huius oleris plura
sunt genera Verum ante omnia lacticaulis
sessilis & crispa laudantur. Seruntur toto
anno letis & irriguis stercoreatūq̄ locis legitti
mū tamen ea Bru. na semen iacere Plautam fa
uonio transferre aut semen fauonio plantā eq̄
noctio uerno albe in primis hyemē tolerant. ē
quidē natura omnibz refrigeratrix. frigide enī
& humide habentur & ob hanc rem estate ab
stomacho fastidiū auferunt. cibi q̄ appetentia;
inducunt Ferunt diuū augustū ī egritudine
usu lactuce conseruatū Nec mirū cū & cōcoc
tionē adiuuent z meliora q̄ cetera olera sāgu
nē generent Cocte ac crude eduntur lactucas
crudas si lotionē non indigebūt sic cōdies sūt
enī salubriores q̄ q̄ aqua lauant in patinā im
pones salem contritū inspar es olei parū plus
culū aceti infundes ac statim deuorabis Sūt
qui huic condito parum menthe ac potroili
addant ne omnino insipidum uideatur. ne ni
mia lactuce frigiditas stomacho noceat Cocta
expressa aqua in patinam indes sale oleo & ace
to conditas cōuiuis appones sunt qui huic insp
gant modicū cynami uel piperis bene triti &
cribrati. somnum hic cibis inducit tussim ex ca
lido humore generat mitigat urinā ciet. uene
rem retardat aluū mouet. Eius tū frequēs uso

maxime vo recentiuo culor acie; ebetat Est z
aliud genus lactuce. quam caprinā uocant: hac
tunsa & in mare plecta pisces qui in proximo
sunt statim necantur idem faciunt z fluuiales
Serraliā lactucam & eam quidem agrestem
qui appellauere a serra quam in dorso habet di
ctam putarunt Hec fortassis endiua est.

CONDITURA ENDIUIE.

Endiuam ego inter lactucas connumera
uerim quis de hoc nomine nulla apud ue
ters metio fiat. satua extat & agrestis z utraq;
salubris amarior siluestris. iocundior satua z
ea maxime q̄ caule surgit crispo Cōditur z hec
eodē mō quo lactuca tā cruda q̄ elixa Endiua
in cibū sūpta estuaria p̄cordia refrigerat. epatis
fibras z uenenarum meatus aperit Hab; hoc
peculiare endiua q̄ estuaria refrigerat z algē
tia calescit Trita hec herba cū ppria radice ac
scorpionū z reliquorū aīaliū que aculeo nocent
ictui imposita laboranti subuenit eiusdē quoq;
succus potui datus ī eiusmodi uenena agit.

CONDITURA BVGLOSSI.

Vam greci buglossam uocāt: nos qđ idē
sonat linguā bubulaz ab asperitate appel
labimus Calida ē buglossus z humida; tam sati
ua q̄ siluestris sumpta in cibum quouis modo
sanguinem purgat hilaritatem inducit. cardia
cum pellendo cocta ex aqua & melle ulceribo
oris tussi & raucedini auxilium prestat in me
lancoliam agit optimi sanguinis copia. Condit

168
178
& cruda & elixa **Cruda** bene lotam atq; expref-
fam reticulo ad id apte facto cum nepita men-
tha & petrosilino in patinam indes. salem z ole-
um insparges inuoluesq; quoad oleum imbibat
z remolefcat eius asperitas. acetum postremo infu-
des ac conuiuis statim appones elixa odit ut lactuca
CONDITVM PANDODOPVM

It ite oditum pandodopum ex lactuca buglof-
fo mentha nepita feniculo petrosilino si-
ymbrio origano ceripholio cicerbita quam tara-
xicum laceola quam arnaglossaz medici uocant mo-
rilla feniculi flor ac plerisque aliis odoriferis her-
bis bene lotis expressisq; patina amplius requirit sale mi-
to inspergi atq; oleo iniungi debet aceto unde su-
perfuso ubi paululum refederit eam siluatica duri-
cies comedenda ac bene deturbo oterenda sunt hoc condi-
tum plusculum olei z minus acetum requirit hieme magis
quod est te ouerit quia plus coctiois quam hieme ualida est
requirit. **CONDITVRA PORTVLACE**

It bene lota portulaca secretaq; a pediculo
caule in patinam reposita cum cepa minuta-
tim occisa sale oleo aceto odiait Sunt qui ad com-
primendam frigiditatem portulace pipitum aut cinamum
inspergant. Portulaca enim quam polin licet appella-
re frigida est z humida z ob hanc rem non multum nutri-
re existimant nimios tamen stomachi renum ac uesice
ardores extinguere putant plurimo eius uso ocu-
los ebetat uenerem inhibet uenerisque sonna madu-
cata ite cum polenta intestinorum uomitiones sistit alium si
frigerat laborantes podagrum calida sanat eius radix

suspensa filo gestata ad collum. uue morbum ex
pellit. Quod accidisse pretorio uiro scribit Pli
nius Recens postremo mastica stuporem deti
um ex esu acerborum fructuum extractum diminuit
tollit. **ROSMARINI CONDITURA**

Vi lautius ac salubrius esse consueuerunt e
floribus rosmarini conditura faciunt. huius
fructus. duo sunt genera. Alterum sterile Sati
uum alterum. cuius caulis flos ac semine resina
cum inest folia odore thuris per se ferunt. eius ra
dix uiridis adhuc uulneribus imposita corpo
ra sanat. Succus fructicis & radicis regium mor
bum pellit oculorum aciem exacuit. semine ad auellana
pectoris uicia potui dant Flores ei mane collec
ti ac illoti omnino ne uim amittant cum sale be
ne trito oleo & aceto conditi ad uoluptatem sa
lubritatem efficiunt Nam & stomachum concalefaciunt
& reumatismos tollunt & astmaticis prosunt.
DE CONDITURA MALUE:

Irabuntur fortasse qui naturam malue ig
norant me hanc herbam inter edulia po
fuisse sed desinant mirari & quantis laudibus ex
tollenda sit animaduertant Malue duo genera sa
tiua & siluestris & utraque laudanda. quae altea dici
tur quae ample surgat amplitudine folii discerna
tur. Satiua miore hac greci a molliendo uentre

uocauere omne solum in quo seritur
malua pinguescit Valet haec herba contra omnes
aculeatos ictus praecipue vero scorpionum uesparum
apum muris arachnei. quin & et tunc oleo cutique

extensa homineꝝ ab iniuria taliũ bestiolarũ defendit. Cruda illita uulneri aculeos omnes extrahit. Ferunt hominẽ omnibus morbis cariturũ si qualibet die ex succu malue aliquid sorbeat. Valet itẽ hic succus quamq̃ stomacho aliquantulũ inutilis contra bilem atrã & eã maxime que iam ad insanĩã ducit. elixatur tenelle malue caulis ablata cima & i patinã more asparagi positus cũ sale oleo & aceto comedit̃. Condiuntur z eodẽ modo flores. nec insalubre hoc genus conditure habet̃ cũ z calculosis & inflationi & torminibus & sacris ignibus medetur.

DE CONDITVRA INTIBI.

Ntyba impatientiora frigoris habet̃ caule folijs ac radice optima ad restaurandũ fastiditum palatũ sunt. est & erraticũ qđ egypti cicoriũ nostri ambulã uocãt. syluestre hoc qđez habet̃. Ver̃ caules. estate folia hyeme radices bene lotas & excuatas ppter duriciẽ z amaritudinẽ cũ sale oleo & aceto salubriter edimo. Nam z stomachum conflatũ & dissolutũ astringat & refrigerat. aluũ siliũt. distenericis prosunt. Coctũ intybũ uentrem soluit iocinor renibus ac stomacho prodest maxime autem si cũ aceto cũ passulis decocto comederis. aut aliqd defruti patine indideris cinnamig triti quãtũ uis modicũ insparseris. cicorium quidaz po singularẽ salubritatẽ chreson appellant. Quidã uero pancreaticũ qđ oĩa bona cõplectat. Huius usus z uesicã adiuuat z geniturã effluũ

entem morbo ualtitudinis sistit ⁊ uenēris ac pe
ste laborantibus prodest: ad epar tñ refrigeran
dū ante omnia natū uidetur. eis flores neq̃q̃
a caule degenerantes eodē modo cōdiant̃ quo
⁊ supradicti. Sunt qui ⁊ intybus ut Cornelio
Celsus mas genere pronuncient.

DE CONDITURA SAXIFRAGIE

MPpellata ⁊ saxifragiā Apulegius asserit
q̃ lapillos ī uesica frangat atq̃ cōminuat: eius
radix petroselino assim̃ ē. que abrafa lota atq̃
infrusta concisa cum sale oleo ⁊ aceto come
sa ob eius caliditatem ⁊ siccitatem lapide. n ut
diximus frangit. Rene ⁊ uesicam purgat:
concoquitur tarde ppter siccitatem que concoc
tiōi oīria ē quā 9tra humidū ⁊ calidū adiuuat

DE CONDITURA PIMPINELLE

Impinella que ⁊ bibinella grece dicitur
uis calida ⁊ sicca inest. ⁊ ob hāc rē tarde
cōcoq̃t uoluptatē edentib⁹ affert. collecta ac lo
ta ī patinā cū suomet caule si tenera ē reponi
t̃bet sale oleo ⁊ aceto odiri si p̃dura fuerit fo
lia tñ sumāt. Aperit hic cibo iocinoris fibras
urinā puocat ac lapides ut saxifragia n tñ a dō
cōminuit. **DE CONDIT. ACETOSE**

Cetosa abacore nomē ē hēs ī quatuor ge
nera diuidit̃. duob⁹ incibis nō uescimur la
pacio scilcet ⁊ rumice. alia duo ī oditurā ueiūt
quoy altey qđ ex lapaciū uocari pōt arenosa ⁊
lapidosa amat loca folia habet acutiora ⁊ silitu
dinē ungius in expollice imitātia. crescendo in

sole a caule in folia quasdam fibras ducit. Hec herba mea uernacula salma. q̄ salis imitē saporē uocatur. Altey q̄ hipolapaciū dicitur in fecūdioribus oritur locis similitudinē hoc habz cū t̄folio hec uulgo acetosella dicitur. Habēt hec duo genera acetose frigiditatem & austeritatem in se humores generāt nequaq̄ improbandos. Fa. & diū tollunt appetentiā inducūt siū extīgūt uī cordis corroborāt aluū fluentē sistūt colerā reprimūt. Pota eay decoctō scabiem z & pruritum extīguit. Sunt qui acetosaz illotaz etiā statim prima mensa cū pane sine ullo condimento comedāt qđ ego persepe facio. emine nostri consilio addunt quidā acetū. nōnuī oleum quouis modo cōmederis salubris ē estate p̄sertim & pestilenti celo. Hac herba medici ī multis pharmacis precipue uero in potionibus utuntur. **DE ASPARAGO CONDITO**

Sparagi duo genera ortēse z agreste: in cultum gratius est. quod alii chorudam alii libicon appellant. Asparagum dictum quod ī locis asperis nascatur. Afferit Varro sunt qui dicunt lingua caldea caulē asparagum uocari hec enim herba semper in caulē crescit. Elixī asparagi in patinā extenduntur sal oleum & acetuz infertur. Sunt qui eos aromatibus cōspergant. In prima mensa comesi inflatiōes stomachi discutūt. oculis dilucitatem afferūt: aluum leniter molliunt pectoris & spine doloribus intestinorūq; uicis profuit. Sūt qui eos addito uino

coquuntque eodem modo efficaciores sint. Eius usus si nimius fuerit non parum interdum nocet cum urinam citam emittat: uesicamque quod perniciosum est exulcerat. Radix asparagi trita & in uino albo pota calculos fugat. Quidam uero succum eius ex uino datum contra uenena utilem credidere.

DE CONDITURA LUPULORVM.

Vpuli quorum uis calida est & humida in cepibus ac maceris nascuntur quos ego a colore lupino aut ab asperitate sic appellatos puto. Asperrimi enim sunt & coloreque lupi caule & foliis imitantur. Coquuntur hi & conduntur eo modo quo & asparagi. Frigi quoque in oleo & liquamine non incommode possunt firmius salubres sunt. Elixir & si parum nutriunt sanguinem tamen purgant epatis fibras aperiunt. urinam cient: bonum & uiuidum colorem inducunt.

DE CONDITURA CAPPARIS.

Apparis siccis in locis seritur arcta circumque effosa structis undique aut natura ripis aut artificio lapidis ne luxuriari permittat. Fructice urgit firmiore. unde una cum semine caulibus plerumque decerpitur. eius genera & maxime peregrina ut ait Plinius fugienda sunt. Nam & Arabicum pessulens est & apulium uomitum facit stomachum & aluum uolenter mouet. Verum nunc ut mihi uidetur mutata natura

est. In pretio enim peregrinus est & maxime egiptiacus. nec improbatus Apulo Capparis fructum cinosbaton quidam: nos batum alii: nonnulli staphilen uocarunt. Sicca & calida uim praefert. Neque paralisi periclitari eos ferunt. quod capari quotidie utuntur: non lienis doloribus non epate cum fibras uitalium & precordiorum aperiat: humoresque glutinosos ac melancolicos in primis a splene abigat: urinam ciet. lumbricos interficit: uentrem excitat. ac contra uenenum tiriacum optinet. Coditur autem hoc modo. inde in cacabum aque non feruentis sed a prime calide. ubi tam diu fues donec abundantem felle dinem dimiserit transferto inde in aquam recetam inque ea tam diu finito quod refrigerescat. Inde postremo auferens expressum in patinam repones infundesque oleum & acetum non multum. Sunt qui mentham hunc edulio addant. nec incongrue id quidem: cum & uoluptatem & ad ualitudinem faciant.

DE CARIOTA ET PASTINACA

Astinace cuius uis omnis in radice & semine est duo sunt genera & quod sponte uenit & quod seritur. Primo uere uel autumno solo quod altissime refosso Anniculi utilis esse incipit. bruma utilior & gravior autumno pastinacam albam esse cariota uero rubeam uel subnigram afferunt medici. Hec melior in orto & maxime in uiterbiano solo: illa felicior siluestri terreno nascitur ambe sunt difficilis concoctio.

pauca & grossa alimenti bis elixanda est pastina
ca prima decoctio abicitur: secundo cum lactu
ca iocoq̃ Inde trallata i patina cu sale aceto co
riandro pipre odita esui pcomode dat. na & tussim
& pleuresim & ydropesim sedat ac uenerē
excitat. Frigi etiam ex cauata post primaz co
coctionē in oleo & liquamine farina inuoluta
solet conditur & cariota eo modo quo & pasti
naca sed suauior habetur que sub calido ci
nere & carbonibus coquitur subtracta ubi pau
lum refrixerit depilanda est & omnino absterge
dus cinis. tesselatim deinde concidenda in pa
tinamq; trafferenda addendus sal irrorandum
oleum atq; acetum ex defruto uel sapa non ni
hil addendum. inspergenda aromata dulcia. Hoc ni
hil esui suauius Duabus i rebo homini pdest
na & bile reprimat & urinā ciet in reliquis iue
ro ut epati stomacho ac spleni aduersatur.

DE CONDITVRA CEPARVM.

Oquitur & cepa sub cinere & carbonibus
tam diu donec omne crudum exalauerit.
ubi refrixerit minutatim concisa patine indit
sale oleo defruto uel sapa inuoluit. Sūt qui &
cepe piper aut cynamum inspargant.

DE CONDITVRA PORRI.

Lixat porrū aut sub cinere coquit pati
neq; inditū ad sedandā ueterē tussiz cum
modico sale ac plusculo melle i pma mēsa ome
dit odiūt & hec q̃ a tea omemeraui aliis modis
de quibus ubi ordo mēsuray requirit dicetur

PATINA EX CAPITIBVS ET IN TRANEIS CAPORVM ET GAL- LINARVM.

Allinarum atq; auiū iocuscula pulmones
pedes capita & colla bñ lauabis lota z eli-
xa in patinā sine iure transferes. Indes acetuz
mentham petroselinon inspergesq; piper aut
cynnamum ac statim conuiuiis appones.

PATINA DE LINGVIS AVT LV- CANICIS.

Oquanturī aqua lingue salite coctas tes-
selatim ocidei ac in patinā indes. addeſq;
de petroselino mentha salua & aromatibus
q̄tū saterit ultimo infundatur acetū. Idē fiet
de luccanicis maioribus: hyeme tñ magis q̄ es-
tate plus enim concoctionis que melior hyeme
q̄ estate sit huiusmodi cibus requirit.

DE CARNIVM DIFFERENTIA ET QVO TEMPORE QVEQVE COQVENDA EDENDA VE.

Ed iam tempus transire ad mēsam quaz
ego secundaz & potiores appello. Ibi enī
de carnibus agitur. que melius ac salubrius q̄
quoduis aliud ednū untriunt. Verum cū ua-
ria sint animantia tam terrestria q̄ uolatilia. que
hominem nutriunt uarias quoq; inesse quali-
tates necesse est Nec in sexum minus z eta-
tem z partes eorum q̄ in speciē differentia ca-
dit meliores si quidem galline q̄ galli rursum si

necessitas cogit capre q̄ hirci castrati mares
q̄ femine iuniores q̄ uetuli. Fallit in porcis q̄
uel semestres uel anniculi esui meliores habē
tur uerue ei q̄ agni. Enutrita in montibus q̄ i
planicie aut palu. tribus locis. Depasta glande;
castaneam. triticum. ordeum. fabam. pannicum
millum q̄ uel fursures uel herbam ut in porci
ac gallinis gustu deprehēdimus. laudabiliora
sunt item que media int. r. macilentiam & nuni
am obesitate sunt: q̄ que aut prepinugia aut
macra nimis habentur. pingua enim appetenti
am remouent concoctionem disturbant ac sto
machum laxant. Hanc ob rez ex obesa carne ma
cram: rursus ex macra pinguem tucius ome
demo. Preterea ut hyeme calidis: ita estate fri
gidis tucius uescemur: ut hedulo pullastra: aci
dis ac frigidis estate: hyeme pipiombus: calidis
& siccis: autumno coturnicibus ficedulis: uere
auiculis e nido postea q̄ pennas emiserint sub
latis: hyeme itē t̄dis ac merui. Est itez in coctu
ra magna differentia pinguior caro melior assa
q̄ elixa ē. Rursus strigosa uel macra. melior eli
xa q̄ assa. que autem medius tenet quocuis mo
do apte coquetur. Magis etiam nutrit assum
& si difficilius concoquitur q̄ elixum rursus iu
rulentum q̄ frictum. Verum ne in his diucius
q̄ satis ē cōmoremur ad explicandam uim z na
turam animalium quibus tum ad necessitatem.
tum ad luxum & lauriciem humana consuetu
do uescitur transeamus.

DE BOVE.

Ouē cuius appellatiōe & taurū uaccā & uitulos uoco: magno usui esse mortalib⁹ nemo est qui ambigat. A ratione uectura lacte caseo corio ad calceorū usum. Hinc ē q̄ apud ueteres tam capitalis habebatur qui bouem sine causa quam qui hominem occidisset. Quosdam etiam apud Romanos in exiliū actos legimus. q̄ bouem tamq̄ colonum interfecisset. Coluere quoq̄ egyptū peculiariter numinis uice bouē. quem apim uocabant. summū apud illam gentem deū q̄ hoc animal ob eius usū & innocētiam honori diuino dignum uideretur. Init femina taurus uno ictu: que mense decimo parit uel gregi uel usui hominum lactētes adhuc uitulos appellamus: hos lanu ad cultū emunt. Occiduntur & boues nonnūq̄ ac uaccę dum sterilefcunt illi duz aratrū & plauū rennuūt. Caro bubula frigide ac sicce nature ē difficillie coq̄t & ocoquitur crassum turbidum ac melancolicum prestat alimentum. Ad quartanas scabiem & lepram hominē impellit. at uitulina tucius comeditur temperati enim alimenti fere exst. hanc itaq̄ nō iniuria mens nobiliū crebro repetunt.

DE OVE AGNO ET VERVECE.

Vis agro ueruece. lana. pelle lacte. caseo stercore hominib⁹ usui ē. Ariete ut marito ad pagādū genus utitur: Qui quo senior ē eo melior ad ineundas oues habetur. agnas

fastidit uetulas sectatur Fert uētrē ouis quos
mēies mās deīō ul' femellas parit. femllas i ipē
gregi si uolet retineat pastor. ex maribus arie cē
gre gis maritū deligat: reliquos dū adhuc lac
tent lanus uendant Quos in numerū ueruz
cū referri uolunt. eosdē nō minores quinq; mē
siū castrare oportet. Hoz caro salubris ē z ag
nina melior calida enī z humida habet ad tēp
ramētū tendens. illa uero plo humiditatis q̄ ca
liditatis habet Oue arietē dētibus ne attigas
nō nō enī hoz caro nō pdest uerū etiā uehem
terobest: **DE CAPRA ET HEDO**

Apra he do lacte q̄ salubri caseo pelle in
castroz usū hoiez iuuat unō & hyemē cō
tinuare sub pelli m uores dice dnt̄ his etiā
naute utz dicitur. n. a pū pluuiā reiciūt cini
phe capelle oī ipso erāt q̄ m uores mēse quī
to parūt i q̄busdā lactis magni ubertas. ex his
hedu lactēces ē iuūt optimi capellas auribus
spirar nō naribus nec unq; febre carere Archela
us auctor ē. ideoq; fortassis anima his. q̄ ouibz
ardētior hāc etiā ob rē in ocubitus calidiores
tradūtur Noctu etiā nō minoq; die cerner cre
dūtur. Depēdet oīuz. mento uillus q̄ arūcū uo
cā: Hoc si quis unā ex grege trahat. ceterē stu
pentes intuētur. Morsus eaz arbori exicialis
Oliuā lābendo sterilē quoq; faciūt eaz ex cau
sa Minerue immolatur. Capelle atq; hirci fe
tidi carnē ne degustato tledinā qua nulla inter
domestica animalia potior habetur edito pa

rum enim nutrimenti in se habet. facillime con-
coquitur bene alit sanguine; bonū generat ca-
lido & frigido temperatū hic cibo cōuenit
laute uiuētibus ut Augusto & Phosphoro Lu-
crecio non item qui Pythagoreorum pietatem
laudat & rem rusticam sectatur.

DE CERVO.

Eruusque n^o dic-
tum putant latratus ac morsus canum p
horrescens ad hominē confugit minus item su-
guunt humana uestigia q̄ ferina cēceptus se
mellarum ē post acturi sydus. octonis mensibz
partū ferūt Gemellos interdum edunt Sim-
plex nimirū animal ē: ac rex omnium miraculo
stupens Sagittas enim & arcū uenenatis cū;
admiratione intuetur: Transstant flumina
quantumuis lata ac maria cerui gregatim capi-
ta clunibz pcedentiū imponentes. incemq; red-
dentes: donec olfactu terrā q̄ nusq; uident adie-
re. Soli mares cornua habēt qbz usq; ad annos
sex singulos ramos adiciūt Mutatur aliquā his
color in cādidū qualē fuisse O. stertori ceruā
trahūt quam esse fatidicam Hispanie gentibz
imperator nobilissimus persuaserat. Habēt hec
animalia cum serpentibus pugnā eosq; e cauer-
nis spiritum nariū extrahūt ac pedibus cōterūt
Ideo cerui cornua in abigendis serpentibus
singulare remedium habetur. Viuere ceruos
post cētū annos ex aliquibus captis cū terq; bō

171
& quidem aureis ac cute propter obesitate;
opertis quos alexander magnus indiderat de
prehensum est Febrium morbos non sentiri hoc
animal: hanc obrem Quidam principes om
nibus matutinis diebus ex hac carne degusta
re soliti longo euo febribus caruerunt Cer
uina uero bubula fere assimilis est. Tarde
enim concoquitur: parum alit ac bilem atram auget
esui tamen estate precipue uero mense augusto quam hye
me suauior est. hanc non edat noster Bruto &
Celius ne omnino melancholia obruantur.

DE VRSIS.

Natio hyemis ursa concipit: non uulga
re quadrupedum more. sed cubante secum
mare complexaque trigesimo die parit carnis fru
strum: unde ungues tantum prominunt Hoc lambendo
paulatim figurat Hyeme quaternis mensibus la
tent. Primis diebus bis septenis tam graui som
no prementur: ut uulneribus uix excitentur. tunc
enim mirummodum uetero pigrescunt illi adi
pes medicaminibus sunt apti contraque defluui
um capilli tenaces. Post hos dies priorum pe
dum suctu uiuunt Credit Theophrastus eo
dem quoque tempore coctas ursum carnes si as
seruentur in crescere. inualidissimum urso ca
put quod contra leoni fortissimum est. Tauros
supra cetera animalia infestat. capitur laqueis
& falcibus: eius caro tarde concoquitur spleni atque epa
ti obest. Multa recrementa generat appeten
tiam tollit ac fastidio edentes afficit.

DE DAMIS.

Ama quā etiam greci Dorcada uocant: capre geno est. raro mansa fieri potest cū capreolis fere in qualitatibus conuenit Bonū namq; alimentum eius caro uescientibus pstat Modici recrementi est sanguinem tamen ad atram bilem quoquo mō tendentē efficit.

DE LEPORIBVS ET CVNICVLIS.

Vi leporem a leuitate pedum sumpsisse nomen dixerunt falluntur ut ait Varro q̄ antiquum sit uocabulum & grecum Leporū duo sunt genera Maius & minus. Maius id est quod in alpidibus in collibus in planicie sub dio uiuit quodq; uoluptatem uenandi hominibus prestat. Minus quod sub terra in cuniculū unde nomē accepit uitam magna ex parte ducit Hoc capi nisi superne electum non potest Alpini leporibus & quidez magnis pro cibatu hyeme uescuntur Cuniculis a quo baleares in sula exundaure ut certus sit Balearicos ipos contra innumeram eorum turbam ab augusto militare auxilium petisse. Cuniculi caro melius ac facilius alit q̄ leporina que quidē sicce ac frigide nature ē: & ob eā rē bilē atrā facit.

DE HISTRICE ET ERICIO.

In india & affrica histrix peculiariter generatur. ericio uel ut ait Plinius erinaceo similis spinis tergus hispidum habet. quas tēsa

cute plerumq; laxatas uoluntaria iaculatione
in ora canum urgentium iacit latet ut ursus q̃
tuor hybernis mēſibus huius caro uterinacea
licet nō admodū inter esculenta cōmendatur.
Stomachum tñ adiuuat. aluū soluit leprā ac sca
biem dimittit. Salita ydropesum mitigat min
gentes in lecto quominus id faciāt adiuuat Sūt
qui & taxos z glires cenis addāt que animalia
in qualitatibus histrici haut multum dissimi
lia sunt. De glire hoc annotandum ē non con
gregari nisi plures in eadem silua & si mīſceā
tur alienigene dimicando aut uincere aut in
terire Genitores preterea suos senecta fessos
inſigni pietate alunt. Hyberna quiete gaudēt
Recondite enim & hi cubant. Rursum estate
iuuenescunt Similis & mustellis quies.

LIBER QVINTVS INCIPIT. DE AVIBVS ESCULENTIS.

Vi pauones & aues esculentas ad pa
tinas tranſſulere illi quidem nequaquā mi
hi diſſipere uisi sunt cum ex his obſo
nia fiant ceteris ſuauiora & regum ac principū
menſis q̃ humilium & minimi cenſus hominū
magis conuenientia Caueant igitur plebei &
populares Quibus ut ait Satyrus res legi non
ſufficit tale aliquid delinquāt ne dum comedāt
Lautorum hec erunt obſonia & eorū maxie
quos non uirtus & induſtria ſed fortuna atq;
hominum temeritas ex infima ſorte utputa e

ganeis e stabulis e popina non ad diuicias qđ
 esset ferendum sed ad summos dignitatis gra-
 duserexer. hi sūt quorū gēcia pauones ac phasi-
 ani nati aut capti uidētur. His preciosa uestis
 preciosa suppellex & quicquid preclarū natu-
 ra extulit debetur Cepam & alium mecum de-
 uoret Pomponius. adiit Septimio & Septimu-
 leius Campanus Nec extra triclinium pernoc-
 tet Cosmicus hunc sequatur Parthenius Po-
 dagrosus Staurus Fabium Narniensem An-
 tonium Rufum z Mecenatem non reicō qui
 paupertatem sponte amplectuntur z ne mihi
 succenseat Cincinnatus hunc quoq; Demetrio
 ad cenā olitorium uocet. qñquidē; ita fortune
 placet que relictis indulus ignaue fauet
DE PAVONE

Eniat ante omnes aues ad patinam pa-
 uo & quando unius gloria delectatur :
 mortuus quoq; eiusdem sit particeps. qđ gloria
 capiatur pauo ex hoc deprehendimus. Lauda-
 tus enim gēmatas alas ex aduerso sole quo me-
 lius uidetur cū iactatione expandit Idē annis
 uicibus cauda amissa donec subcrescit pud-
 bundus querit latebras. Viuit annis quinq; ac
 uiginti colores incipit in trimatu fundere ab
 auctoribus non gloriosum modo hoc animal
 traditur uerum etiam maleuolum. Pauonem
 Rome primus orator Hortensius occidit in
 Sacerdoti cena Saginare eos. M. Affidi9 lur-
 co primus instituit. ex eoq; questu prouentus

suos mirum immodum auxit. Sūt qui uelint pa
uonis carnē crassi & modici alimenti ac diffici
lis concoctiōis esse melancoliamq; augere eius
dem fere nature sirucii caro habetur. quē aphri
ca peculiariter nutrit.

DE ANSERE ET ANATE.

Nlerē tam siluestre q̄ domesticū cane uigi
lantiorē esse testata est Capitolii gallorū tēpo
re acerrima p. M. Marillū clangore exitū de
fensio. Hanc obrē cibaria anserū Censores in
p̄mis locabant: anser mortalibus pluribus in re
bus usui ē. custodia de qua diximo: plūma qua
q̄busdā ī locis bis ī anno mīsa culcitras facio ut
delicatorum ceruices mollius recūbāt. Carne
quā & recentē & salitā comedimus adipe quo
plura cibaria condiuntur. iecore quo maxie ex
cellit si lac prius ul' mulsā inbiberit. Messalino
Cocta Messale oratoris filio pedes anserinos
tostos & depilatos etiam cū cristis gallinaceis
in patinā addebat: quasi rem inter o'sonia pre
clarā. ego uero hāc autē atq; quas Columella
hoc ē. terra & aqua uictū querē
tes uocat. mali nutrimenti crediderim esse tucio
tamē ex alis & pectore uescemur. Non multū
ab his differūt anates quē pectorē tm̄ ut mar
cial' affirmat & ceruice ualet cetera re. De co
quo. anatis caro anserina calidiorē uim habet.

DE GRUE.

B mari edo ad nos ueniūt grues lōga q̄daz

peregrinatione: ducem quā sequatur diligūt.
 Habent & in extremo agmine qui gregem uo-
 ce contineant. Excubias noctu faciunt: lapillū
 elato altro pede otinēs ut relaxatus ob somnū
 ac decedens negligentiam custodis coarguat.
 ceteri dormiunt capite subter alam condito:
 alterius pedibus insistentes. Dux erecto puidet
 collo ac p̄dicit. Ad nos uementes inducias tā-
 tisp̄ p̄gmeis quibus cum dimicare cōsueuerūt
 relinqunt. Capte uel pedica uel retibus a dñe
 fas trāferuntur. Ex his cibaria quouis modo
 cocta tarde coquuntur. Atram lilez augent z
 recrementi in se plus q̄ alimenti habet.

DE CICONIIS.

Iconiā in cibariis gruibus anteferendā
 Cornelius nepos qui diu Augusti p̄nci-
 patu obiit affirmat: quā pauci nunc uelūt tan-
 gere ne dum esse: ob passum credo q̄ e serpen-
 tibus & luridis bestiolis colligunt. Vnde uex-
 niant Cicone z quo se trāferant incertū ē: elō-
 gino uenire nulli dubiū: & eo quo grues mo-
 do. S; he uere ille hyeme sunt adueni. Abitu
 re ore ggatur in lococerto ita gregatiz ut n̄
 la sui generis relinquatur nisi captiua z serua
 Predicta die discedunt ita occulte ut nemo ui-
 deat discedentiū agmen cū tñ discessuras appa-
 reat: nec uenire prius quā uenisse cernimo
 Vtrumq; fit nocturnis temporib; loco ī Asia
 est phitonoconiam uocant patentibus campis
 ubi congregatē inter se commurmurant: edēq;

q̄ nouissima uēit lacerāt. Sunt qui ciconis nō
inesse. linguam affirmant. ob serpentum exi
tius: tanto his honos habetur ut apud The
salos capitale sit ciconiam occidisse. Huius auis
caro eadem fere que gruis est.

DE OLORIBVS.

Ygnus grecum ē nomen olore frequēta
tius cōmeant ac remeant simili ratione
olores qua anseres: & horū uolatus cernitur.
Liburnicarum more rostrato impetu feruntur
facilio ita scandētes aera q̄ si recto frōte impel
lerent. Colla imponūt precedētibus fessos du
ces ad terga recipiūt Fabulose narrat cignos
ppriā mortē flebili cantu p̄dicere. ad patinas ue
niunt eadē fere rōe qua anseres.

DE HIRVNDINE.

Trundo que grece dicitur a
nobis hybernis mēsis ad aphros aduo
let uere r̄dit. ex his auibus que adunchos
ungues non habent sola bestioꝝ quibusdā uo
lando uescitur Thebay tecta subire negantur
qm̄ urbs illa sepius cepta sit. Nec atria introe
unt p̄pter scelera terei regi Cecinna equestris
ordinis uir comprehensas in urbe secum ferēs
uictorie nūcias amiq̄ mittebat ī eūdē nuduz re
meantes cum uictorie colore. Scripsisse Fabiū
pictorem in annalibus suis ferunt. cum obside
retur presidium Romanum a Liguribus irun
dinum pēdibus epistolam allatam Lineo reui
ctam significantem quo die aduētate auxilio

eruptio fieri deberet. Tante celeritatis in uo-
latu irundo est ut ceterarum alitum rapine mi-
nus obnoxia sit.

DE MERVLIS TVRDIS ET STV- RNIS.

Beunt & merule turdi similiter ac stur-
ni sed in uicina loca. Occultantur hec ani-
malia sepibus ibique hyberno tempore pabuluz
qrut in Germania hieme turdi maxie estate in
nostris montanis locis. autumnos in plano & col-
libus inueniuntur. Hyeme preterea loca mari-
tima & iuniperis ac mirtis habundantia etiam
apud nos frequentat. Merularum caro tarde
concoquitur pauci alimentum est. & melancoliam
auget. Turdi uero hyeme presertim bene ac
multum alunt pauci recrementum sunt: ab his
solum cauendum est ubi lapsanum quod greci
nostri napellum uocant
comedunt. Sturni quos uulgo diabolicas carnes
habere dicimus omnino ab obsoniis lautorum
reiciantur Hos comedat Vacerra noster qui
Massupio magis quam uite consulit. Struon
hoc proprium est cateruatim uolare & quodam pi-
la orbe circumuagi omnibus in medium agmen
tendentibus.

DE TVRTVRE.

Ere turtur occultatur pennasque amittit
loca sabulosa libenter frequentat capitur
rete saginatur in cibum sumpta aluum astringit
ob hanc rem dissentericis datur. Aiunt

turturem femellam amisso marito arborez u-
ridem non attingere uolatu:

DE GALLINIS.

Allina hominibus oua pullastra capō gal-
lo usui est. siue illa sit magna quales pa-
taune siue ex pumilionum genere. Galli gal-
linaei qui salacissimi sunt proli magis q̄ gule
reſeruantur profunt autem non in hac re tā-
tum humano generi. Verum etiaꝫ in excitan-
dis ad opera diurna ſecordibus Horas noctis
cantu diſtingunt: diem uenientem denunciant:
gregem gallinarum diligentissime cuſtodiant.
Armatoſ ungue adunco & roſtro uicinū gal-
lum a grege abut: cui palma contigit ſtatim in
uictoria canit: ſe q̄ ipſum principem teſtatur.
uictus occultatur ſilens. Hoc genus auum ſo-
lum crebro celū aſpicit: predicat q̄ cantu ſe u-
renitatem ac futuram pluuiam Caſſianū gal-
li dum adhuc tenelli ſunt. duobus modis. lum-
bis aduſis candēte ferro aut genitalibus euul-
ſis: quo facto ſtatim pingueſcunt. Affirmat pli-
nius gallinaceum in agro Ariminenſi. M. Le-
pido. P. Catullo conſulibus ſemel locutuꝫ. Ca-
pos & gallinas ſaginare liguritores ipſi inuene-
re quo unctius ac laucius deuorarent: hinc al-
tiles dicte quod ſagina alte & enutrite ſint. A-
uaria ubi cicures atq̄ omnia genera auum ſe-
gregata ſarcirēt. M. Iulio ſtrabo primo inſtitu-
it hiſq̄ factorē quareꝫ curarent addidit: deſcri-
pſitq̄ quid cuiq̄ aui ad fracturam opponenduꝫ

esset deberetur huic merito statui in comicio
 hac Aruirago hac P. Gallo. hanc & Germani-
 cus noster. proprio ere faciundam curent: cum
 hi tamq̃ adoptiuu iure hereditario popinaria
 officina frequentent. Hyeme tñ melius q̃ esta-
 te signatio: fiet probabiliorq̃ erit factura. Gal-
 line et am eo tempore anni meliores: quia tū-
 mino fetu exhauriunt. Pulli q̃ nō dū coit aut
 aut ouum peperere estate duritura: dumq̃
 adhuc de uite omphacium pendet esu melio-
 res habentur: masculi tamen magis q̃ femelle.
 Verum ut tandem paucis absoluiam: omnium
 aurum laudes quātuq̃ ad obsonia pertinet una
 caro gallinacea complexa ē quid enim popinis
 afferunt relique: tales quod non unus capō
 in se habeat. siue elixum siue assum uelis. Hu-
 ius aus patina stomachum uiuat. pectus lenit
 uocem sonoram facit corpus obesat.

DE COLVMBIS.

Olumbi omnes aues pudicicia antistant
 Plures enim in eodem columbario mixti
 degunt: neq̃ tamen quis alterius connubia ui-
 olat. Amorem mutuum querulo gutture: ic-
 tuq̃ rostri ostendunt. In uenerem crebro ru-
 unt: frequenti pedum orbe facta adulatione.
 Ideo faciunt & palumbes uerum quia semiseri
 sunt rarius fetant. Viuere palumbes ad trige-
 simum annum Aristoteles auctor est Columbi
 autem & turtures uix octauū attingunt annū
 Ex his pipiones minus penati calide sunt & hu-

inde plusq̃ satis est nature & ob hanc rem tar-
de concoctionis habetur multum alimenti ac
plus sanguinis generant unde inflammatioes
& febres oriuntur Qui tentare iam uolatum
incipiunt salubriores nimirum habentur: maxi-
me uero si cocta exagresta fuerit ne bilosis ob
caliditatez obsint. Hic cibus pituita laboranti-
bus non incongruit. ab esu ueterum omnino
absineas durioris enī alimēti sunt & impro-
bandi.

DE FICEDVLIS ET PASSERE.

Icedularum Carduellium reliquarumq̃
auuiz minutarum caro si pingues sūt mo-
do non nudificant boni alimenti est. Absit a pa-
tris nostris passer qui esui sumptus ob nimā
caliditatē male alit difficulter concoquitur et
libidinem excitat. Hec auis ut minime uite est
ita salacissime. Mares negantur anno diucius
durare Feminis lōigor aliquantulū uita Nol-
lem carduelles deuorari plus enim uoce q̃ pa-
tim hoīez delectāt impata enī faciunt z pedior
atq̃ ore pro manibus utuntur ut is que in cu-
biculo Frācis̃i Gonziaci Cardinalis cibuz ac po-
tū duobz uasculis eglilibibus funiculo ad se t̃
hētē uoluptate pariter & admiratione cerni-
mus Huius uice alauidam comedamus. que &
carne & iure non inutilis homini est

DE COTVRNICE.

Oturnix parua auis ē & cum ad nos uenit
terrestris potius habetur q̃ sublimis Ad

uolant he auicule non sine periculo nauigan-
tium quippe uelis sepe magno agmine inci-
dunt noctu presertim nauigiisq; mergunt: aus-
tro non uolant uento scilicet humido & gra-
uiore. Aura tamen uehi uolunt propter pon-
dus corporum uiresq; paruas hinc illa uolanti-
um conuestio labore expressa. Aquilone er-
go maxime uolant Ortygometra duce. Greci
enim coturnicem uocant

Primam earum terre appropinquantem acci-
piter rapit Vltro citroq; iture comitatum sol-
licitant Coturnicibus ueneni semen gratissio-
cibus: Hæc ob causam quibusdam temporibus
eam æsterne damnauere mense: nostre non itez
quibus autumno Qualea sic enim uulgares ap-
pellant in precio est Vere cum redit insipida
& mali alimenti habetur. In littore antbyaci
captas edi cum Marso meo nihil insipidius

DE PERDICIBVS.

Perdicibus in nidificatione mira sollertia
inest stupitibus eni se quasi uallo otia se-
ras mununt. Maritos sepe fallunt transmuta-
tis ouis quoniam intemperantia libidinis earu
oua frangunt. Dimicant inter se mares ob amo-
rem ut Coturnices & Gallinacei solent. Tan-
te salacitatis hanc auez esse Quidam autumant
ut concipere etiam solo odore maris aut eius
uoce audita possint Perdicum uita ad sede-
m etia; annos durare existimatur Inter aue-

huius caro bene ac facile concoquitur. Paruum
recrementi nutrimenti multum in se habet: re-
bri uim auget. genituram facit ac de mortua
uenerem excitat Phasiani caro mediū quoddam
inter perdicē & capū optinet: licet. A uerois
eū quātū ad obsonia pertinet ceteris aui-
bus anteferat. Nec immerito quidem si uim fabu-
le attendimus. Itym si quidē Teret. Trhacū
regis filiū i phasianū conuersum fabule narrāt.
Quare quid decentius regum ac lautorum mē-
sis apponatur q̄ phasianus non satis uideo: ut
eo tandem redeat unde digressus est. Hoc tra-
gico scelere caret. Pōponi mēsa qui cepas atq̄
aliū a scalōnūve. p ity conuiuiis apponitur.

QVE DIFFERENTIA INTER ANIMALIUM PARTES SIT.

Nimalium capita maxime uero quadru-
pedum & si crassi sunt alimentū multū ta-
men nutriunt. Ad febres bilosas hominem im-
pellunt. Genituram uirilem mirifice augent.
Volatiliū cerebra q̄ quadrupedum salubrio-
ra sunt. Verum cum cerebri uis frigida sit &
humida ex frequenti eis usu pituita generāt
humores: stomacho fastidiū affert & si post cibū
assumit. yd nitū in principio cene non itē ma-
xime auget: si mentha aceto atq̄ aromatibus fu-
erit conditum. Si concoquitur. natura calidis cō-
fert semen uirile auget ac aluum lenit. Auium
cerebella leporis & cuniculi cōtra uenena plu-

166
rimū posse. oculi aīaliū si tenerrimi sūt z pīguis
bestie cū frigidi sūt z humidi moderati alimēti ha
bēt. hic bolo optalmia a liguritoribz uocat. Lig
ua humiditatē in se habet fere temperatam in
ter durum & molle Verum si cum glandulo
sa carne que ei annexa est queq; glutinū quod
dam in se & humiditatem habet coquitur. et
cum aromatibus conditur suavis esui est nec
insalubris habetur. Cor frigidum est & sic
cum & ob eam rem melancoliam auget. tarde
concoquitur non tamen parū alit de mortuo
corde loquor uiuens enim caloris receptaculū
est. Pulmo uiuens calide & sicce qualitatis est
mortuus frigide & humide ob eius raram te
xturam & leuitatem modici alimenti habetur
Hepar quod z iecor licet appellare grossos ge
nerat humores. difficile concoquitur appeten
tiam tollit: Lactentium iocinora manus tamē
insalubria putantur. Gallinacea z anserina siue
anatina his adduntur. Caprarum & hircorum
iocinora fugito ne in epilepsiam incurras. quā
nostri comicialem morbum appellant. Contra
uero epar lupi nō modo non nocet. uerum et
ydropsim curat ualet item epar rabiosi canis
tritum & ex aqua potum contra morsum alte
rius rabie seuiantis Vbera quia fibrosa & car
thilaginosa sunt frigide uis & sicce habentur.
Hinc est q; crassum prestēt alimentum & quā
to lacte abundāntiora sūt tāto maioris sūt alimē
ti Splen siue lien acorē quendam in se habet:

q̄ antea receptaculum melancolie fuerat. hinc
est q̄ & stomachum & appetentia; iuuat: Cito
tamen satiat. Eius frequens usus bilem nigrā
facit. Porcinus splē ceteris in saubris habetur
Ale auium in cibum sumptes saluberrimi sunt
alimenti precipue autem gallinarum: Sūt qui
& anserinas his addant. Frequenti enī motu
si quid mali succi ̄est purgat. Similiter quoq;
anserina & gallinacea colla ceterarū uolatiliū
meliora putātur. si sanguine intercutaneo ca
ruerint. Grauis saporis renes urine recepta
culum & quasi colla quedam humorum re
crementorum sūt. Difficillime item concoquū
tur ac in malum uertuntur humorem Lactē
tamen edi renes quia adhuc nihil terrestre
habent: non improbantur. Pessimi sunt alimē
ti ac bilem atram faciunt recrementorum om
nium receptacula licet obesent. Minus tamē
improbanda sunt auium: precipue autē galline
uentricula & intestina: Tumorum animalium
testiculi q̄ uetulorum qui tarde concoquantur
probabiliores habentur. Gallinacei tamen ne
quaq̄ improbantur. Nō displicuit mihi Palleli
hospitis nostri patina: qui pedes uitulosos be
ne lotos & coctos cum iusculo aromatibus in
spersos in cenam more Romano attulit. Indituz
quoq; aliquid ex aceto putarim adeo appeten
tiam excitabant. Apponi hec patina prima mē
sa consueuit. Boni & facilis extat alimentis: pe
ctori confert; tussim lenit meatus urine ex

ulceratos sanat dyscentericis prodest. A medicis tamē anteriores magis q̄ posteriores animalium partes probantur.

DE OBSONIIS LIBER SEXTVS INCIPIT.

Etum profecto nil haecenus uideretur explicata earum rerum natura & in quibus humana consuetudo uescitur nisi deinceps obsoniorum conficiendorum ratio quia & coqui & popinarii utuntur ordine preberetur Non enim omnium eduliorum eadem est coctura : eadem coctura : eodem uel tempore. Elix debet esse bubula & uaccina caro. Elixum uituli pectus. Dorsum tamen seu spinam malis appellare assaturam requirit. Coxas eiusdem in pulpa mentum rediges. Totum ueruecem non iniuria elixabis. licet ex spatula & coxis bona fiat assatura Sullam carnem quoquo modo coxeris insalubrem inuenies. Eius tamen spina ubi recens est assa ad gulam facit Sunt qui cepas in eius feruēti adipe coquant deuorētq̄ : he di utrumlibet cocti suaues & salubres sunt : coxe tamen aesse meliores habentur. Eadem & de agni coctura. Caprinam carnem si uoles mense ianuario cum aliato comedas Cerui uero anteriore partē in iusculo laridario coques

lumbos affabis. ex coxis pasillos aut pulpamē
ta facies Eadem & capreoli dame ac capree co
ctura. Aprum in piperato aut laridario odies
Leporem assum recte conuiuis appones poste
rior tamen pars melior habetur Anteriore;
nō iniuria i piperato uſ laridario coques. Eadē
est & de cuniculo coctura Sunt qui ursinā car
nem ex pasillo cōmedant.

QVO MODO COQVENDE AVES CICVRES ET SILVA TICE.

Ves amphibias hoc est terra & aqua ui
ctum querentes. ut anserem cygnum
anatem gruem cyconiam ac cetera eiusdem se
re nature elixabis Pauonem uero phasianum
coturnicem perdicem. turdos. merulas. fice
dulas. gallinas siluaticas affabis he quoq; aues
elixe cum pipere & salua non insuaues uide
buntur Capos prepingues affos medios inter
maciē & pinguitudinē elixos comedes. Idem si
et de gallina & pullastra.

ELIXVM:

Arnem in frusta concisam per horam in
aqua frigida fines bene deinde lotum cu;
cum aqua calida atq; iterum recenti in cacabo
lato ne auguste bulliant ad focum pone. salē q;
indes anteq̃ efferueat ubi ebullire occipiet be
ne dispumabis Si uideris fabulum aut terram
commixtam salī aque calide coeliacem accipies

huic salēq; infundes. In fundo sabulū & quicquid terrestre erit residuebit. sal in summo cum aqua natabit. Hanc colatam cacabo infundes. At si caro annosa fuerit. eam crebro cocleare eximes recētīq; aqua humectabis. Ide n facies si galline ul' capī anniculi fuerit. Alba hoc modo cum iure caro remanebit.

ASSVM.

Ssum ex quavis carne hoc modo facies. Si ānicula erit ubi modicum ebullierit ex cacabo exemptam illaridabis. uolūq; ad ignez iubebis quoad bene coquatur. At si tenella fuerit ut uitulina & edina sine elixitura eo modo quo superiorem decoques. Capos. phasia nos. edulos perdices. & quicquid siluaticum asturā requirit bene deplumatos exēteratosq; inferuenti aqua lauabis lotos ac pro appetētia odoriferis herbis pipere & larido bene conciso refertos. ad focum lento primū igne coqui iubebis: ac ubi paululū a coctura abesse uideris salem cum trito pane circumquaq; asperges excitato maiore q̄ antea igne inuolutosq; uolubiliore manu ueru. Vrde statim exemptā carnem exhalareq; permissam ad conuiuas deferres.

PIPERATVM EX SILVA TICIS.

Iperatu; cum quavis carne siluatica hoc modo facies. in catinū tantum ex uino nigro austero indito quantum ex aqua optimeq;

in eo carnes lauito Loturam deinde colato ad
ditoq; tantū salis quantū res exigit Eandē cuz
carne aquaz in lebete ad ignē ponito Coctā car
nem eximito in patinasq; diuidito Buccellas pa
nis in craticula torreto. tostas in aceto remoles
cere finito: ubi acetum satis imbibere una cum
libra passularū eas optime conterito Huic op
portune sanguis ipsius bestie adderetur uſio
culcula si fieri posset contrita hec deinde cuz
ipso iure misceto. additoq; parū sape aut defru
ti cum aceto illo in quo panē maceraueras. pos
tea uero per cribum setaceū hec omnia simul
facito trāsiant. Inditaq; in cacabū asparaq; pi
pere cariophilo cinnamo ut uoles facito se qua
liter bulliant p̄ dimidiū hore in carbonibz agi
tato sepius cū tudecula uel Cocleari carneꝝ pos
tremo cū larido frictā diuisamq; in patinā hoc
piperato condito. cōuiuisq; apponito: Multuz
& omode alit. stomachum fouet. corpus obelat
bilosis tñ nocet. calculū facit plus minusue se
cundum rerum ipsarum compositionem.

IVS LARIDARIVM.

Vs laridarium cuz quauis carne siluatica
hoc modo facies. Carnem in catino ubi tantū
ex uino albo sit quantū ex aqua bene lauabis
loturamq; (ut par est) colabis cum hac lotura
cūq; larido ac saluia minutatim concisa carneꝝ
in lebete coques ubi p̄p̄ cocta fuerit aroma
ra suffundes. Ut uero crassius aliquātulū ius
culum fiat. oui uitella duo & quideꝝ predura

cum quibusdā bucellis panis sicci nec omnino
tosti simul steres contrita cū iure miscebis in
fundesq; ī cacabū Melio tñ fieret hoc aut ex
sanguine aut ex coctis aut stritis ioculcul' eius
dē anima? Coctā carnē in patinas tuo moꝝ di
uides conuuisq; aut minutatī aut in frusta cō
cisā cū ipso iure appones multi & hoc a'umenti
est: stomachū tñ crebro uescentibus facit epar
& renes concalefacit bilosis noc; solis pituita
laborātibus cōuenit

CIBARIUM EX SILVATICIS.

Ibarium quod uulgo corrupto uocabulo
Ciuerum appellant sic facito. Carnem sil
uaticam cum aqua & aceto pari mensura co
quito coctam ex iure eximito: finitoq; in pinace
uel ut latine dicam orbe tam diu resideat do
nec humor exierit Eam deinde in optimo lari
do frigito At si duas patinas cōdire uolueris
passularum librā selibrāq; Amigdalaru; cū sua
pelle cōterito hisq; bucellas panis nō nimiū to
stas & atro uino remolitas ac tūstas addito p'mis
cetog; omnia cū iure in quo caro cocta est. fa
cito postea hec omnia p' cribrum farinaceum in
cacabū trāseant ebulliātq; simul in carbonib;
longe a flāma per dimidiū; hore curato. Si aro
matum cupidus aut secō eris ex gingiberi aut
cinnamo plus minus ue addito Cepullam pos
tremo in ollula cum larido tesselatam conciso
bene coctam actui sam in cacabum dimittito
finitoq; paululum efferueat ac deinceps ino

patinam cū iusculo diuidito. Nutrit z hec tar
de coq̃ fastidiū mouet. Caput ledit & oculos
epati nocet: uētrē ciet bilosis obest & pectori
PASTILLVS EX SILVATICIS.

X ceruo uel capreolo pastilluz sic facies
in frustra haud magna carnem concides.
Vna bullitione cum aqua & aceto saleq; r̃moli
tam ex cacabo eximes finesq; ī quadra donec
ius exinaniet piper deinde & cynamū contri
tum simul cum larido tunso in modum placen
te subies carnēq; additis quibuscūq; perlonguz
laridi tessellis hoc quasi foliato inuolues in
desq; circumquaq; cariophili grana: farinā deī
de bene excreatam subiges ex subacta crustam
grossiorem unicuiq; frusto circumuolues: in
furnoq; lēto igne optie coques. Apponi hec
statī cuius uel seruari in mneiem aut saltem
dies xv possunt. Parum omnino alūt: tarde cō
coquantur: stomachuz laxant: spleneticis z epa
ticis nocent pectus exasperant.

PASTILLVS EX CICVRIBVS.

Icures appello omnia que domi alūtur ut
uitulum capum gallinam & similia ex his
pastillum sic facies. Carnis macre quantuz uo
les sumito minutatim ꝑ gladiolis concidito ui
tulinum adipez cum aromatibz huic carni bñ
misceto inuoluta crustuz ī furno coqto Cocta
ubi ꝑpe fuerint duo intella ouorum ab albore
excreata cuz modico acreste cumq; iure perpi
gui bene tudecula agitata in pastillum infūdes

Sunt qui modicum croci ad speciem addāt fi
eri & hic pastillus in patella bene unctā etiā
sive crusta potest capum pullastrā & quicquid
voles integrū z in frustra concisum in pastillo
p uoluptate optime coques. In hoc & multuz
alimenti inest tarde concoquitur pauca recreamē
ta i se habet cor epar & renes iuuat obelat ac
uentrē ciet.

CRVSTA EX CICVRIBVS.

Abun I crustā uoles expipioniboz quauis aue
s. primū facto ebulliant. ubi ad cocturā fer
uentū erit. ex lebe te eximito exempta in frus
taq; concisa in sartagine cū abundāte larido fri
gito inde in patellā uel textū bñ unctam crus
taq; in tratū deuoluto. Huic pulmēto non in
iuria prunā z cerāsā ul' altera addes. Acrestā
deinde & ouā octo si plures cōuiuas habebis
ul' pauciora. si paucos cū modico iure tudecula
agitato: hīc petroselinō amaracū mēthā gladio
minutātū quoad fieri potest ocisā admisceto.
ad ignēq; ponito lōge tñ a flāma. lēte enī ebul
lāt necesse ē. Cocleari iteri tā diu misceri debz
donēc coclear em ob crassitudinē integat Fun
dito postremo hoc iusculuz in crustā ad ignēq;
ac si artocreas esset ponito Coctā conuiuis ap
ponito multum alet tarde concoquitur pauca
recrementa relinquet bilem reprimet. pectus
exasperabit.

FRICTVM EX QVAVIS CARNE.

Rictum ex altilibus & quavis carne hoc
modo facies. Carnem uel aues bene ex
enteratas & lotas aut minutatim aut qua
driphariam concisas in olla cum larido ad ignē
pones crebroq; cocliari ne lateri serie adhere
ant conuolues: ubi ppe cocturam fuerint. maio
rem ptem laridi eximes uitellac; duo cu; acre
sta agitata cūq; iure & aromatibus mixta ī ol
lam fundes. Ebuliant tm̄ necesse est ut recte
coquatur. Huic patine crocum addunt quidā
ut coloracior fiat non erit & a uoluptate alic
num petroselinon minutatim concisuz patine
inspargere conuiuiq; statim apponere. Alet m̄
tū & si tarde cōcoquitur bilem reprimet cor e
par & renes. iuuabit.

PASTILLVS IN OLLA.

Astilluz in olla sic facito. Carnē uitulinā
cum adipe minutatim concisam in ollaz
ponito pipiones & pullos si uoles adicito ollā
ipsam ad carbones longe a flamma ne concitate
eferueat ponito Vbi ebulire ceperit despumato.
passulus deinde īponito cepā postremo mi
nutatim concisam cū larido frigito. Frictā ī ol
lam indito ubi omnia ppe cocta existimaueris
acrestam & aromata suffundito. Sūt qui & duo
uitella ouorum bñ agitata cū acresta infundant
Multū alet tarde cōcoquitur. nausea; faciet
stomacho nocebit epar & renes & calefaciet sper
ma augebit caput & oculos ledet.

MIRAVSE CATELLONICVM

Atellani quidem gens lauta & que ingenio ac corpore Italice solertiae haud multum dissimilis habetur obsonium quod mirasse illi uocant sic condiunt Capos aut pullastros aut pipiones bene exenteratos & lotos in ueru collocant uoluuntque ad focum tantisper quoad semicocti fuerint: in exepros ac tesselati diuisos in ollam indunt. Amigdalas deinde tostas sub cinere calido abstersasque lineo pano terunt His buccellas aliquod panis sub tostu addunt mixtaque cum aceto & iure per cribrum cetaceum transmittunt posita in olla haec omnia insperasque cinnamo gingyberi ac saccharo multo tam diu efferuere sinunt in carbonibus procul a flamma lento igne permittunt quo ad iustam cocturam peruenerint miscendo semper cum codeario ne serie adhaereant hoc nihil suauius cum Valischara meo edisse me memini. Multum est alimenti tarde concoquitur epas & renes concalefacit corpus obesat uentrem ciat.

VT PAVO COCTVS VIVVS VIDERI POSSIT.

Ecatur pavo. aut penna superne in cerebrum demissa aut iugulae ut eduli solent: quo sanguis exeat a gutture deinde usque ad caudam pellis leuiter scinditur scissaque cum propriis penis a toto corpore ad caput trahitur quo abscisso ac cum pelle reseruato cruribusque. Pauonem ipsum cum aromatibus ac odoriferis herbis refertum ueru assabis infixis tamen prius per

pectus cariophilis inuolutoque collo lineo albo
continuo aqua humectato ne omnino deficeat
Coctum pavonem ex uero exemptum propria pel-
le integes. Et ut pedibus stare uideatur. uirgu-
las ferreas infixas tabule et ad hoc fabrefactas
per crura necernantur per corpus ad caput et
caudam adiges. Sunt qui ad lulum et risum ca-
phoram cum lana ori indant ignemque ubi ad me-
sam fertur iniciant. Hoc Gellio non placet qui
ignem reformidat Inaurare etiam pavonem as-
sum et aromatibus conspersum bracteis aureis
licet ad uoluptatem et magnificentiam Idem
etiam fieri de phasianis gruibus et anseribus ca-
pis ac ceteris auiibus potest. Verum hic cibis
tarde concoquitur. parum alit atram bilem au-
get epaticis ac splomaticis nocet.

IN PORCELLO ASSO.

Orcellus adhuc lactet iugulato uillemque
omnino a cute abradito. Per spinam de-
inde scindito: eximitoque quicquid in uentre ha-
bet: iocuscula eius cum lauro alio: cumque odori-
feris herbis minutim concidito tritum caseum
oua agitata: tunc sum piper: crocum in puluere
reductum cum superioribus bene misceto. In
porcellumque omnino ita inuersum: ut quod in-
tus erat foris sit indito ac claudito ne excidat
coqui in uero aut super craticulam lento igne
non incommode potest ut omnia pariter elui
bona sint. Dum coquitur aceto pipere croco si-
militer mixtis cum saluie aut rosmarini aut lauri

q̄ millu ordeiq; nouere Gaudet & millio cam
p̄na Purgatur mortarioz pistillo ut alia mul
ta. Purgamenta appludain rustici uocant. Ex
millio fit puls z panis predulcis quo Cisalpini
ac maxime insubres utuntur Millii e musto
subacti precipuus usus ad fermenta est i annū
siquidem durat Millii usus panniceo deteri
or habetur Siccum enim & frigiduz est & tarde
concoquitur et male alit.

DE FABBA.

Abe inter legumina que a legendo sunt
dicta maximus honos habetur. Quippe
ex qua z panis & lementū fit. A faba in sacri
ficio a pulmentareo fabaceo Pythagoras absti
nuit. uel q̄ his mortuorum anime ut ipse asse
rebat pro domiciliis ut crentur. uel q̄ is cibo
in latrone sua tranquillitatem mentis queren
tibus mirum in modum contrarius sit: ac libi
dinem incitet quam
hoc est i testiculis fabis similibus esse dicebāt
Sola faba inter fruges exesa etiā crescente lu
na repletur. aqua marina aliaue salsa non p̄co
quitur. Prima leguminum ante hyemem seri
tur. quamq; Maro uere serendā dicat. aquas
in flore maxime concupiscit: ubi defloruit exi
guis deuderat. Faba in egypto spinoso caule
naicitur. cōtra crocodili ed: c. tatem. Fabe uis
frigida ē. uiridis ad humiditatez tendit qua sto
macho nocet sicca tñ peior ē in somnia quouis
modo in cibum sumpta uel mala facit. aromati

bus conſperſa minus ledere putatur

DE CICERE

Icer falſi laginoſum ē ideo ſolū urit nec niſi madefactū pridie ſeri debz. pſes habz differentias magnitudine colore figura ſapore. Arietino capiti perſimile eſt. Rubrum nigro & albo calidioris uis eſt. Temperatius nigrum habetur. eorum iura quibus & remolita ſunt pectori proſunt ſplenis atq; hepatis operationes tollunt calculum frangunt: renes ac ueſicam purgant. uocem clariorem reddunt. uenerem cient. lumbricos e uentre ambigunt. Recens cicer ſtomacho ac inteſtinis nocet. & os male olere facit.

DE CICERCULA.

Et & cicercula minutum cicer inaequales angulos habens neſuti piſuz. Dulciſſima que aruo ſimil ē Firmiorque nig & ruſſa q̄ q̄ alba. Virtute in quibuſdam ciceri ſimilis eſt.

DE PISO:

Impatientiſſimū frigoris piſuz habetur ideo in apricis ſeri gaudet. ad auſtrū uerno tempore facili ac ſoluta terra dulce ē z minus (ut ait) celſus q̄ faba inſat ac nocet.

DE PHASEOLO:

Haſeolum uel phaſellum q̄ uillem Maſſaro appellat hanc denominationē a phaſello in ſula nō pculmōte olympo poſita accepiſſe ſcribit Appulegius: uim calidā & humidā habent phaſeoli: quorum uſus aluū lubricat z obefat.

geritur oppillatiōes facit . calculum creat cor
tamen & epar iuuat .

EXICIVM FX IECORE.

Iocinora porcina uel quorūuis animaliu;
paululum elixa terito eo modo quo caseū
soles porcinum deinde uentrem concidito ad
quantitatem iocinoris tantūq; casei ueteris:
amaraci petroselini. passularum: aromatū cō
teritorū; cum duobus ouorum uittellis admis
ceto. quantum satis esse putaueris. Ex his in
unum redactis ad magnitudinem nucis pilas
facito: omentoq; inuoluto. ac ubi uoles in sar
tagine cum lardo frigito. Lentam & paruam
cocturam requirunt. Tomacula hec uulgus
appellat que fortasse melius omacula cum in
uoluta omento fiāt dicerentur uel tomacula ut
Marci. si placet.

FARCIMINA

Vipe uituline atq; adipi suille [bene tūse
tritum caseum tum ueterem tum pingue; aro
mata bene tūsa. Duo aut tria oua tudecīa agi
tata. salis tantum quantum res ipsa requiret:
Croci quo crocea sint omnia admiscebis admi
xtaq; in intestinum bene lotum: & per quā te
nuam productum inicies. Cocturaz in cacabo
requirunt. Bona non nisi biduo durant. Serua
ri tamen in dies quindecim aut plures pote
runt si plus salis & aromatū addideris siue ad
fumum desiccaueris.

LVCANICE

I uoles bonas lucanicas: carnem macram
& pinguem simul ex sue concito abla
tis omnibus fibris ac neruis: q̄ si caro o
cem libraruz fuerit salis librā unā. fenicoli bñ
mundi uncias duas. totidemq; piperis semi. tū
si admisceto confricatoq; p̄ diem hec ī mensu
la finito Sequenti in intestinum bene mundu;
inuito & sic ad fumum suspendito.

GELV IN PATINA.

I uoles duas patinas eius pulmētī quod
uulgo gelatinam uocamus xl. pedes uer
ueceos exoriatos exollatosq; in aqua recēti p
tres aut quatuor horas finito lotas in cacabu;
ubi acetī acerrimi albi metreta una uini albi
altera: aque due insint impones: tantum sal ad
dendo quātuz sat est. Facito deinde efferueāt
lento igne Despumā eā mēnto diligēt Vbi se
micocti fuerint piperis rotundi. piperis oblon
gi. cinnami spicinardi quantum satis erit īfrin
gito potius q̄ conteras. in cacabumq; indito ut
una tam diu efferueant donec ad tercias o
nerint. Pedes tum eximito iusq; efferuere ite
rum finito decem ouorum albamenta tudecula
tam diu agitato donec uersa in spumam uideā
tur. Ebullire simul tantisper hec debent quoad
semel aut bis cocleari inuolueris. Exempta ex
cacabo statim sacco lineo bis aut ter colato ta
le ius ī patinas ubi pulli aut hedi aut capi be
ne cocti & frustratim diuisi nec humecti ca
ro sit indito: in p̄ frigido & humido loco tā diu

finito quoad omnia gelu cōcreta fuerit. ex hac
 patina nil comedat uoconius meus ne bilez q̄
 exagitur cū suo magno malo augeat

HEDVS IN ALIO

Ntegrum hedum aut quartam ptez tes
 sellis laridi & spicis mundi alii circūquaq̄
 in pactis ueru ad ignē uoluito. Humectatq̄
 frequenter cū ramusculū lauri aut rosmarini ex
 hoc quod nūc scribam condimento Cum acres
 ta cumq̄ iuscūlo pingui duo uitella oui bñ agi
 tata duas spicas alii bene tūfas: medicū crocn
 parum piperis misceto in patellāq̄ indito. In
 de ut dixi quod coquitur aspergito Coctum ī
 patinā ponito ptemq̄ conditure infundito ac
 petroselinū minutatim concisum inspargito.
 Hoc obsonium bene coctū cito comedi de et
 ne refrigescat. hoc nō edat Ceculus q̄ oculos
 hebetat & uenerem etiam demortuā excitat.

PVLMENTARIVM IN CAR BONE.

Arnem macram ex coxa uitulina ī bucel
 las nō nīmū subtiles cōcisaz cultri costa
 otundito sale deinde z femicoli semine bñ trito
 utriq̄ aspsam int̄ duas tabulas p̄ dimidiū hor̄
 cōprimito inde craticula ad carbones coquito.
 In utramq̄ partē crebro uertendo addendoq̄
 tessellas laridi ne igne inarescat. Coqui nō ad
 modum hoc pulmentariū debet. calidū itē cōui
 uis apponatur quo magis appetentiam & desi
 derium bibendi excitat. Hoc bibulus utatur.

qui sitim in se de mortuam queritur
IN IOCVSCVLIS

Oculuscula aut suilla aut ex quouis anima
li ad magnitudinē nucis apta insperfacq
sale feniculo & aromatibus dulcibus ac bñ tri
tis oñto vitulino aut hedino lepatī inuolues
ad focūq nō nimiū decoques ac cocta statī ome
des. **SUCCIDIA IN CARNEM.**

Arnez salitam larido intextam: i tessel
las concides: concisam in sartagine non
admodum friges: frictā aceto saccharo cīnaino
petroselino minutim conciso asperges: Idē eti
am fieri de pna ac sumine potest S; hec succo
citri uel malaranci suffundi aīāt: clamat i hāc
opinionē bibulus z sine acredine uī acore quo
uehemēter excitetur sitis hec deuorāda affir
mat. **IN TURDO:**

Bi turdum affaueris: eo modo quo conue
nit amigdalas bene tūasas sandaliscq isper
sas cūz acēta z iusculo miscebis modicūq gin
giberis & cīnami insperges. Mixta hec omnia
per cribrum setaceum in cacabum transnites
ubi modicū ebullierint i ollam in quam turdos
assos reposueris infundes. Sūt item qui satio
ducunt in assos turdos citra uel malarancia ex
primere aromata dulcia inspargere

IN VITVLINVM CAPVT

Aput vitulinum aut bubulum aqua cali
da depilato ut suem consuesti si elixum
uoles ubi coctum fuerit in aliatum mergito. se

si assumptauerit repletū aromatibus alio: ac
 plerisq; odoriferis herbis in furno decoquito
IN CEREBRVM VITVLINVM.

Æ capite elixo ac cocto cerebrū erues:
 cū q̄ duo vitella ouorū tudecula bene agi-
 tata. modicū piperis. parum acreste: salis quan-
 tū sat ē miscebis. Mixta hec omīa in sartagine
 cū liquamine tantisper friges donec qđ breui fi-
 et cōcreta simul fuerint. Comedi cito hoc pul-
 mentariū debet: Vbi refrixerit nil insipidius
 Hinc ē quod me palellus hospes crebro in ce-
 nam uocat. ubi huiuscemodi patinā conduit

IN FICEDVLAS

Icedulas in plumas ac nullibi cōminutas
 aut exenteratas in folio uitis cum modi-
 co sal' fenicoli ac laridi inuolues inuolutasq;
 cinere calido & carbonibus integes ante diu-
 dium hore coquentur: Assas si uoles quater
 nos sis de uincies. circa ueru capite & pedibus
 ne si transfixe fuerint nil habeas quod come-
 das Sunt qui in extrema cœtura laridum his
 insullent.

**PATINA CATELLONICA
 IN PERDICES:**

Erdicis asse ac prope cœte alas & pul-
 pa; circumquaq; abscindes. indeq; in lo-
 cum modicum salis arcumatum chariophilorum
 contusorum succus citri aut malaranci quo
 melius simul hereant misceri his debz inuo lua-
 tur tū cito necesse ē ac calida deuoreē oportet

Hoc cibo gallus noster frequenter uestitur
quis catellonicorum acerrimus sit hostis. odit
enim genus hominum. non patinas

LIQVAMEN.

Mentum suis dum recens est minutim
concisum ad castaneae magnitudine in sa-
le multo asperges ac contundes contunium p-
diem in tabulato fines. sequenti in abeno ad ig-
nem si centum librarum erit cum duabus aque
metretis decoques lento igne efferveat neces-
se donec bene liquauerit. colo deinceps colabis.
capiet quod in aqua natabit. inditum liqua-
men in feriam loco subterraneo per annum con-
seruabis

IN VENTRICIVM VITVLI NVMI.

Itulinum uentrem in agulo leniter per-
forato stercoque ac sordes omnes eximito
in lotu uentrem hec que dicam indito ex ca-
seo ueteri oua quatuor bene fracta parum pi-
peris leniter tunsit. croci modicum passulas in-
tegras petroselinum amiracum mentham co-
cisam mixta omnia & in uentriculum clausa
in cacabo bene coquantur

PERNA

Igitur cultrum in mediam pernam que ut
Varroni placet a pede dicta est olfacit oque
si bene olebit bona erit perna. sin secus reicie-
da est. Bonam in uino albo aut aceto decoqui-
to sunt qui tantumdem aque addendum dicant

maximè uero publius qui uinum non bibit: i
certe falluntur. Suauior è in uino tantum uel
aceto cocta & diutius durat. Nō è omnino con
quenda perna. nec è iure eximenda nisi ubi re
frigerit.

SVMEN ET LINGVA.

On sit sumen admodum pingue sed rube
um: coquatur eo modo quo perna: s; me
lio aliquantulum. Hanc quoq; cocturam uult
lingua que quanto pinguior tanto melior est
Eadem fere & de reliqua succidia ratio

IN PASTILLVM GALLINACEVM

Rillas pullorum triphariam iocuscula q̃
driphariam diuidito testiculos integros
relinquito Laridum tesselatim concidito nec
tūdito. Duas aut tris ūcias uiruline adipis mi
nutatim concidito aut loco adipis medullam bu
bulam aut uirulinam addito. Gingeris cin
nam sacchari quātum satis erit sumito. Hecq;
oīa cū cerasis acribus ac siccis ad xl. misceto in
ditoq; in pastillū ad id apte ex farina inbacta fa
ctū in furno aut subtextu in foco decoqui po
test. Semicoctū ubi fuerit duo uitella ouorū
disfracta modicū croci & acreste supfunde

IN PIPIONEM EXOSSATVM

Pipionem exinanitum & bene lotum per
diem ac noctem in aceto acri sinez lotū
deinde ac repletum z aromatibus & herbis eli
xum pro libidine aut assum facies utrouis mō
sine ossibus ineunies.

EX SOLO PIPIONE DVO FIUNT

Pipione sine aqua ita apposite deplumato ne pellem frangas exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges directam optimo farcimine replebis. integer tum omnino uidebitur uerum pipionem hoc modo assuam frictum elixum facies. Assum semicoctum sale ac trito pane asperges inungesque leniter uittello oui inter crustam pro cute faciat: ubi incoctus omnino fuerit uehementi igne statim torreto quo coloratior fiat inde conuiuiis appone

CIBARIA ALBA

Ibrium album quod aptius leucophagum dicetur hoc modo pro duodecim conuiuiis odies. Amigdalarum libras duas per noctem maceratas aqua ac depilatas in mortario bene tundes: inspergendo modicum aque ne oleum faciant. Deinde capi pectoris assatum in eodem mortario conteres indeque excavatam panem ac restam prius aut iure macro remolitum. Gingiberis preterea unciam ac sacchari selibram addes: miscetque hec omnia simul mixtaque per excretorium farinaceum in ollam mundam transmittes. Efferveat deinde in carbonibus lento igne facies cochlearumque sepe agitabis ne serie adhereat. Coctum ubi fuerit aque rosaceae uncias tres infundes: Ad mensamque aut in patinis ubi caro fuerit aut seorsum sed minoribus mittes: Quod si in capos fundere institueris: quo lautius uideatur malpunicum grana superinspargito. At uero si in

duplicem condituram diuisum uoles. partem
 uittello oui ac croco simul cum modico acreste
 confuso colorabis. quam quidem a colore gene
 sinam appello. Reliquam partem ut alba e ita
 conuius ut dixi appones. Hoc ego condimentis
 Apicianis auteposuerim semper: neq; ulla ra
 tio est cur gule maiorum nostris preferantur.
 Et si enim ab illis in omnibus fere artibus su
 peramur una tamen gula non uincimur. nullū
 enim prope in orbe terrarum irritamentū gu
 la est quod nō huc tamq̃ gymnasiū popinariū
 translatus sit ubi acerrime de conditura obso
 niorum omnium diseritur. Quem coquum di
 ummortales Martino meo comensi confere s. a
 quo hec scribo magna ex pte sunt habita. Car
 neadem alterum dices. si de rebus propositis
 ex tempore differentem audieris

CIBARIVM ALBUM CATI LONICVM

Arrinam optimi risi cum duabus metre
 tis lactis caprini in cacabo ad ignem poni
 to procul flamma ne fumū concipiat. Pecto de
 inde capi eodem die mortui ac semicocti ut
 quedam quasi subtilissima fila diuidito iditq;
 mortairū duob; aut eo āplius t̃b9 ictibo pistul
 lo contundito. Vbi lac dimidium hore effer
 uerit hoc idem pectus in fila redactum cum
 libra sacchari indes. efferuereq; horas quatu
 tuor patieris agitando semper condituram co
 chleari cui herebit ut terebinthia ubi decoctū

fuerit Aquam postremo rosaceam ut in superiore infundes patinasque facies. nec erit ab re si sacchari aliquid insparges. nulli enim cibarium (ut aiunt) saccharum aduersatur. Ad hoc Galbes noster Rizonem & me sepius inuitauit Aderat & Tridento qui se nil unquam lautio comesse asserit.

IVS CONSUMPTVM

Ieri ius consumptum aut ex capro aut ex phasiano aut pedice aut capreolo aut pipionibus aut ex colubis siluaticis potest si ex capro uoles cacabum sumes quod aque metretas quattuor contineat. Huc capum fractis ac minutis ossibus indes cum uncia succidie macre. piperis granis triginta cinnamo paucis nec nimium tunio. tribus uel quattuor cariophyllis saluie laceris trifariam folius quinq; lauri duobus. finito hec efferueant horis septem uel donec ad duas scutulas uel minus redigantur. Caue sale in das aut salita si egrotantium causa fiet. Parum aromatum nil uetabit quo minus egroto etiam apponatur senibus hoc et ualitudinariis detur

IVSCVLVM CROCEVM

Itellorum triginta ac restam ius uittuli aut capri parum croci. modicum cinami in catinum simul frangito ac misceto. Mixta per cribrum excretorium facito in ollam transeant. In hac curato ut in carbonibus procul flamma ne fumum concipiat decoquant. Misce totum semper cum cocleari donec crassum

fieri incipiat. Tunc enim a foco ablatuꝛ conui-
uis decē percomode apponetur Spargi aroma-
tibus dum in patinis est hoc iusculum debet.
IUSCULVM ALBVM.

Migdalarum libram depilabis ac tundes
aquam inspargendo ne olium faciant his
deinde albamenta ouorum xx. panis albi ac re-
moliti parum. modicuꝛ acrelle ac gingiberis al-
bi iuris quantum sat erit addes ⁊ ut undēs om-
nia simul bene miscebis. Mixta per cribruꝛ se-
taceum facies in cacabuꝛ transeant. coquantqꝛ
eo modo quo superiora.

IUSCULVM VIRIDE.

Apito illa omnia que ī primo iusculo cō-
tinēꝛ pꝛt crocū hīqꝛ betas ⁊ modicuꝛ pe-
troselini aliquot tritici folia si tuꝛ uiridia erūt
tunsa addes per cribrum transacta coques eo
modo quo superiora.

**CIBARIVM QVOD VVIGO ⁊ AN-
⁊ ARELLAS VOCANT.**

Va septem selibram casei triti. Panem
item tritum tundens simul misceto.
inditoqꝛ in cacabum ubi si et uis croceum quā-
do feruere occipiet Vbi bis terve cocleari cō-
uolueris patinas facies cito enim coquitur.

CIBARIVM VIRIDE.

Ibarium uiride eo modo quo antedictū
condies sed pro croco herbas indes qꝛ
in iusculo uiridi commemorauī.

CIBARIVM IN BOLIS

Ve antea dixi fumes eadē uti uoles aut alba aut crocea aut uiridia facies. Duri ora sint hec aliquantulum. & in cacabum feruē occipiente coctari paruo sigillatim deponantur.

CIBARIVM ALBUM.

Lborē ouorum: panem album & tritū casei modicum cum lacte amigdolino misceto inditoq; in cacabum feruere occipientem exture uitulino aut capi prepīguis. acco modo quo superiora coquito.

LIBER SEPTIMVS INCIPIT.

Via industriam non altilia solum ac siluatica animalia uerum etiam in animata quedam fecere ut legumina boleti tubera herbe item non nulle tum ortenses: tum siluestres. que a philosophis inter uegeta reponuntur. Verum prius meo instituto de ui & natura istarum reum mihi dicendum est q̄ de cibarus que ex eis uidentur fieri dicere incipiam. Neq; certe a re ipsa alienum putarim precipue cum ordo efficio rum hoc requirat: de eo farre & ordeo aliquid dicere quo in cibarus utimur. quamq; cum de pine diceremus breuiter eorum genera sunt explicata.

etiam qui acrellam tantum cum flore fenicoli
infundant. Croceam si uoles crocum addito

CIBARIVM EX COTO NEIS:

Otonza in iure macilento cocta tundes
Tunsa cuꝫ succo amigdolino cuꝫ iure ui
tulino aut pullino dissolues ac in cacabum per
setaceum transferes. Addito deinde gingibe
ri cinnamo saccharo ac croco rursum i carboni
bus procul flamma ociose ebulliat facies agi
tando semper cochleari. Sunt qui butiruz aut
adipem recentem instillent. Cocta & in pati
nas translata aromatibus ac saccharo asperges

FRACTA FABBA.

Abam tam diu in aqua fines donec bene
humecta fuerit eam deinde e regione ni
gredinis apte ita scindes ne quod intus est co
minuatur. In acuos cortices amigdalas cuꝫ aqua
rosacea ac saccharo tunfas indes ad ignem in
ollula uel patella sine aqua torrebis cauendo
semper ne comburantur. Tostas ac in scutel
las translatas iure optimo suffundes i qꝯ & pe
troelinuꝫ & aromata insperges. sūt qꝫ cep: s: id
dāt CIBARIVM CANNABINVM

Ibarium cannabinuz pro duodecim con
uiujs hoc modo facito libraꝫ cannabis bñ
mundi tam diu coquito donec scindatur. coctā
& una cum libra amigdalarum addito etiam
ex cauato pane in mortario tunfam iuri macro

dissoluto transagitoq; i cācābum per cūbrū
setaceum ad focum deīde positū cocleari cre
bro agitato: postremo uero ubi prope cocturā
fuerit selibram sacchari semunciam gingibe
ris parum croci cum aqua rosacea indito. Coc
tum & i cutellas diuisū aromatibus dulciori
bus conspargito hoc ego Baricocolis Senensi
um persimile puto ex multis enim probabili
bus rebus improbabile edulium est factum nā
et difficulter concoquitur et fastidium et do
lorem facit.

EXICIVM EX CARNE

Ro decem conuius libram abdominis
porcini aut uilulini bene elixato coctā
accōncisam cum selibra casei ueteris pauco eti
am ex pingui addito. cumq; herbis odorife
ris bene concisis pipere gingiberi cariophi
lo misceto sunt etiā qui pectus capi tūsi uō
incōmode addant Hec omnia farina bene sub
acta ac in tenuissimum solum redacta ad casta
nec magnitudinem inuoluto inuoluto iure
pingui accroco colorato decoquito parum co
cture requirunt in patinis traducta caseo tri
to & aromatibus dulcioribus aspergito fieri
& hoc edulium ex pectore phasiani perdicis ali
aliarumue alium potest

ESICIVM SICVLVM

Arinam albam ac bene excretam cum al
bore oui aqua rosacea ac communi bene

urinam mouet. pectori ac pulmōni prodest ca-
put tñ crassīs & perniciosīs humoribus replet
Insomnia & ea quidē garua inducit. eius fri-
giditas z malicia leniri aliqua ex parte potest
origano pipere sinapi insparso Vinū merū post
phaleolos bibendum omnino est

DE LENTE.

Ens ut pīsum uomere feritur amat lens
solum tenue magis q̄ pingue celuz utiq; sicū
eius duo sunt genera alterum rotundum nigri-
uiq; . Alterum sua figura in lenticule nomen
transiens. frigide z sicce nature habetur Cor-
tex aluum soluit . medulla astrigit difficulter
concoquitur. atram bilem generat & lepram
facit. inflat. condensat cerebro & pectori nocet
oculos hebetat. uenerem reprimit corrigi eis
malicia hoc modo potest primam concocturā
abiecto secunde acetum & aromata addito non
erit etiam insalubre farinam ordeī. lenti in caca-
bo misceri ut bene ac multum alat

DE VICIA ET ERVO.

Edica uicia cicercula erui; farrago peco-
rum magis q̄ hominū causa sūt iuēta eis
tamen usum uim medicamēti habuisse litteris
suis diuus Augustus ostēdit. eius enim uis tus-
sim lenit ac pectori prodest Hoc robilium uul-
go appellant.

DE LVPINO.

Vpini satō trās letiores facit ubi caule
surrexit ac florē emisit ad soles cōtinuo

heliotropii more uertitur. Hoc uice depresso hydre nubilo celo rursus utuntur. nullo impedimento constat lupinus. neque enim saritionem aut rotationem exigit. primus omnium feritur. ultimus tollitur. Vtrumque fere Septembri mense Ter in anno floret. lectum condit ad fumum amat. Eius uis calida est & sicca. Maceratus frigida aqua salitusque homini in cibo est. amarus medicamento uiceque prestat. impositus enim puerorum uentribus contra lumbricos pro medicamento habetur. Valet item contra omnem opilationem; egre tamen concoquitur humores etiam crudos & malos efficit.

DE CANABI

Eritur & canabis ipsa ut linum & corticata post uindemiam funes ad usum prestat. A iunt canabim in alabandita ferularum uice in plagarum usum prebere adeo magna in regione nascitur. ex semine canabis tunio cibaria quedam sunt que & stomacho & capiti ac denique membris omnibus plurimum nocent.

DE SAMBVCO.

Ambucus alterum genus habet magis siluestre. quod alii thamiatem alii ebulum uocant. Flos eius in cibariis sumptus: hepaticis hydropicis cardiacis atque hieopicis prodest. acinum uero quo & capilli cani tinguntur potus; ex aqua urinam mouet. Folia in uino pota serpentum ictibus resistunt. aqua in qua folia mace

rata fuerint sparsa per domus pulices necat.

Decoctio item foliorum sparsa muscas necat.

DE CUCURBITA.

Vcurbita in uentrem plerumque crescit :
nonnunquam uero in anguineam formam. in lo-
cis humectis nascitur libertate pensili gaudet
in longitudinem nouem pedum creuisse quandam
lectum est ueteres medici diffinire cucurbitam
esse congelatam aquam. est enim humida ac fri-
gida uirtutis. nam in cibum sumpta & stomachum
relaxat & bibendi desiderium extinguit. ac al-
uum mollit. intestina ledit quo longiores sunt
eo salubriores habentur. Que in uentre cre-
uere desiccate ad fumum euacuateque orei usuque
rusticis in condendis hortensiorum seminibus
prestant. Cucurbite etiam ubi tenella sunt ab-
rasa leniter superiore cute. conciseque in angui-
neam formam ac desiccate rusticis hyeme ci-
baria prestant.

DE ATRIPLICE

Triplicem esse putant ego quod rustici
spinachium uocant a spinis credo quas in
femine facit. est enim elus frigide & humide sub-
stantie amplius tamen ab humoribus possidet
Sunt qui uelint atriplicem non esse quod spinachi-
um uocant licet similitudinem habeat & tandem
prope uum nam & aluum mollit & histericis
hoc est auriginosis ab auri similitudine. ob spar-
sum fel ut ait Varro prodest. Calidum epas re-
frigerat. bilem incensam reprimat

DE RAPO.

Apum quod uariare genus lectum est a Democrito tamq̃ humano corpori cōtra rium damnatur. ex eo enim putat inflationes stomachi excitari. Cōtra dyocles itemq̃ Dionisius propterea uirtutes etiā necessarium existimant: cum enim calidum sit & humidum multum alere & obefare putatur. Genituraq̃ augere: maxime uero si sub cinere & carbonibz coxeris non erit etiā insalubre si prima abiecta decoctione secundo elixaueris. additis aromatis que eius inflationem tollunt. Benecōcta urinam cient. ardorem tollunt: sitim extingunt. Contra uero incocta inflationem etiam & opilationes generant Rapi costum cuq̃ adipe tunsum articuloꝝ dolor medetur et frigus a pedibus abigit. aqua in qua discocta fuerint frigidis podagris salubre fomentum p̃stat. Cauē sum est dum rapa colligimus ne uice bestiole quedaz uenenose insint. quas greci uocant. Has necare mulierem menstruo laborantem asserit Columella si solutis crinibus & nudo pede unum queq̃ hortum ter circumbeat.

DE NAPIS.

Aporum plura sunt genera. neq̃ una ea de neq̃ in omnibz uirtus ē. napi in altitudinem tendentes qui & corinchi dicuntur terre maiore ex parte prominent hi serā i locis de uexis & siccis amāt. Liothasi uero frigori p̃

ramusculis sepe aspergenda est: Idem etiam fi
eri ex anseris anate grue capite pullastra potest
Male hoc & parum alit tarde concoquitur. Sto
macho capiti oculis atque hepati nocet. Oppillati
ones facit. calculum creat pituitam auget.

PVLLVS IN ACRESTA.

Villum cum salita carne decoquito. ubi se
micoctus fuerit grana uue sublatis e me
dio uinaceis in cacabuz feruentem indito. Pe
troelinon & mentham minutatim concidi
to. piper & crocum in puluerem conterito
Hec omnia in cacabum ubi pullastra cocta fu
erit conmixto. ac patina statim facito. Hoc ob
somo quo non ab re B. Poggius me etiam inui
tato frequenter uescitur. nil salubrius. Ad ino
dum enim alit facile concoquitur stomacho cor
di epiti renibus conuenit ac bilem reprimat.

PVLLVS ASSVS.

Villum bene deplumatum exinanitum z
lotum assabis assato atque in patinam imposi
to antequam refrigeat aut succum mali medi
ci aut aciestam cum aqua rosata saccharo ac
cinnamo bene trito infundes conuiuiscappon
es Hoc Bucino non displicet: qui acris ac dul
cia simul appetit: ut z bilem reprimet qua ex
citatur & corpus obeset.

IN PVLPAM VITVLINAM.

X coxa vitulina carnem macram abscidi
to. abscisam in frusta oblonga & subtilia
concidito battuatoque cum gladiolo costa ita ne

rescindatur. Satimq; sale & feniculo trito suffundito: Amaracū deinde ac petroselinon cum larido bene concisum. & aromatibus sparsum super pulpas extendito. easq; statim inuolutas in ueru ad ignem ponito. ne nimium desiccentur caueo: coctas conuiuis statim appones Multū alet corpus solidum reddet pauca recrementa relinquet.

IN PVLPA M ROMANAM.

Arnem uitulinam in frusta non maiora ouo ita incidito ne alterum ab altero rescindatur: salēq; ac coriandrum aut fenicolum tritum statim inspargito insparsa inter duas tabulas aliquantulum opprimito Verū deinde traiecta cū tessella laridi ne se contingant ne uenimium siccentur ad ignem uoluto donec coquantur Multi hoc ē & grossi alimentū: Tarde etiam concoquitur & aluū astringit.

ESICIVM EX PVLPA.

X coxa uitulina pulpam accipito: eamq; uel cū adipe eiusde; uel cū larido minutatim concidito amaracū & petroselinon contūdito. uitellū oui cū caseo trito fudecula agitato Aromata inspargito ex hisq; corpus unū facito: ac omnia cū ipsa carne misceto. ī omētū deinde uel porcīnū uel uitulinū tessellatū incisum: hoc pulmentū ad oui magnitudinem inuoluto ad focū in ueru lento igne decoquito. mortadelam uulgares hoc esicium uocāt. quod certe palū incoctū q̄ nimium suauis ē tarde ob hanc re; di

1729
 tientissimi sunt apud ytalos oliz Amiterninis
 palma dabatur. inde Marsis terciā ut ait pli-
 nius nostratibus id est Cisalpinis. napi omnes
 alius tamen alio minus z magis calide habetur
 Guttur & pectus in cibum sumpti leniunt. al-
 uum inflant ac uenerem cient. Generare enī
 frequens eorum frequens usus pituitā putat
DE BLITO ET BLETA:

Litum inter hortensia holeris leuissimū
 genus est. Hoc ego biffariam diuidi cre-
 diderim cum & nigrum sit & candidum. nigrū
 capite ferē exit ut bulbo. caule ut lactuca. neq;
 ulla fere hortensis herba latitudine maior. q-
 dam bliti naturam inertem & sine ui putarūt
 z si aluum uq; ad bilem plerumq; conturbet.
 Nimia feminarum menstrua in cibo sumptum
 sedat at bleta que alba est queq; mediū tempe-
 ramentū sortitur Hepaticis ac splēnetiq; cū aro-
 matibus dulcibus que salsedinem eius leniant
 utilissime datur. Ardores item estatis releuat
 Fastidio languidos ad cibū reuocat. Nutrien-
 tes feminas plurimo lacte implet. Esa cum iur
 proprio aluū mouet. eo uero abiecto sola esui
 sumpta constringit.

DE BRASICA.

Rasica quam eandē & cauliculus z cau-
 lem licet appellare q; caule qui uulgo tyrsus di-
 citur p̄ceteris crescat omnibus oleribus ut ca-
 roni placet antistat maxie uero lotio quod plu-
 rib; i ribus salubre eē ostendit. sexcētis ferē ānis

medicina brasice usum populum Romanum
idem Cato tradit Non dum enim in urbē cō
uenerant medici qui sanandi facultatem pere
grinam quidem in artem postea redigere. In
uenta tum pigmenta sunt zhis preterea ad
ta que uellent ceterū rustici ac illi militares ui
ri gloriosas cicatrices gratuito olere curabāt
h rru n colentes ad salutem & cibum. Genera
brasice tria facit Cato unā extensis foliis cau
le magno que pitagorica dicitur Alteram cris
po folio quā appiam uocant: Huic ego se uana
que in agro ueronensi nascitur & carpimicem
sem contulerim. Terciam minutis caulibus le
ne n tenerā que minime probatur sentur bra
fica toto anno. equinoxio & autumnno transfer
tur Cymam uere prestat. quam quia Drusus
falsidius a Tiberio patre increpatus est Sunt
& estiuū autumnialesq; mox hiberni iterumq;
cime. nullum genus olerum neque fertile est:
sua se fertilitate consumit. est & brasica silues
tris trium foliorum D. ui Iuli carminibus mi
litaribus iocis precipue celebrata qua milites
in obsidione dyrachiana ut in militaribus ex
probationibus apparet uos crediderim. Lappa
na enim hoc genus brasice ipsi appellabant ca
lida & sicce nature brasicam esse constat. & ob
hanc rem atram bilem auget. Mala insomnia
facit paruū alit stomacho parum. capiti atq;
oculis. propter exilationem multum nocet. Hy
eme si cum carne pingui coquāt q̄ estate tollera

biliores Purgare tamen pituitam aiunt: gut-
tur lenire uocem clariorem facere si cum pri-
mo iure eatur abiecto primo si cum secundo
coquatur astringit ut blea affirmat Aristote-
les in problematibus nil eque ebrietati me-
deri q̄ brasica uel semen que sua in diuretica
unum ad altiora petens ad meatus urine pro-
ducit. Valet & succus eius cum uino potus cō-
tra morsum rabiosi canis.

DE FARINIVRE.

Et simplicibus quibusdam satis dictum ē
ad condita nunc tandem me reuocāt co-
qui. Far mundum & lotum in iure pulli diu co-
quito. cocti partem in catino transfero. Huc
ouorum vitellaria ubi aliquantulum refrixe-
rit cum croco dissoluta inde rursumq̄ in caca-
bum transferes & aromatibus consperges.

RISVM IN QVOVIS IVRE.

Isu condies eo modo quo far. Oua qui
cā subtrahunt Hoc in tuo sit arbitrio.

MILLIVM IN PATINA

Illud cum aqua calida bene lotum cum
iure carniū lento igne diu coquito co-
chleariq̄ sepe misceto procul fumo indito de-
inde croco quo coleratiū fiat ad mēsa mittito.

CIBARIVM EX PANE TRITO

Anem tritum efferuere in iure carniū
parum admodum finito ubi ex igne pau-
lulū refrixerit modicuꝝ triticaſei eius aliquot
remoliti in eundem cacabum indito ac misceto

colore croceo gratius hoc cibarium fiet.
**IOSCVCLVM Q VOD VER3V
SVM VOCANT.**

Vorum recentium utella quattuor se
munciam cinnami. sacchari uncias quat
tuor exsucco malaracu uncias totide. aque ro
sacee uncias duas tudecfa simul ofusa ac i unu
corpus redacta eo mo coques quo iusculu cro
ceum coquendu diximus no erit eq abre crocu
addere quo gratius fiat. Hoc genus cibari es
tate precipue salubre habetur multum enim
ac bene alit epar refrigerat & bile reprimat.

**PVLS FABACEA EX FABAFRA
CTA**

Abam diffracta bene mundam ac lotam ad
focum pones ubi effervere occeperit pma aqua
exprimes. inde scq tantu aque recentis uel duo
bus digitulis emineat addendo tantu salis qua
tum sat est. procul flamma propter fumum & op
tata; diu ebulliat necesse e donec cocta i pulve
redigatur. agitari deinde in mortario & ta diu
misceri debet donec unum corpus cofiat. rursu
in cacabum positam quo calefiat. cum trasferre
in patinas uoles hoc modo condies. Cepa minu
tim confisa in olla feruenti oleo coques inde scq
modicum salie aut ficoru aut pomoru in tes
sellas concisoru Hec quide; feruentia adhuc
patinis fabaciis infundi debent sunt qui zaro
mata inspergant.

FABA IN FRIXORIO.

DE ORDEO

Rdeum frumenti genus esse satis in primo libro diximus. cuius uis temperata habetur. Hinc est quod parum alit. Aqua cum eo decocta addito uel melle uel glycyrriza contra egritudines a nimio calore prouenientes plurimum facit. Hoc etiam frequenter ut infra apparebit in cibariis uescimur. Hamilū itez ex hoc factum pectori non incongruit.

DE FARRE

Ar quod aliqui adorem aliqui adorei genus dixerunt temperatum est. Facile concoquitur abstergit refrigerat. Eius frequens usus epatis ac splenis fibras claudit laborantibus ex calculo uesica & renibus etiam nocet.

DE HAMILO.

Amiluz quod inter pulmenta boni succi Celsus cōmemorat. Id esse putari; quod medici nostrorum temporum mutata littera hamidum uocant. Conditum cum amigdalibus & saccharo epiglotū lenit & pectus tussim cedat. Sanguinem tamen non bonum generat.

DE SIMVLA

Imulam fieri e tritico loto sicco ac leuēt mola diffracto dicunt medici. Afferūtq; cibaria ex hoc meliora fieri q̄ que ex hamilo fiunt. Calorem enim & sitim cedant hepar refrigerant.

DE HALICA.

Alicam celsus inter fruges boni succi commemorat. ut triticum. siliginem. orizam. hamiluz. que quidem & panificia appellat. Ex halica tamen oriza & ptisana fieri optimas sorbitiões & pulticulas dicit. ut Columelle placet exordeo. ut Celso ex oriza quod deriuatū uidet. Sunt tamen qui hoc latinum & non externuz putent.

DE RISO

Illum quod ego antiquo uocabulo orizā appellatum puto calide ac sicce uis est. & ob hanc rem multum alit. maxime si cum amigdolis tū is lacte ac saccharo ut postea dicitur. conditum fuerit. Decoctuz in aqua pura uentrem constringit. Nocet tamen frequens eius usus dolore alui laborare solitis.

DE PANNICO.

Alii succi habentur pannicum milium ac legumina fere omnia. Pannicū ut ait Plinius dictum est quod panniculis inuoluatur. pannico precipue Aquitania utitur Pontica gens milliuz panniceo preferunt cibum. Abundat & hoc circumpadana regio. pannicum tritum & pro cibario sumptum. simplex uentrē astringit. cum lacte coctum multum alit.

DE MILLIO.

Illum & pannicū terram emaciant. & ob eam rem inter uites & arbores frugiferas legenda non sunt. Et yopes non aliā fruge?

Abam coctam & resolutam. cum cepis fi-
cis salvia atq; aliis plerūq; holitoris.
herbis in frixorio adipe uel oleo bñ uncto fri-
ges: in pinacāq; uel orbem extensam in placēte
forma indes atq; aromatibus suffundes.

CIBARIVM EX PISO.

Isum cu; siliqua semel ebulliat facito ex
emptū aqua in frixoriū cum tessellis car-
nis salite & eius maxime que macro pinguiq;
desinguitur indes. Vel; tñ ipsas tessellas mo-
dicum prius efrixisse addito deinde parū; acre
sie modicū; sape aut sacchari cinnami non nihil
Hoc item modo & piseolos coquito

CIBARIVM EX CARNE.

Arnem macram elixam minutim concidi-
to concisam in iure pingui iterū; per di-
midium hore coquito addēdo prius excavatū
panem ac tritū. modicū piperis croci parū. ubi
paululum refrixerit. oua dissoluta caseum tritū
petroselinū amaracū mentham concisam minu-
tim cum modico acresta mixta & simul agitata
in eundem cacabū indes. Cochleari lente agitā-
do ne conglobentur. Item etiaz fieri ex iocūcu-
lis & pulmonibus potest.

CIBARIVM EX INTESTINIS.

Ota bene sint & munda intestina recremē-
torum omnium receptacula. ad focū; de-
inde in cacabum cum osse succidie quo sapido-
ra sint positō salē indes caueto ubi cocta fuerit
exempta in frustra non magna concidito mēte

preterea saluie salis quantum satis erit tantum
addito facitoq; rursus cum hoc additamento
paululum admodum ebulliant Coctis & in pa-
tinas positis aromata insperges. sunt qui caseū
tritum superfundant.

CIBARIVM EX INTESTINIS TVRTE.

Intestīa turte bñ lota ac semicocta pau-
lulum piperis petroselini menthe ac sala-
ue minutim concise indes patinas ubi feceris
aromata insperges.

OVA TVRTE CONDITA VT PI- SA CREDANTVR.

Va turte semicocta ac ex cacabo exemp-
ta in frustula diuidito & ut ius turbidū
uideatur panē excauatum cū eodem per cri-
brum setaceum trāfigito. aut ex iure pisorum
si pro tempore haberi poterit quantūlat erit
sumito cum hoc additis aromatibus croco pe-
troselino ac mentha concisa rursū ipsa oua co-
quito pisa edere te dices.

CIBARIVM EX LACTVCA.

Yrsū lactuce mediū presertim cum ouo
cucurbita ac resta decoquito.

CIBARIVM EX MALO ROSEO.

Ala rosea a colore puto sit appellata. cuꝝ
iure carniū coquito ubi prope cocturam fu-
erint in eundem cacabum paululum petro-
selini ac mēthe concise indito spissari ius cum
excavato pane ut in truta diximus facillime pōt

pōt patinis ubi inditū fuerit aromata insperges.

DE SIMILA.

Similam in ius pingue & feruens agitātū
cōtinuo cochliari uel tudecula impones
Ad dimidiam hore ebulliant in carbonibus ne
cesse est procul flamma ne fumū concipiant.
in scutellas deinde impositam caseo trito &
aromatibus consperges: Tempore ieiunii cum
saccharo succo amigdolino & aqua rosacea con
diri potest hoc Marso proderit qui tussi & q
dem concitata laborat

PATINA EX RAPIS.

Apa bene lota ac in frustra concisa optie
ī iure aliquo pīgui decoquito cocta ac tū
sa iterum ad ignem cū meliore q̄ antea si fier
poterit iure cūq; frustra succidie pipere ac cro
co ponito ubi semel efferuerint inde exempta
conuiuis apponito Hoc non comedat galba no
ster qui urinam egre continet.

PATINA EX FENICVLIS

Oquuntur fenicui eodem fere mō quo
brassica. concidi tamen melius ac coqui
debent: piper amant & succidie aut olei condi
mentu; requirunt.

ESICIVM ROMANICVM

Annam optime ex fursuribus excretam
cū aqua subigito subactam in tabulatu;
extendito in uolutoq; ei ligno tereti quide; z
oblongo. quo uti in tali ministerio pītores solēt
inde extractam in latitudinem unius digituli

condito Vittar dices adeo longa est in iure pi-
gui ac continuo feruenti coqui debet. At si in
aqua pro tempore coqui oportuerit. butirum
& salem indito: coctum in patinam cum caseo
butyro saccharo & aromatibus dulcibus trans-
ferri debet

ESICIUM FRUMENTINUM

Sicium frumentinum eodem fere modo
fit quo & Romanicum fit tamen aliquanto
grossius & minutum magis conciditur. Cōditu-
ri eadem que superior.

CIPARIUM EX RADICE PE- TROSILINI.

Adices petrosilini bene lotas & excava-
tas si predure fuerint in iure carniū p-
coquito coctas ac minutatim confisas cum
pipere & croco in alio iure non minus bono
iterum ad focum ponito. Vbi paulum effervu-
erunt in patinas indito.

CUCURBITA FRICTA

Utrūq; cucurbite abradito: eandēq; ex trā-
uerso ī tessellas tenues ccidito. ubi semel
ebullerit ex cacabo in tabulā transferto
ibiq; finito donec paulum disiccetur inuolutaq;
deinde in sale & farina admodum alba in oleo
frigido. frictam & in patinam trāsiatq; moreto
ex alio ex flore feniculi excavato ac macerato
pane emuacresta dissoluto ut rarum potius
q̄ spissum ui. eatur suffundito. Non erit ab re
moretum ipsum per setaceum trāligere Sunt

subigito subactaz in pastillos ī modū palee sub
tiles semissemq; oblongos extendito. Hinc stilo
ferreo admodū tenui excuato. inde ferreū
extrahens uacuum reliques. Desiccata ad solē
huiusmodi esicia annos duos ac tris durabūt
Maxime uero si mensis augusti luna fuerint
pinſita in iure pingui decocta ac in patinas fusa
trito caseo butyro nouo ac recenti aromatib;
dulcibus aspergi debent. Hec esicium duarum
horarum cocturam requirit.

IN VERMICULOS.

Arinam eodem modo quo superiorē sub
igito subactā in frustra digitis reſcindito
vermiculos dices. ad solem deinde ponito bñ
sicci biennio & eo amplius durabunt. Coctos
per horā in iure pingui patineq; inditos caseo
trito & aromatibus cōdito. at si dies ieiunii fu
rat cū succo amigdalino ac lacte capno coques
Verum quia lac non tantū cocture requirit:
facito prius aliquantulum in aqua ebulliant:
deinde lac ipsuz addito Coctos saccharo inſp
gere memento. eadem omnium ex farina esici
oruz fere coctura est. croco coleratiores fiant
nisi in lacte decocti fuerint.

MINVTAL HERBACEVM.

Olia uicium ac buglosse in cacabū dū fer
uet aqua indito ac statī eruuto. eruta in
tabula cū petroselino ac mētha cruda gladiolo
ocidito ocisa ac ī mortario tūsa ī cacabū cū iur
pingui indito parum ebulliāt facito coctuz pi

pere spargito.

RISVM IN AMIGDALIS.

Ro decem conuiuis selibram risi bis aut
ter aqua tepida lauabis lotum ac coctum
in tabulam extendes donec aqua exierit. inditum
deinde in mortarium cum libra amygdalarum de
pilatarum tundes accum aqua recenti in caca
bum per setaceum transferes. selibra sacchari
addes. procul flama in carbonibus agitatum
cochleari propter fumum ebulliant necesse est.
semiboram. Coqui et eodem modo risum in lacte
caprino potest. Vex quia esicium cito fumum
concipit. si id acciderit hoc modo a fumo liberabis
Risum ita ex cacabo in ollam mundi transferes
ut ex eo quod fundo aut lateribus adheret ni
hil attinges. Lineum deinde pannum et id qui
dem album in plicas tris aut quattuor redactum
humectum recentis expressa aqua supra os
olle apte collocabis post paulum idem etiam facies
Hoc ad extrahendum fumum nullum efficacius
remedium. idem in farro acceteris fiet.

FERCVLVM AMIGDALINVM

Ibram amygdalarum albicantium ea rati
one quam diximus cum pane excavato ac remo
lito contundes. tunc ac dissolutas recenti eq
cacabum per setaceum fundes. coqueque eo
modo quo superiorem sacchari selibra addes
parum cocture amat. liquidum enim magis quam
spissum placet. Sunt qui & aquam rosaceam
addant.

ESICIVM EX PELLE CAPO NVM.

Apum ubi elixa ueris pelle; circūquaq;
abscindes & eā maxime qua collum inte
gitur. Concisam ac in frustra diuisam rursum ī
iure pingui per semihorā decoques addito cro
co quo coloratius fiat in patinā; trāslatā aro
matibus & ca. eo trito consperges: Hoc archi
gallus noster delectaretur si per rem familiarē
tenuem admodum ei liceret.

IVS IN CICERE RVBEO.

Ibram cicerum & eo amplius aqua calix
da lauabis lotis ac inditis in cacabu; sine
aqua quo eferuere debent semiunciam farine.
parum olei & salis at uiginti grana piperis fra
cti modicum cinnami tumsi manibus diu misce
bis. ad focum deinde cū tribus metretis aque
pones addita salvia rore marino ac radicib;
perroselini minutim concisis tantum ebulliant.
ut ad octo scutellas redigantur. ubi prope coc
ram fuerint modicu; olei instillabis q; si ius p
egrotis fiet oleum aut aromata minime indes.
IVS IN PANE.

Ris panes decrustatos gladioli costa bñ
terito. tritos z in tabulā extensos libella
farine ac semi circūuallato Oua quattuor aut
quinque bene dissoluta cum pane et farina mi
sceto ubi anisi confecti magnitudinem z formā
habuerint cribro a farrina etiam secernito.

Quod si parum in tubula coctum ut
bene siccetur. Siccum ubi uoles in iure pingu
lento igne per semi horam decoquito ac croco
decolorato i decem scutulas trallatu; tot eni
conuiuiis sufficet ispargi ca'eo triro & aroma
tibus debet.

IUS IN CUCURBITA.

Vcurbitam in iure aut aqua cum modico
cepulle coctam ac concisam per cochleare;
perforatum in ollam transmittes ubi insit ius
pingue modicum a creste ac croci. a foco ubi pa
rumper efferbuerint eximes. in exemptam ac
refrigeratam aliquantulum. duo utella ouorum
cum modico casei ueteris ac triti dissoluta in
des aut cochleari continuo miscendo ne con
globata cocturam impediant. Trallatam in scu
tellas aromatibus inspergas

LAC IN CUCURBITA

Vcurbitam elixam & expressam ne insit
aqua. per setaceum aut per cochlearem
foratum tralligito facitoq; ut i cacabo cum suc
co amigdalino & lacte caprino efferueat. agre
staz deinde aut saccharum pro appetentia con
uiuium addito:

KARABAZVM CATALONI CVM.

Vcurbitam quam karabazum catelloni
cu n uocant. bene mundam in cacabuz cu
larido tantum ad focum ponito. finitoq; ut ho
ras quattuor in carbonibus cochleari sepe mo

ta eferueat. nūc deinde & pingue & croceum & saccharo atq; aromatibus conditum in eundē cacabum indito. sunt qui duo oua cum acresta ac caleo trito dissoluta & mixta ut in cucurbita dixi non incōmode addant.

IVS IN FABA RECENTI.

Abas eo mō quo amygdalas soles ex aqua calida depilato in cacaboq; cū iure pingui cūq; salita carne ad focum ponito ubi ppe cocas existimabis petroselinum & mentā concisā indito. Coqui & hoc modo reliqua legumina debent cum pelle. ne ut fabae decorticentur.

VERZVSVM IN IEIUNIO.

Amygdalas ex aqua calida mondas ac tritas cū excavato atq; in acresta remolito pane miscebis addas deinde malaranci succum sacchari aliquid aque rosacee parum. croci nō nihil. in pensam postremo in cacabum per setaceum transferens. faciesq; ut procul flamma parum eferueat cochleari semper inuoluendo.

LEVCOPHAGVM IN IEIUNIO.

Ibram ac semi sem amigdalorum ablata membranula contundito tunsis panē excavatū & humectatūq; in iure pisorum aut in coctura panis albi addito. selibrā deinde pulpe marini piscis aut fluminalis luci elixi terito. amygdalisq; aut cum succo malaranci. aut cū acresta aqua rosacea gingiberis selibra saccharis uncias octio admisceto. rēdacta in unum quasi corpus per setaceum in cacabum transmittito.

facitoq; ut procul flamma in carbonibus parū
per eferueant. Miscere continuo memento.
Hoc parum alit diu moratur in stomacho bile;
reprimat. ardorem urine tollit genituram au-
get.

PISA IN IEIUNIO.

Ondire pisa pro tempore ieiunii cum la-
cte amigdalino ea ratioe quam predixim;
peropportune poteris. Vitet hoc cibariū pan-
dagatus leoniceus tarde enim concoquitur.
melancholiam auget ac neruis obest.

MINVTAL:

Lera in aquā feruentem indita statimq;
ablata minutatiz concidito. confisa demu
in mortario conterito. tunsa bene facito efer-
ueat usq; ad cocturam addito ut par ē saccha-
ro hoc. utatur celus noster cui astrictior est al-
uius & si enim parum alit. tarde concoquitur.
aluum tamen mouet genituram auget & ardo-
res urine sedat.

MINVTAL.

Lera ut prius dictum est cocta ac concu-
sa in iure pingui aut ex carne aut ex oleo
butyro ue decoquito. parum alent cito conco-
quentur aluum mouebūt bilem reprimunt.

IN CANABIM.

Emen canabinum per diem ac noctem ī
aqua finito quod in sum non nitabit ut ua-
num abicito hoc cum amigdalibus bene mundis
contundito. Tunsa cum iure pisum dis-

soluto Sacchari modicum & aquae rosaceae ad
dito concoquito omnia simul bene miscendo ad
octauam hore. de hoc cibo male sentit cassi-
us emina quo nihil ut idem afferit potest esse
insalubrius

IN BRA

SICAM ROMANENSEM

Anibus intortam brasicam in aqua; fer-
uentem conicies semicoctam iure proprio
abiectione in alium cacabum transferes. inuoluesque
larido bene tunso. indes preterea tantum iu-
ris pingui quantum sat erit. parum eferueant
sines non enim multum cocture requirit. nocet
hic cibus ut in 'brastica' diximus stomacho & ca-
piti Hinc est quod cornelius noster quamquam Ro-
manus caulem tamquam rem perniciosam reicit.

CIBARIVM CROCEVM.

Ro duodecim conuiuis libram amigdala-
rum cum membranis tundes his capi elixi
aut cuius uis bone alitis pectus. ouorum uitel-
la quatuor sacchari sex libram. cinnami gingiberis
pau. croci plusculum octa addes. at iure pingui
& acresta dissolues dissoluta in cacabum per se
saceum excretorium infundes facitoque procul
flamma in carbonibus eferueant agitando se
per cochleari ad horam ebulliant necesse est.
Sunt qui inter buliendum duas uncias liqua-
minis aut butyri recentis indant Patinis aro-
mata insparges. Alit hoc & si tarde concoqui-
tur. obesat. uenerem ciet. hepaticis ac cordi ad
prodest.

IN FLOREM SAMBVCI.

Ro duodecim conuiuis in ieiunio . ex
sicco sambuci flore tris uncias in aqua fri
gida per horam fines . expressa inde aqua dimi
dium cum libra ac semisse amigdolarum mōda
rum tundes addesq; excauatum ac molitū pa
nem . selibram sacchari parum gingiberis si cro
ceū uoles addes & paruz croci . Hec omnia in
cacabum per setaceum fundes . feruere ubi oc
ceperint . reliquos flores integros indes . Coc
tum cum aromatibus conuiuis appones . Hoc
& si noster labeo non gustu soluz uerum etia;
olfactu reicit . pectori tamen hepati melanco
lia & hemoroidibus laborati prodest ut in sam
bucō diximus .

IN ZIANZARELLAS ALBAS.

Ro decem conuiuis . libram amygdala
rum purgatarum . cum modico florum
sambuci bene cōteres bene contritam atq; aq̃
recenti dissolutam per cribrum setaceum in
cacabū mittes Chyatū ex hoc reseruabis quo
duos panes tritos decem albamina ouoru; bñ
agitata selibrā sacchari dissolues ac ī p̃dictum
cacabū ubi feruere occeperint indes nō sūt agi
tanda cochleari spissari ubi inceperint in pati
nis conuiuis appones . aromatibus dulcibus insp
gere memento . hoc utatur aristoxenus gallico
pectus enim lenit uenere; ciet dyssuriā tollit:
LEVCOPHAGVM, CATELLONI
CVM.

Ro decem conuiuis amygdalis tunsis ac iure pingul aut uitulino aut pullino dissolutis in cacabūq; cum duabus uncis farine risi per setaceum fu sis lentum ignem per horā prebe bis agitando semper ne serie adhereant. inde selibram sacchari & pectus capi elixi ac tunsis indes: Coctis aquam rosaceam addes ac statim in patinas aromata dulcia inspargendo tranffe res bene hoc alit & si sero concoquitur. Cor pus item obesat. hepar iuuat aluuz stringit: hic est q; colericis nocet.

LIBER. OCTAVVS INCIPIT.

DE CONDIMENTIS QVE VVL GO SAPORES VOCANT.

On erat satis tot uaria eficiorū ge nera descripsisse nisi odimta quoq; optima ad excitandam de mortuaz appetentiā calcaria adderemus hos ego si ppter egritudinez aut nimios estus aut honestos labores desiderium edendi rescinde rit pbandos puto sin uero ad luxū ad libidinē ad intemperantiā sumantur ut hodie uulgo fit non solum improbandos censuerim sed etiam omnino reiciendos cū libidinū acerrima īstru menta sint. uidi ego plerosq; non Rome modo ubi hominū mōstra magna impensa aluntur. ue rum etiā in quibusdaz ciuitatibus italicis que rerum potiuntur adeo gule ac uentri deducos

ut cū obesitate & frequentia ueriorū cibarioꝝ
appetendi desiderium amiserint .conquisitores
propositis magnis premiis submitterēt .qui ob
limatū stomachū fracescentē gulā & desidē quo
uis modo excitarent quantum auri dii immor
tales ob talem sumptum consumitur .uerū ad
instituta redire tutius ē q̄ his bilem irritare:
qui cū intemperanter uiuant parci tamē ac fru
gi uideri uolunt .pro bonis igitur corpore atq;
animo laborantibus adimēta pponā quo instau
rata appetentia honesto labori diu sufficiāt.

CONDIMENTVM ALBVM.

Ro numero cōuiuuarum amigdalas bene
mōdas contundes addito excauato panē
in acresta prius remolito gīgiberiq; albo quan
tū sat erit Hanc condituram acresta aut succo
malarancii dissolutam in catinum per setaceū
trāsmittes .Dulcē si uoles saccharum indes . po
sitā in patinas conuiuii dum elixas carnes aut
piscēs edunt appones cū aromatibus aut sine
uti uoles .Hoc eduliū & si parum alit ac tarde
concoquitur .h̄ par tamen iuuat ac r̄frigerat .

CONDIMENTVM CAMELLI NUM.

Vm passulis tris bucellas panis tostas ac
in uino nigro remolitas bene tūdes . tū
sas cū uino nigro sapa acresta aut aceto si ma
lueris dissolues . Triti piperis cinnami cha
riophilorū quātū sat erit indes . trāfactum per
setaceū in catinū .ubi uoles cōuiuui appones bñ

194
concoquitur alit digeritur corpus obefat ue
nerē ciet stomachum z hepar iuuat. ex hoc ego
philelphi cōiua suauissime me edisse memini.

MORETVM QVOD SASA PAVO VOCATVR

Itella ouorum dura. iocinora pulli elixa
amigdalas tostas pro numero conuuiuz
simul terito trita aceto acresta dissoluto in ca
cabumq; per setaceum traicito. addendo tantū
cinnami. gingiberis sacchari quantum sat erit
coqui paululu; hoc moretum z colorari croco
debet alit tum mirifice Hepar iuuat egre ta
men concoquitur.

TVCETVM EX PRVNIS SIC CIS.

Pruna in uino nigro remolita & ex ossa
ta. cum modico amigdalarum non decori
ataru; cumq; aliquot bucellis panis tosti ac in
eodē uino quo pruna humectatis simul tūsa. tū
sa cum acresta uino nigro sapa aut saccharo di
ssolues ac colabis. addendo aliquid exaromati
bus maxime uero cinnami parum alit appeten
tiam tollit. stomacho nocet bilem tamen repri
mit hepar calidum refrigerat.

MORETVM VIRIDE.

Etroselini serpilli blete aliarumue herba
rum odoriferarum parum gingiberis itē
cinnami ac salis modicū sū terito. Trita aceto
acri dissoluto ac ī catinū per setacū trāfigito
Si aliū placet plus minusue ex appetētia addito

Alit & hoc parū stomachum atq; hepar calefa-
cit tarde concoquitur oppilationes tamē ape-
rit & desiderium edendi suscitāt.

MORETVM PERSICINVM.

Migdalas mōdas cū excāuato ac remo-
lito pane bene condito. tonsis parū gingiberis
& cinnami adidto. ac resta deinde uino nigro suc-
co malipunici dissoluto. transagitoq; per seta-
cēū excretoriū in catinū aut in patinas. sunt q;
& sandalos tūfos his rebus addant. hoc edulū
parum alit diu moratur in stomacho bilem tñ
reprimat. ac eluanti hepatis pdest.

MORETVM GENISTINVM.

Odicum croci duo vitella ouorum cū tri-
tis amygdalis ac resta dissolues gingiberiq; ad-
des tūsum ac cribratū. transactum per setace-
um in patinis conuiuis appones. tarde cōcoquē-
tur multi erunt alimenti cor & epar iuuabūt.

MORETVM EX VVA.

Vam nigram in mortario una cū excāua-
to pane contundito modicum acreste de-
inde aut aceti miscetone plusq; satis est dulcio
fiat. Hec ad focum per semihoram efferueant
facito. additoq; cinnamo ac gīgiberi tūso. ubi
refruxerint colato & patinis indito. Conuenit
hoc stomacho & hepatis corpus obesat. bñ alit
& facile concoquitur.

MORETVM EX MORIS.

Mygdalis cū excāuato pane bene tūsis

mora contrito leniter tamē ne acina in ringas
 Cinnami deinde gingiberis: ac nucis muscate
 parum addito per setaceūq; in catinuz; trāfagi
 to. Paruz alet diu in stomacho morabitur. Fa
 ludio afficit dentes soluz & oris partes iuuat
MORETVM EX CERASIS AVT
EX MERENDIS.

X cerasis aut ex merendis moretum fa
 cias ea ratione qua & uuaceum fieri di
 ximus. Different tamen colore ac sapore. plus
 minusue earum rerum addēdo quas indi pos
 se prediximus. Quia in re prosint aut noceāt cū
 de cerasis loqueremur satis supq; diximus idez
 etiam de cornis fieri potest

DE SINAPI:

In apsis educta penultima pronuncianduz
 est e greco enī H. in a longum ouertit
 Hoc & in pulmentariis utimur. Cuius tria sūt
 genera. unū gracile alteq; simile rapī foliis. ter
 cium eruce semini. optimū egyptiū nulla cul
 tura nascitur. melius tamen trāllata plāta sub
 crescit. Sinapi pitagoras principatuz ob uehe
 mentiā dedit quoniā non aliud magis in nares
 & cerebrum penetrat. Serpentū & fungorum
 uenena discutere putatur ob eius calidā uiz
 & siccam. Stomacho utilissimū habetur agit ī
 pulmonis uicia ueterē tussim leuat faciles ex
 creationes facit. Suspiriosis in cibo datur sen
 sus atq; caput sternutamentis purgat aluum
 mollit menstrua z urinam ciet pituitaz reſcin

dit corporis uicio illitum inurendi uim ostendit
SINAPIDVM.

Vnse sinapi biduo tamen prius in aqua
crebro permutata quo candidior fiat &
temperatior remolite tunsas amigdalas addi
to atq; iterum conterito cum ex cauato ac mol
lito pane acresta deinde aut acri aceto dis
soluta per setaceum in patinas mittito. Dulce
si uoles dulcia. si acrem acria indito hoc parti
natura partim ratioe compositionis stomachu
& hepar concalefacit. splenem extenuat sitim
facit uenerem stimulat.

SINAPIDVM RVBEVM.

Inapi passulas sandalos buccellas pa
nis tostas cinnami parum aut seorsum
aut simul conterito uel mollito Trita eni cu
acresta aut aceto cumq; modico sape dissoluito
in patinasq; per setaceum transagito. hoc mino
superiore concalefacit ac sitim mouet nec in
commode nutrit.

SINAPIDVM IN FRVSTA.

Inapi ac passulis bene tunsis cinnami pa
ru ac chariophyloru admiscebis pillulasq; aut
tessellas ex hac mixtura facies siccas in tabula
quo uoles tecu deferes. acresta ubi opus erit
aut aceto aut sapa dissolues. natura paruma
superioribus differt: -

**MORETVM CELESTINVM IN
ESTATE.**

Ora ex rubro tusa tritis amygdalis admi

scabis parum gingiberis addes. dissoluta aceto
aut acressa per setaceus facito transeant. par
hec alunt tarde concoquuntur fasudio afficiunt.
hepar tamen iuuant.

PIPERATVM CROCEVM IN PI SCES

Vcellas panis tostias in modico aceti uini
nigri ac defruti facito ferueant coctas
per setaceum transiges inde sep aromata acris
simul & dulcia si croceum uoles crocū addito
Hoc pcommode alit. apte concoquitur stoma
chū & hepar calefacit. pituitā discindit.

ALIATVM EX IVGLANDE AVT AMYGDALA.

Migdalis aut nucibus semitonis. modi
alii quātum uoles addito simulq; ut ipar
est optime terito inspgendo continuo modicū
aque ne oleum faciāt tritis excauatum panem
ac remolitū in iure carnium aut piscium indito
rursūq; terito dissolui eodē iure si pduy uide
bitur pcommode poterit. seruabitur ad tempo
ut de sinapi diximus commodissime. Huius e
duli pompeius noster pcupidus est & si paruz
alit diu moratur in stomacho. uisū hebetat he
par concalefacit.

ALIATVM COLERATIVS.

D age in hoc quod in superiore. uerum
nō aqua aut iur dissolues. sed musto uue
nigre manibus expresso & per semihoram de
cocto. idem etiam fieri cum succo cerasiorū pōt.

Hec magis alit q̄ quod prius descripsimus.

ACRESTA VIRIDIS.

Astur ciū quod greci.

uocant bene cū modico salis cōteras Tū
sum acresta ueteri dissolues in patināq;
per setaceū transferes.

MORETVM PAMPINACEVM QVOD SALSAM VOCANT

Ampinos uitū teneros adhuc bñ tūdes
adde q; si uoles alii tenelli caulē & modi
cū excuati panis De sale nil loquor cū nulluz
fere edulium sine sale fiat. aceto deinde aut a
cresta hec omnia dissolues & dissoluta in pati
nam per setaceū trāfferes Parum hoc alit sto
machum & epar refrigerat. colerā reprimat

ACRESTA CVM FENICVLIS

Lū cū feniculis dulcibus bene tundito
tūfū acresta recenti dissoluito dissolutū
per setaceū colato. Tumefactū aliū residere fa
cit. parū alit epar refrigerat.

SAPOR ROSELINVS

Osella non dū bene matura contundito
una cū spico alii si uoles. tūsa & acresta
dissoluta in patinas per setaceū colato

MORETVM EX CORNIS.

Orna bene matura manibus confracta in
cacabū repones. hisq; multū acreste re
centis piperis modicū sal' plusculū addes Vbi
hec simul per horas duas ebullierit per cribrū
setaceū satis rarū facito in seriam aliquam ubi

seruētur transeāt. Colorari ex hoc alia edulia
poterunt. indi enī parum oportet quia aluum
astringit. pectus exasperat & parum alit. refri
gerare tamen hepar & bilē extinguere putat
PVLMENTVM IN TORTA.

Vimentū quod uulgo tortā appellamus
hoc nomen a tortis & concisis herbis ex
quibus fere fit accepisse putari Fecit hoc nostrū
felicissimū seculum quo omnia ppe maiorum
inuenta sunt. in uersa adeo gule & uentri dedi
ti sumus ut quod tum clarū erat nūc obscurū
uideatur ex aubus enim & quauis altili nō ex
holeribus artocreata uolunt delicate nostrorū
gule bletam cucurbitā rapū napum buglossū
eorum uernacula cibaria fastidiūt. mihiq; z cor
nelio meo relinquūt. nec immerito quide; qñ
lenociniis adulationibus blanditiis assentatio
nibus quas generoso quondā labore diuicias &
opes quibus abuterentur sint consecuti. torta
igitur siue illa pythagora sit siue gallica | dein
ceps appellabimus.

TORTA ALBA.

Ibram ac semissem optimi casei recentis
presertim minutatim concisam bene tū
dito. tonse ouorum albamenta duodecim aut
xv. selibram sacchari semunciam gingiberis al
bi Selibram liquamanis porcini. totidem buty
ri recentis lactis quantum sat erit admisceto.
Vbi crustam subtilem admodum in textu collo
caueris hec omnia indito. ad focum positā lēto

igne decoquito. superne ut coloratior sit carbon-
es in operculum ponito. cocte ac ex textu exem-
pte saccharum tritum cum aqua rosacea inspar-
ges. aliter hec multum tarde concoquitur. hepar
concalefacit oppillationes inducit calculum
generat. oculis ac nervis obest.

TORTA BONONIENSIS.

Antum pinguis casei quantum in alba po-
sui concides ac coteres. trito bletas pe-
troselinum amaracum lotum & concisum. oua
quattuor bene diffracta tunc piper parum
croci multum liquaminis aut butyri recentis
addes miscebisque manibus. ut unus prope cor-
pus fiant. hanc item intextum sub crustam ad
focum pones semicocte quo coloratior videat
ouum cum croco diffractum suffundes. Coctam
putato ubi superiorem crustam leuauerit. hec
& superiore deterior est.

HERBACEVM MAIALE.

Antumdem casei quantum in primo & se-
cundo proposui concidito & tundito. tu-
so blete succum amaraci parum. saluie pluscu-
lum mente minimam petroselinum plurimum. tunc
in mortario sint omnia xv. aut xvi alba. ita ouo-
rum diffracta selibram liquaminis aut butyri
recentis addito. admiscetoque. Sunt qui & folia
aliquot petroselini & amaraci concisa non tun-
sa selibram gingiberis albi sacchari uncias viii
indant hec omnia simul mixta in ollam aut pa-
tellam bene unctam imposita in carbonibus pro

cul flamma ne fumum concipiant miscēdo continuo donec spissentur eferueant facito. Vbi ppe cocturam fuerint in aliam patellā subcrustulatam transferto textuq; operito donec omnia leni igne coquantur. Cocta & in patinam translata saccharo optimo & aqua rosacea suffundes. hoc pulmentum quo uiridius eo melius & gratius hoc caueāt qui cruditate laborāt tarde enim concoquitur oculos hebetat opipilationes facit calculum generat.

TORTA CUCURBITINA.

Vcurbitas bene mondas teres ut caseū soles eferueant deinde modicum. aut in iure pingui aut in lacte facias semicoctis & in catinum per setaceum translatis tantum casei quantum primo dixi. selibrā abdominis aut uberris prepinguis elixi cultro tumsi aut loco istarum rerum si placebit tantumdem us butyri uel liquaminis selibrā sacchari parum gingiberis nonnihil cinnami. oua sex duos lactis cyathos. parum croci addendo pmiscebis Hāc cōditurā in textu uncto ac subcrustato tantū. lēto igne subter superneue coques. sunt qui frustra foliatorum que isti lagana uocant loco superioris crusse addant. coctā ac in patinam translata saccharo & aqua rosacea asperges. Non edat hoc cassius qui colico laborat & calculo. Difficilis item concoctionis est et male alit.

RAPVM PIRVM ET

COTONEA IN TORTA.

Apis & piris aut cotoneis sub cinere & carbonibus bene coctis ac tritis ea fere omnia que in cucurbita diximus admiscebis coquesq. Hoc deuoret Gracchus q. disuria cruciatur. & de mortuam in se uenerem queritur.

POLENTA SIVE VT VVLGO. MILIACIVM.

Vod uulgo miliaciũ uocāt nos rectius polentam dixerimus fiet autem pro quatuor aut quinque conuiuiis hoc modo. Libram casei admodũ recentis tam diu conteres donec in lac conuersum credatur. Huic octo aut decem oua tudecula bene diffracta selibrã sacchari tris aut quatuor uncias farine uel loco huius excauatũ panem & remolitũ addes admiscebisq. in patellam deinde liquamine bene unctam sine crusta indes; curabisq. ut in carbonibus subter superneue apposite coquatur Coc te ac in patinam uel orbem trãllate saccharũ & aquam rosaceam infundes non delingat hoc Hircius qui ob uehementem dolorem laterum nobis clamore suo sompnum plerumq. aufert

TORTA SAMBVCEA.

Lorib9 sambuci omnia illa misce to que in torta alba cõmemorauimus spissior tamen hec compositio q. illa debet esse. quo flores in partes omnes trãsserantur. Hoc edulium si parum alit & tarde digeritur letiores tamen crebro uescentes facit. Hoc edat Celsus qui

Saturnus melancholia superat.

TORTA EX CAPREOLIS.
VITIVM.

Apereoli profecto hi dicuntur qui pami-
mites arboribus aut palis adlaqueant
& uinciunt. hos collectos manipulatim & semi-
coctos minutim concides idem etiā fieri ex ro-
sis rubeis percomode potest. concisis capreol
caseum recentem bene tritum. tunsū uber eli-
xum prius. aut loco huius si magis placebit li-
quamen uel butyrum gingiberis modicum ci-
nami plusculum sacchari quantum sat erit ad-
des & miscebis hanc condituram in patellā sub
crustatam ac bene unctā ad focum pones. ubi
prope cocturam fuerit superiorem crustam plu-
ribus in locis perforabis. Coctam de mum sac-
charo multo & aqua rosacea consperges. hoc &
si uespasiano bibliopole placet. q̄ epar iuuat q̄
bilem reprimat. parum tamen alit tarde cōco-
quitur pectus exasperat.

TORTA EX RISO.

Isūm bene coctum aut in lacte aut in iu-
re pingui in tabulam extēdes donec hu-
mor exprimatur. huic deinde in catinum parū
casei recentis bene triti decez albamēta duo-
rum bene diffracta saccharum cum aqua rosa-
cea & lactis si uoles cyathum unum ac misce-
bis. Dissoluta omnia in patella obseruando ea-
que in torta alba diximus. coques. minus tñ
casei hec requirit q̄ supior. alit & hec multum

nuunt hepar. Genituram auget. diu tamen in
stomacho morat̃ oculos hebetat. calculos cre
at oppillationes inducit.

TORTA EX FARRE.

Ar bene coctum ex iure pingui in tabu
la ut subsiccetur extendito post expres
sum humorem in catinum ponito. huc libra
casei recentis & se libra ueteris bñ triti. adome
porci aut uer utulinū bñ coctū & tunsum cū
gladiolo aromatū & sacchari quantum sat erit
oua xv. diffracta cū modico croci indito. admis
cet oq̃ tam diu donec unū confiant in patellā
perunctam deinde translata superneq̃ tantū
crusta cōtectā eo modo quo superiora coquito
Cocta saccharo & aqua rosacea conspargito alit
& hoc multū hepati opitulatur egre tamen cō
coquitur oppillationes & calculum facit.

ARTOCREAS.

Vt uituli aut hedi aut capri carne; elixa
bis elixam & eneruatam minutatī ocides
& in mortario tundes huic deinde parum ca
sei recentis tantumdem ueteris & triti parū
petroselini & amaraci concisi oua quindeci; be
ne diffracta. abdomē porcinum aut uer utu
linum concisū & tunsum. modicū piperis plus
culum cinnami minimū gingiberis. tantū croci
ut colorem cōcipiat addes. Curabis coquatur
eo modo quo albam diximus. hoc edant Scau
rus &. Celsus qui nimiam macilentiam cum
obesitate libenter permutarent. uehementer

enim alit corpus obesat hepar iuuat. opulsi-
onem tamen & calculum facit.

TORTA EX CASTANEIS.

Lixis castaneis & in mortario tunsis pcp
setaceū ī catinū cū modico lacte transmissis
oīa illa admiscebis qī torta ex farre smemo
rauiō. croceū si uoles crocū addito. ad hoc me
sepius inuitat mōtano admodū siqdē alit appe
tētiā excitat. corpus obesat. tarde tñ coquitur
stomachū & intestina inflat. colicū facit & ui
sui nocet. **TORTA COMMVNIS.**

Aseum optimum oua octo adipē bonam
aut porcinam aut uitulnā aut modicū butyri
pro tempore parem tritum cū iure croceo et
pingui bene donec unum prope corpus fiant
misceto eoq; modo coquito quo & tortam al
bā hoc pulmentū plus mali q̄ boni in se habet
TORTA EX MILIO.

Illud bene tunsū lotum monduz angu
ste in lacte caprino aut uacino decoqui
to. Cocto farrinam cum duobus albamentis
ouorum aut si ad minus placet cū lacte disso
lutaq; admiscebis. bene cochleare omnia inuel
uendo saccharum inspargendo ex cacabo de
inde in tabulam omnia extendito. ubi paululū
refrigerint bucellas oblongas in patella cū li
quamine frigito frictas & coloratiores factas ī
patinas transferto. saccharoq; & aqua rosacea
suffundito. idem etiā tempore ieiunii fieri pōt
succum amigdalatum pro lacte et oleum pro

li
quamine cōmutando. idem etiam de riso fieri
potest. Quod & suauis & salubris erit hoc enī
parum alit tarde concoquitur aluum stringit
& oculis nocet.

TORTA EX MERENDIS

Erasia acris que uel merendas licet appel
lare exossata in mortario contundito. tū
sis rosas rubeas bene concisas parū casei recē
tis & ueteris triti modicum piperis parū gingi
beris plusculū sacchari oua quatuor disfracta
admisce to. mixta in patellā bene unctā & sub
crustatā lento igne cocto ab igne exempta sac
charo & aqua rosacea suffundito hoc enī mul
tum a superiore ui & gracia differt.

TORTA EX CAMMARIS TEM PORE IELVNII.

Æ cammaris elixis quod bonū est ī mor
tario tundes succhuz deīde amigdalīnū
cū aqua rosacea per setaceū transmissum pre
parabis aut si id non poteris ius pisorum aut
cicerum alborum seruabis. passulas & ficos v.
conteres modicum petroselini amaraci pa
rum blete incocte minutatim concides. Cinna
mi gingeris sacchari quantum sat erit addes
Mixta hec & bene tusa cum ouis lyei ut cō
creta melius coquātur in textu bene uncto ac
subter superne ne in crustato ad focuz pones
flāmi procul. Coctum saccharo & aqua rosacea
suffundes. Membra omnia hoc edulium le
dit.

TORTA EX ANGVILLIS

Anguillam decorticatam & in frustra concisam parumper elixabis. amigdalas si succum cum acresta & aqua rosacea per setaceum in catinū transmittes non erit itezabre quo spissior fiat. passulas cum tribus aut quattuor ficis contundere atriplices deinde cum petroselino manibus diffractos & in oleo parum frictos passularum unciam. nucleorum itez pineorū unciam gingiberis piperis cinnami croci parum superadicis tam diu manibus admiscebis. quoad unum corpus fiant. Mixta in patellam bene unctam & subcrustatā indes per quedam quasi tabulata frustra anguille collocādo. Vbi semicotta fuerint in superiorem crustā pluribus in locis perforatā modicum acreste aque rosacee ac sacchari suffūdes. Coctā demū hostibus appones. nihil enim boni in se habet:

TORTA EX DACTILIS

Migdalas bene tuncias cum iure pisciū & aqua rosacea dissolues. dissolutas in catinum per setaceum transmittes Dactylorum exollatorum selibrā. Parum passularum quattuor aut quinque ficos rursi item bene cocti uncias tres in eodem mortario conteres. parum deinde petroselini atriplicis amaraci manibus cōfracti ac in oleo fricti gladiolo concides. Nō erit ab re si cum his ioculcula aut adipem piscis concideres. Vnciam preterea passularum corinthiarum selibrā sacchari parum cinnami

plusculuz gingiberis. modicuz croci simul aut
seorsum teres superioribzq; admiscebis. uerū
ut magis hec spissentur aut semiunciam hami
li aut oua lyei indes: extendesq; in textum be
ne unctum & subcrustatu; infixis ubiq; nucle
is pineis bene mōdis. Lagana uero si placebit
pro superiore crusta extendes. coqui hoc pulm
tum lento igne debet. tenue item ut sit neces
se est. Coctum saccharo & aqua rosacea suffun
datur. alit & hoc quidem & multum. tarde cō
coquitur. hepar iuuat dentes corrumpit. pitu
itam auget.

TORTA ALBA.

Ibram amigdalarū bene tunſa cu; aqua
rosacea cumq; iure rīsi fere cocti dissol
uto ac per setaceū in mortariū transmittito.
rīsi deinde bene cocti uncias octo cū ipsis ami
gdalis terito ad dendo fermēti albi uncias trīs
hamili parum. oua lici ut supra dictū ē. selibra;
sacchari. unciā nucleoy. pineoy. par; in morta
rio tunforū. Mixta hec omnia in patellaz bene
unctā & subcrustatā extendes ad focūq; pones
semicocte lagana superne extendes cocte aquā
rosaceā cu; saccharo insparges ad hoc crebro
inuitarem cassium nisi colicam egritudine; fa
ceret bene alit hepati opitulatur uenerē ciet

TORTA EXCICERE RVBRO

Icer rubeū bene coctū cū suo iure cūq;
modico aque rosacee contundes tunsum

per setaceū in catinum transferes. librā amygdalarū adeo tritā ut non sit opus per setaceū transmittere. duas uncias passularū tres aut quattuor ficus simul tonsas unciam preterea pineorum semitonforū tantū sacchari & aque rosacee quantum sat ē cinnami ac gingiberis tantūdem his addes admiscebisq; . Mixta in patinā bene unctā & subcrustatam extēdes. Sūt qui hamulum aut oua lyxi addant quo tenacior hec torta sit: Coctā ferme igne superne iniecto coloratiorem facies. tenuis hec sit & saccharo atq; aqua rosacea suffundatur. hapatū & ueneri tantum hoc edulium opitulatur.

TORTA PANDODAPA

Ibram pisorum elixorum cum intravneis coctorum piscium. oua item terete aut tinche modicū petroselini parū menthe bene concise in mortario simul oteres addēdo ex saccharo . cīnamo gingiberi quantū sat erit hec bene tunsa aqua rosacea dissolues in patellamq; bene unctā; eo modo quo superiora coques . coloratiore ex croco omnes torte aut accidiore pro arbitrio fieri poterūt ut re q; tamen mali habebuntur alimenti:

TORTA IN IVRE

Rustam eo modo quo ī pastillis soles subigito subactam in posita farrina ut stare circūquaq; possit ī textu ad ignē dūccato sublata saria supior dūde crusta pullos elixos aut pipiōes ī frustū dūos cū succo amigdalio duobus

quorum uittellis modico croci gingiberis cinna
mi acresta iure pingui indes: coctā e furno exi
mes saccharoq; & aqua rosacea suffundes. lau
dat hoc pulmētū esculapio Romanus quod mē
tū alit q; stomachum renes hepar iuuat. corpo
obesat z firmat genituram auget. uenerem de
mortuam excitet. Hinc est q; archigallo frequē
ter hoc cibo utitur.

TORTA QVAM MARZAPA NEM VOCANT.

Orta quā marzapanez uocant hoc modo
facito. amigdalas que in aqua recenti p
diem & noctem resederint bene mōdas q; ac
curate fieri poterit terito aqua recenti conti
nuo leniter inspargendo ne oleū faciant opti
māsi uoles tantū sacchari optimi addito quan
tum amigdarū ubi omnia bene trunsa fuerit
atq; aqua rosacea dissoluta in patellā leni crus
tulo subactā atq; rosacea aqua sepius humec
tatā extēdito z in furnū indito inspargendo con
tinuo tū sacchari cū modico aque rosacee ne
nimū desiccetur. Coqui itē ad focum possūt
modo curetur ne toste potius q; cocte iudean
tur. bassam itē q; altā hanc tortam uelī melior
enī ē cū patricō meo senis ubi peculiariter fi
unt edisse nil suauis me memini. optimi sunt a
limenti. bene concoquuntur. pectus renes he
par iuuant genituram augēt uenerem cient z
& ardorem urine tollunt.

PASTILLI QVOS CANI

SIONES VOCANT.

Arrine cū saccharo & aqua rosacea sub
acte extenseq; in crustuli morem. ex eadē
compositione indesquam in marzapanem dixi
inuolui hec more pistillorum deberet & ī fur
no ut paulo ante dixi lento igne coqui. sunt qui
formul' pastillo s ipos sponāt. a supiore alimēto
& proprietate nil differūt. placent autēz phos
phoro qui a teneris annis saccharo assuevit.

OFELLA.

Asei parmensis non nuniū duri parum
tantumdem recentis teres Duo ouorum
alba menta agitabis passulas integras cinnami
gingiberis croci modicū admiscebis inuoluesq;
farrine subacte & bene extenuate ad eā quaz
uoles magnitudinem. in furno deinde non nuni
um coques. ita enī gratiores sunt paruz tamē
alunt tarde concoquantur oppilationes inducūt
& calculum creant.

ANGVILLA IN TORTA.

Nguille elixe & in frustra scise aut lac
alterio piscis aut adipem minutatim cō
cisam: paruz menthe petroselini cōcisi. pineoy
unciam tantumdem passularum: modicum cin
nami gingiberis piperis ac chariophylorum ad
des miscebisq; in crustā deinde extends. addē
do parum optimi olei. ubi prope cocturam fue
rit duas uncias amigdalorum tunsarū in acie
sta cum croco dissolues ac per setaceum trans
mittes superq; tortā leniter extends hoc pul

mento palladius rutilius mire delectatus. z si
nihil boni in se habet.

PISCIS IN PASTILLO.

Issem mondū & lotū circa spinā utrimq;
scindito. scissum sale & aromatibus consp
gito inuoluitoq; pasta satis grossa ac ī furno d
coqto. hūc ego hostib; apposueri adeo pntioso
est. **COTONEA IN PASTILLO**

Otoneis mondīs & excauatis medullam
uitulinā aut bubulā indes cū cinnamo et
saccharo. hec circa [pastaz] duces addito sale co
quesq; in furno lento igne. ante cibū sumpta ut
alium sūpticant ita post cibum cūcient & uapo
res a cerebro dimouent.

CONCRETVM AMIGDALI NUM IBIVNIO:

Migdalas bene tūfas. sacchari uncias
duas & aque rosacee tantumdē addes. in
fundes item ex lyco aut tinca parum iuris ne ni
mum sit salitum caueo trāsmittes hec omnia
per setaceū in patinā sineq; per noctem quies
cere mane concretum ut lac reperies. inuolui
item si uoles carice & frondibus poterit. atq;
inde in patinas transferri. saccharo suffunde
re & aniso condire memento parum hoc alit.
stomachuz z pectus lenit. hepar iuuat genitu
ram auget. & ardorē urine sedat.

RECOCTA FICTA

Ibrā amigdalarū bene tūfaz sacchari un
cias quattuor. aque rosacee unciā unaz

mediū cyathū ex ante dictis piscibus in unū
miscbis. mixta in formulam per setaceū trāf
mittes. in loco frigido per noctem asseruari de
bet. sequenti die in patinis aut pinacibus con
uiuis appones. recoctam dices.

BVTYRVM FICTVM.

Ibrā amigdalārū tunsarum cū medio cy
atho aque rosacee dissolues ac p setace
um densū trāsmittes. ut autē melius cōstrigat
aut parū farrine ex hamilo aut dimidium cya
tū iuris ex lyco addes. sacchari itē uncias qua
tuorū parū croci quo coloratior fiat requirit
hec omnia in uas ad id aptū noctu ides mane
si in loco humido resederit concretū inuenies.
a superioribus nil differt. Hoc germanicus nos
ter negat eē suaue quia nō ungit

OFFA CANABINA.

Emen canabinum coctum ut iam corti
cem discisam ostēdat in mortario cum a
migdalīs mondis bene teres tritum dissolues
cum aqua recenti transfereſq; in cacabum per
setaceum excretorium. Eferueat parum cū
modico salis z sacchari necesse est. Addendum
& piper si id quoq; placet. Ebulliat iterum pa
rumper necesse est. Bucellas panis parum toſ
tas preparabis. indeſq; hoc cibarium in pati
nas. bucellas ipsas tamquam tabulata quedam
extendes. tris aut quattuor ordines ex his faci
es. aromata postremo dulcia presertim parū p
super asperges Fugiendū hoc penitus ē nam &

male alit & fastidium concitat & dolorem i sto-
macho i intestinis generat atq; oculos hebetat

DIRIOLA.

Rustulū facito ut i pastillo dixi huc duo
uitella ouorū bene diffracta lac cinamū
saccharū indes taz diu ad focū miscebis donec
concreta fuerint. Laudatur hoc a Cassio nec
immerito quidē multū enī ac bñ alit Pchyfis
& ethicis ofert. Stomachum epar renes iuuat
genituram auget ac corpus obefat.

DIRIOLA IN IEIUNIO.

Migdalas bene tunsas cuz cinnamo sac-
charo & aqua rosacea dissolues coquesq;
eo modo quo z superiorē. addendū tamen ut
concretior fiat hamili parū. Bene z hoc alit pe-
ctus lenit, renibus & hepati opitulatur geni-
turā auget & ardorē urine cedat.

CASEVS FRICTVS.

Effellas casei pinguis nec plane ueteris
nec plane noui i patella ad id apta cū bu-
tiro aut liqmīe suffrigito. ubi tenelle eē incipiet
uoluto ac statī eximito saccharo & cinamo as-
pergende sunt z calide adhuc edende. aliter bu-
cellas panis bene utrimq; tostas in patellam
per ordinē collocato tessellascq; casei tamq; i ta-
bulatū extendito. ad focum positaz textū ope-
rito liquefactum caseū saccharo cinnamo gin-
giberi aspergito. atq; statim edito. si esse malam
rem uis difficillime enim concoquitur & male
alit. oppilationes & lapidem generat.

RAPVM ARMATVM:

Oluere qui gulam uallatā habent id rapum armatum dici quod caseo tamq̃ lorica & thorace inuoluntur quasi eorū baratra ingressura nequaq̃ sine armis tuta uideātur uerum quid prodest. quod ad tutelam inuētū est id totum ad perniciem raporum uertitur: cum malint gulosi tamq̃ fortissimi in popinis athlete armatū hostem q̃ inermē deuorare rapa uel elixa uel sub cinere cocta in tassellas cōcides. idem etiam facies de caseo sub recenti & pingui subtiliores tamen he sint quaz que ex rapis. in patellaz butyro aut liquamine unctā primum tabulatum ex caseo facies. secundū ex rapis & sic deinceps. aromatum aliquid butyr. continuo infundendo cito hoc pulmentum coquitur. cito etiam edendum est. Sed cum sit picrosum & uoracissimo domiciano apponatur

OFFA' INAVRATA.

Vcellas excuati panis utrimq; par. torreo. tostas ex aqua rosacea i qua & oua diffracta & saccharum trituq; insit mollefacito inde exemptas in patella cū butyro uel liquamine late frigito ne se contingant frictas & i patinam translatas saccharo aqua rosacea croco colorata cōspargito hoc M. antonio placet nec inmerito corpus enim obescat hepar & renes iuuat: uenerem ciet

Sequitur Liber Nonus.

LIBER NONVS
INCIPIT.

DE OFFELLIS QVAS VEL FRICTELLAS LICET APPELLARE

Rictella a fricto dici nulla ratio obstat Friguntur enim hec eficia. unde & a frigendo sumpserunt nomen. male enim nobiscum actum esset si quod ex consuetudine in frequentes usus translatum est ad latinitatem traduci non posset. cum id & quid dret & analogiam sapiat. iniqui profecto in nos metipsos sumus si id mala consuetudine ac perniciem potius facere prohibemur ad quod natura & lege impellimur. Quis enim non propter suum ingenium elat? Quis ite quod abundantissimum cupiat restringi & ad extremam maciem deduci gaudeant pedagogorum & inuidorum hec est consuetudo ut id quantumvis laudabile in alio improbent quod ipsi attingere nequiere. Habuit una queque etas. quod latinitati adderet. licuit ut ait Oracius Semperque licebit signatum presente nota deducere nomen. Scio plerosque oblatratos in me quod ego noua nomina hoc meo scripto introduxerim. Verum his ego ut herculem quoniam latranti cerbero fecisse aiunt offas prepingues obiciam quibus ut rabidi & famelici canes inherentes a me tantisper ad edacitatem caninos

morbus conuerterent.

FRICTELLE EX SAMBUCO.

A eo trito tum ueteri tum recenti sarri
ne parum. ouorum albamenta quedam.
lactis aliquid sacchari plusculum addes & sumit
in eodem mortario conteres. tritis e mortario
in catinum translatis flores sambuci integros su
per asperges & miscebis hanc cōditurā aut ma
nu aut cochleare aut aliqua alia forma in patel
lam inditā ubi optimū liquamē uť butyrum uť
oleū terueat decoquito. calide edātur necesse
ē ex cōpositōe quid profit oblit ue deprehēdes

FRICTELLA EX ALBAMENTO OVORVM POLINE ET CASEO RECENTI.

BSeruabis ea omnia que paulo ante dixi
excepto lacte & flore sambuci hoc & su
periore insalubrius.

FRICTELLA EX CONCRETO LACTE.

Ac concretum per densum setaceūz trās
igas facito serū quod exprimitur cū far
rina albamenta ouorūz saccharo aqua rosacea
permisceto. Mixta cochleare paulatim in fax
tellā ex liquamine aut butyro seruētē indito.
ledunt se nervos & oculos.

FRICTELLA EX RISO.

Iū ex lacte coctū in frictellas eo mō redi
ges & & supiora excepto dūtaxat caseo
& lacte. FRICTELLA IX SALVIA.

Arrinam cum ovis saccharo cinnamo ac
croco dissolues z subiges. huc folia saluie
integra z quantū vis lata indes ac delibuta in
patella ex liquamine aut oleo parum frigēs.
al. t. hoc & nervis opitulatur & si tarde conco-
quitur ac oppillationes inducit

FRICTELLA EX POMIS.

Essellas ex pomis mondis z excavatis fa-
ctas in liquamine aut oleo par. frigitō
in t. bulamq; ut exsiccentur extendito inuo-
luta deinde in tali cōditura. qualē p̄dixi rurius
frigitō si ex hoc deliges malā rē te esse scito.

FRICTELLA EX LAVRO.

Olia lauri in liquamine aut oleo fricta i
orbē ut exsiccentur extendito. sicca eo mō
quo saluiam dixi rursū excoquito atq; edi-
to si tumore alui laboras nā flatum resoluit.

FRICTELLE AMYGDALINE.

Migdalas bene mondis & tritas per se
taceum cū lacte & aqua rosacea trāmitti
to his itē pulli elixi pecto seorsū tūfū. addita
farrina. duobus aut tribus albamētis ouoy sac-
charo bene admiscebis. Conditurā uī uoles
uel in liquamine uel in oleo frigēs. multū alē
tarde concoquentur. hepar iuuabunt uenierē
excitabunt corpus succiplenum reddent.

FRICTELLE EX SAMBVCO IN IELVNIO.

Migdalas tūfas aut nucleos pineos ex
aqua rosacea aut iure pisorum dissolutos

per setaceū in catinū mittes Huic parū fermē
ti. flores sambuci. polinis quantū sat erit inde
miscebisq; fieri hec conditura qua mane usure
es uespero omnino debet Quo frictelle spōgio
flores fiant. Sunt qui mane parū sacchari in
dant & frigrant quo uelint modo. ad tollendum
urine ardorem ualere putantur.

FRICTELLE AMARE.

Oline 3 & fermentum cū herbis amaris
minutatim cōcisis ueniente nocte dissol
ues Mane ficos siccas frustulatī cōcisas uuā
passā indes admiscebisq; non sit admodū tene
ra hec conditura. frictellas coctas saccharo et
melle suffūdes. alere mltū nō putāt hepar tū
uiuāt. tumorē ex aluo pellūt pituitā osunt

FRICTELLA EX RISO.

Isū bene coctū ac in tabulatam exten
sus ut nimū humorē emittat. si uoles tū
dito. amigdarū item tunsarū quantū sat erit
addito. dissoluitoq; cū aqua rosacea ac iure de
cocti risi. His postea farrinam & saccharum ad
miceto mixta uti uoles in oleo frigito.

FRICTELLE EX POMIS.

Omis elixis aut sub cinere coctis aut tūsis
ablato cortice & excauato īteriore p̄duro mo
dicū fermēti farrinā sacchari admiscebis & fric
tellas ī oleo friges q̄s certe ex opositōe noxias
dephendes. **FRICTELLA EX FICIS**

Migdalīs aut nucleis pineis bene tūsis
uuam passam cū duabus ficis concisā pa

rū petroselinū modicū uuepasse itegre cū aro
matibus addito & admisceto hanc unpenfam si
durior & spissior uidebitur cum aqua rosacea
dissolues in desq; in ficos siccas & tu iter aper
tas. Farrina primo aspergi ac deinceps ī oleo
coqui debent. bene hoc alit. hepar & renes iu
uat genituram auget inuidum sanguinem ge
nerat. tarde tamen concoquitur & pediculos
facit. **FRICTELLE EX PISCIBVS.**

Vlpan pīscis bene elixi ac tūsi cum suc
co amigdalino cūq; aqua rosacea dissolui
to addito saccharo & poline. Frictellas dein
in quāuis formā redigito. Que quidē difficul
tati mingēdi tm̄ medentur in ceteris uero ob
st. **FRICTELLE IN FORMAM
PISCIS.**

Migdalas bene mondis uua passū sac
charū simul tundito. tūsis uua; passam
saccharū n petroselinon parū; amirici bene cō
cisi parum croci admisceto. paratā habebis sub
actam farrinam admodum subtilem & in frus
tra diuisa; quibus unpenfam in pīscis formam
rediges. Sunt qui hoc agant lingno in formam
pīscis excauato coqui hoc pulnecū ex oleo uel
seco ī patella pōt nec mltū a superiorib; differt

Liter amigdalīs tūsis cum saccharo et
in aqua rosacea dissolutis farrinam subactā pu
ra aqua & saccharo admisceto. fricte lasq; ī for
mam pīscis redigito. Verū; hoc sine liquamine
uel oleo coqui omnino debet.

Liter amygdalis tunsis aut nucibus aut nucleis pineis cum uua passa ac ficis siccis p tunsis lac piscium aut iocusecula. parum petroselini & amaraci minutatim concisi. aromatum aliquod croci minimum addes. Mixta hec i frictellas rediges.

Liter risum hñ elixum cum amygdalis tundes ac in catinum per setaceum transmittes. Dissolutum ex aqua rosacea saccharo & hanello asperges. His pastilli formam si uoles dato
FRICTELLE VENTOSE.

Olinem cum aqua salis & saccharo subigit & in pastum non nimium durum admodum subtile extendito. Forma deinde ad id fabrefactam aut ore cyathi concidito. Dum turgetur frigescit nec intus quicquam erit:

Liter impenie quam posuimus dum de frictellis lactis coacti loqueremur. ramusculos feniculi floridi inde admiscebisque ac statim eo modo triges in liquamine aut butyro oleo ne
PASTINACE FRICTE.

Ene modas & eneruatas elixabis inde farina inuolutas friges in oleo uel butyro parum bene nutriunt tarde concoquuntur urina nam prouocant & menstrua. Hydropicis plurimum tormina sedant.

OVA QVOVIS MODO COCTA AC DE AGITATIS ET CONFRACTIS PRIMO

Va cum medico aque ac lactis bene agitata

& confracta aut tudecula aut cochleare caseo
trito commiscebis. Mixta ex butyro uel oleo co
ques suauiora erunt si & parum cocta & dum co
quantur nunquam uoluta fuerint. Herbacei colo
ris si uoles his blete petroselini plusculum. succi
buglossi mente amaraci saluie parum addes.

Liter easdem herbas concisas & frictas mo
dicum in butyro aut oleo superiori impense
admiscebis ac coques. nutriunt hec. tarde conco
quuntur hepar iuuat oppilationes & calculum ge
nerant. **OVA FRICTELLATA.**

N patellam feruentem oleo aut butyro oua
recentia & integra abiecto putamine in
des lento igne decoques oleo semper feruenti
presertim cochleare aut tudecula suffunden
do ubi alba esse ceperint cocta scito risum nobis
mouet Ceculus dum hec studiose parat. adeo al
lucinabundus patelle inheret durioris concoctionis
propter fricturam hec putant medici

OVA ELIXA.

N feruentem aquam oua recentia abie
cto folliculo indes. concreta ubi erunt sta
tim eximes tenella esse debent ac saccharo aqua
rosacea aromatibus dulcibus acresta. aut succo
malarancii suffundes: sunt qui & tritum caseum in
spargant quod nec mihi nec phosphoro placet q
tali edulio psepe uescimur. Sine caseo enim op
timam ac suauissimum est.

Liter oua in lacte aut in uino dulci coques eo
modo quo ante uex de caseo nulla fiat mentio

plus et hoc & i ad pblegmo. e. si uult dicit
OVA FRACTA:

Va recētia diu coq̃do dura facies ablati
 deinō putaminibꝫ ouū ipm ita p mediū
 scides ut nullibi albamētū ominuat. exempta
 uitella pti cū bono caleo tū ueteri tū recēti &
 uua passa otūdes pti reseruabis ad pulmētū co
 lorandū. parū itez petroselinū amaraci mēte mi
 nutatī ocise addes. Sūt q̃ z duos ouoy albois
 aut plures cū aromatibus indant Hac impensa
 albamenta ouorum repleta z cōclusa lento ig
 ne in oleo friges. Frictis moretuz ex reliquis
 uitellis uua passa simul tunsis ac ex acresta &
 sapā dissolutis addito gīgiberi chariophilo cin
 namo infundes eferueatqꝫ paululum cuz ipsis
 ouis facias hoc plus mali in se habet q̃ boni.

OVA IN CRATICVLĀ.

Va tūsa in patellā calidā extendes et co
 ques donec creta plicari q̃drifariā possit: hec i
 q̃dre modū redacta in craticulā ad focū posi
 tā extēdes oua deinde recentia ablati putami
 nibus huc inde saccharumqꝫ & cinnamum dū
 coquitur insparges: cocta conuiuis appones.

OVA IN VERV

Eru bene calefacto oua per longū trans
 frig es & ad ignem ac si caro esset torre
 bis calida sunt edenda solidum inuentum &
 coquorum ineptie ac ludi.

Liter oua recentia in cinere calido dilige
 ter ad ignem uolues ut equaliter coquantur

exudare ubi ceperint recentia z cocta putato
ac conuiuis apponito. optima hec sunt z cuius
apponi percomode possunt:

Liter oua recentia in ollam cū recenti aqua
imposita ubi parum ebullierit eximito atq; edi
to. optima enim sunt z bene alunt.

OVA FRICTA FLORENTINO RVM MORE

In feruentē ex oleo patellam oua recētia
ablatis putaminibus sigillatī indes. tude
culq; aut cochleare circūquaq; rstringes ī ro
tūlū rediges coloratione ubi eē ceperit cocta
scito tenella intus sint necesse ē coqui difficili
us hec q̄ que supra consueuerunt.

Liter oua intēgī carbonēs ardentes cōicito
ac calida donec frāgantē fuste pcutito cocta
& eēpta petroselino z aceto suffundito hoc
nō faceret Pōponius noster qui temere adeo
amissis duob; ouis. unō alia emeret ob inopi
am nō haberet. **OVA FRICTA**

Aseū pingue & tritū parū mēte ac petro
selini concisi. uue passe minimū. mo licum
piperis tūsi. duo uitella ouoꝝ cruda simul mi
scebis. Mixta in oua florentino more fricta &
unde per tenue foramē uitellū. exemens īdito
ac iterum frigito donec farcinē coquat. cōuol
uenda sepius sūt z cocta ac resta aut succo ma
la ranci cū gingiberi suffundenda sunt.

OVA IN PASTILLI MOREM.

Arrinam subactam tenuam admodum fa

cies extense in tabulam. oua recentia distinc-
ta spacijs addes inipargendo semper un cuiq;
paruz sacchari aromatum minimū sal inuolu-
ta deinde ut pastillos solemus. aut elixabis. aut
friges fricta tamē laudabiliora sunt. Dura siāt
caueto oua enim dura mali alimentū ac difficil-
lime concoctionis habentur.

DE BOLETIS ET FVNGIS.

Anduntur & boleti multis exemplis in
crimen adducti. Hac oportunitate ille c-
ta. agrippina claudium principem boletis admi-
xto ueneno necauit. Frigide & humide natu-
re boleti habentur & ob hanc rem ueneni uim
optinent. Rimsa terra ac fumo aspersa nascun-
tur quam folliculo primo disrumpunt. Raro
unquam ex uno pediculo gemini surgunt. lui-
di ac colore fici arboris per similes quicq; apud
ferrum & serpentuz cauernas nascuntur mor-
tiferi habentur. tenax quoq; humiditas ī fum-
mo natans pestiferum ostendit. a peritis regio-
num boletos legi uelim quamq; z hi quoq; de-
cipiuntur Perisse enim quasdam familias no-
stra etate cognouimus non enim radicibus ut
herbe & arbores nituntur ac purgantur bole-
ti sed putrescibili ac marcido terre uapore ad
perniciem hominū succrescunt. utādi etiā illi
sunt qui apud oleā & taxum nucem & alias ar-
bores malā qualitātē his prebētes nascuntur
Boletis ut ait Plinius z ortus ē & occasus intē
dies septē cadentib; imbribus. fungorū lemor

est natura ex pituita enim arborum nasci putatur. turissimi qui rubent. Mox candidi cum suis pediculis non improbantur. tercius genus quod fuisse uocant ueneno accommodatissimum. hoc anneus serenum prefectum neronis et milites quosdam perisse constat libet & coquendi quando ita gulosis placet rationes aliquas afferre cum succosa illa tyrsi parte qua terre inherent. in aqua primum cum excuato pane cumque piris. aut pirorum surculis ac pediculis coquendi sunt alium quidam induunt quod ob stare uenenis putatur. elixi aut saliti in oleo aut liquamine fringuntur. fricti moreto uiridi quod salsam uocant: aut aliato suffunduntur. Sunt etiam qui eos ablata pelle aut superiore folliculo indito sale atque oleo sursum uorsum in carbonibus decoquant pipereque aut cinnamo asperfos deuoret. Pessimi & si gule satisfaciunt quouis modo cocti habebuntur. Difficile enim concoquuntur perniciosos generant humores. Membrorum item stuporem quem appoplexiam Greci uocant uentris tormina: difficultatem mingendi ac suffocationem minantur.

DE TVBERIBVS.

Vbera que recte terre callum dicemus undique terra circumdata nullis fibris aut capillamentis nituntur. ex tuberante loco ubi nascuntur nulla rima egeruntur siccis hec ferè & sabulosis locis fructicosisque nascuntur. excedunt sepe librali pondere cotonei magnitudinem

Duo eorum genera. arenosa dentibus inimica
 & altera sincera distiguntur colore ruffo ni-
 groq; ac intus candido. laudatissima crescunt i
 aethrica que cum Licinius pretor maderet de
 nariis dentem infregit. ex quo patet. ex terra
 tubera ipsa conglobari. Carnosiora putantur q
 in Cyrenaica nascuntur. Suauiora que i thra-
 cia. Nobilissima que circa damascum in Syria
 & olympum Grecie putantur Hymbribus
 autumnalibus & tonitribus crebris nascuntur
 nec ultra annum durat. teneriora habentur uer-
 na Mira est scrophe Nursine sollicitia. & faci-
 le enim ubi nascatur cognoscit. & inuenta arre-
 ctata a rustico aure integra deponit. Vino lota
 sub cinere calido coquuntur cocta & moda sa-
 leq; ite & pipe aspsa calida adhuc omnis p o est
 carniū apponi debet. alit hic cibo ut Galieno
 placet & quidem multum ac uenerem ciet. hic
 est q hoc crebro utantur uenerie delicatorū
 ac lautorum mense quo in uenerem promptio-
 res sint. ad geniturā si id sit laudabile Sin uero
 ad libidinādū ut pleriq; ociosi & intemperāes
 solent detestandum omnino est.

DE COCHLEIS.

Ochlee tam terrestres q; aquatiles exe-
 rētes se domicilio binasq; ueluti cornua
 protendentes retrahentesq; oculis carēt ideo
 corniculis pretentare iter putātur. He uulgo li-
 maces uocantur quas Fuluius lupinus in tarq-
 nensi agro paulo ante Pompei ciuile bellū Vi-

maris ad saginā que ex sapa & farre & lacte da-
tur includit. Varia sunt eorum genera. albe ī
Rearino agros nascuntur. illiricis precipua ma-
gnitudo. Aphricanis ubertas. coqui mltipha-
mam cocolee possunt. lacte in uas ubi modicum
aque misit per noctem aut diem reponende co-
perculo addito ne prodeat. Purgabuntur ue-
hementer. Sunt qui eas lacte per noctē pascāt
z purgent illatas deinde in cacabū cū recenti
aqua ad focum tam diu detineant quoad semi-
cocte ac bene spumate fuerint. ex cochleis ue-
ro erute atq; primum ex aqua calida bene lote-
subinde ex aceto & sale confricate rursūq; lo-
te. ac farrina inuolute in feruenti oleo aut li-
quamine sunt. frigende. frictas aut mente silue-
stri. alio pipere croco tunsis z acresta dissolutis
aut salsa uiridis. su. fundes. elixe ut mihi quidem
uidetur aut aliatum aut moretum requirunt.
Cochlee si sunt sine multo alio aut moreto fue-
runt. boni alimentū sunt. pectori z pulmōni opi-
tulantur. hepar eius fibras laxādo iuuant. ethi-
cis p'sunt. **DE TESTUDINE**

Nācū mā testudines tātas emittit ut
singularū superficie affirmāte Plinio, ha-
bitabiles casas integant. aiunt item inter in-
sulas rubri maris homines his cymbis na-
uigare. Testudinū putamina serare ī laminas
lectosq; postes ac repositōriūz h's uelire C. Iu-
lius polio primus instituit ut | Maro ait. Radi-
ant testudine postes. capiuntur autem eūz diu

rius desiderio respirandi in superficie consistit
ita sole intoste ut immergere se superuenienti
bus uenatoribus non possint Sunt & terrestres
in siluis habitantes que ut creditur herbis & ro
re uitae ducunt Has canibus inuentas rustici
ad cibum trāsferunt in cacabum feruentē aqua
coniciunt semicocte & exempte cōfracta testu
dine ablatiſq; intestinis ac pelle iterum donec
exacte coquantur in cacabum ad ignem po
nuntur Coctas etiam pipere croco & uitel
lis ouorum dissolutis suffundes. sunt qui ex ali
ato uel ex salsa comedant. Boni sunt alimentum &
sine moreto medelle uim habent.

DE RANIS.

Ane inter pisces nequaquam numerā de rec
te hoc loco ad culinā uenient Ruberas &
sub terra uiuentes ut noxias reicio: aquatiles
he sunt de quibus loquor. bolo capite meliores
esui putantur q̄ que fustina. a serpētū enī mor
su attritate ac lese bolū attigere nō putātur
Captarū coxulas denudatas pelle p noctē aut
diē in recenti aqua natare sinimus. innolutas ō
īde farina i oleo frigimus frictas & in patinam
trāsſatas palellus meus salsa uiridi suffundit.
ac fenicoli floribus aromatibusq; inspargit.

LIBER DECIMVS INCIPIT DE COQVENDIS PI SCIBVS.

Icere de natura & ui piscium

omnium institueram nisi me transmutata & cō
sula ipsorum nomina perturbassent. Animati
um siquidem nulla species est que indiuiduorū
suorum magis q̄ piscea nomen & descriptione
amiserit. Fecit hoc eum & eorum qui ante
nos fuere & negligentia atq; inscitia. Dicam
tamen q̄ accurate fieri poterit de his qui ad
mensas ueniunt. quorum presertim nomina in
tegra adhuc extant. De omnibus dicere cū plu
ra uulgo credita sint que in aqua q̄ que in ter
ra nascuntur non esset concilium Piscium qui
bus humana consuetudo uelcitur. natura se hu
mida & frigida est ad similitudine & elemēti unō
nascuntur Marini tamen minus frigidi ob sal
edinem aque putantur. Saliti unde uis sump
ti insalubres habentur. Male enim alunt & si
tam ingentem excitant. Recentes medie etatis
diu enim uiuere pisces putantur & non nimium
pingues nec limum aut cenam sapientes nec
cito putrescentes nec duriciem aut uliginem
pre se ferentes maximis & minimis anteposue
rim semper: Meliores item putantur marini se
cundum quosdamq; fluuiales. Rursus fluuiales
q̄ qui in lacubus nascuntur & in q̄ qui in palu
dibus. Probabiliores preterea duxerim saxati
les q̄ harenosos harenosos q̄ cenosos & palus
tres Non improbat̄ item & qui ex mari flu
mina innatāt & qui ex fluminibus in maria de
scendunt si id eorum natura patitur. Pisces
tamen omnes qualescumq; sint dūr. ob eorum

frigida & infirmitatem concoctionis habentur. Sanguinem preterea frigidum ac phlegmaticum generant. unde varie & graues oriuntur egritudines. nervos molliunt & ad paralytici preparant sitim excitant: Humectare tamen uentrem putantur & genituram augere. Piscium omnium non eadem est conditura & coctura quos elixos & frictos uoles fere omnes exquarato exeterato brachias euellito ac bene lauito. Contra uero quos assos optabis integros ad focum pones excepta salpalaccia quorum intestinum per brachias extrahitur.

DE THYNNO:

Et thynno. cuius precipua magnitudo est dicere primo institui. pepedisse enim thynnium captum cuius latitudo duo cubita & palmum uoluebat quindecim talenta constat nascuntur & in omnibus ut in nostro ibero & pado thynni mares sub uentre pinnam non habent. Biennio eorum longissima uita: plenilunius pinguescunt. Verno tempore capiuntur in sinu bizancio hiberno inposito latent. capti ac membrum diuisi ceruice & abdomine commendantur. Sale etiam reseruati pulmentorum uicem ieiuniis subeunt. salum eius abdomen & solidum nec molle quod tarantellus uulgo appellant aqua & aceto interiectis fursuribus quo melius soliditatem relinquat bene lotum & impurgatum in aqua non multum coques. exemptum & aceto bene maceratum ubi uoles edito Sunt

qui aromata dulcia ispargant. ex eodē thyn
no fit salsamentū quod thynninam appellant
in aqua tepida h. o. as sex hec innatet oportet.
si purgatam uoles elixam parum admodum. ex
aceto comedes hec ut omnia alia salsamēta pes
si mi sunt alimenti recentē thynniū; pipere ci
namo coriandro tritis cepa cocta & cōcisa ace
to melle oleo condies.

DE MVLO.

Vluz pisce; apud Romanos in precō fu
isse ubiq; fere legitur. in mari rubro li
brarum octoginta. Quidā inuenti ferunt. naz
Celerem Asinum mulū emisse septē milibus
constat. capti ac uulnerati ferula. qua aliter
proqui non possunt ad elixum & assū; tendū
elixos eo modo quo & thynnū. assos. pipē ru
ta nucleis tūsis & aceto aut acresta plundes.

DE ANGVILLIS

Octoginta annis uiuere anguille putan
tur. Durant itez sine aquis senis die
aquilone spirante. austro paucioribus. tollera
re hyemem in parua aqua aut in turbida uiue
re non possunt captaz anguillam & excoiatā
ac exenteratam in frustra satis magna cōcides
ac ueru ad focum bene coques positis inser
frustra lauri aut salue folijs humectando sem
per cocturam inuria. quam isti salumalam uocāt
ubi prope cocturam fuerit farrina aut pane
trito adlito cinnamo & sale spargendo circū;
quiq; inrustato elixam si uoles cum petrole

lino salua ac quibuldam lauri folijs percoques
 & acresta ac pipere suffundes. Salitam prete-
 rea in frustra concides maceratam in aqua ho-
 ris quattuor aut quinque in cacabuz ad focu po-
 nes semicoctam in aquam recentem transse-
 res fumesque eferuere donec omnino coquatur
 cocta petroselino conciso zaceto subfundo.

DE MURENA:

Vrena oua parit quocumque mense citissime
 crescunt cum reliqui pisces statuto tpe
 id agant in sicco littore elapsas coitu serpentu
 impleri uulgus putat. Aristoteles mareque qui
 generat Zimiru uocat. Discrimen hoc inter ma-
 rem & feminam esse quod murena uaria & infirma
 sit. Zimirus unicolor & robustus. Debes extra
 os habere dicunt inuenit in hoc animali docum-
 ta seculi ueris Pollio eques Romano ex ami-
 cis Dni Augusti uiuaris earum imergens danata
 mancipia tamque ad hoc feris terrarum non suffi-
 cientibus. Ferunt aceti gustu eas in rabieque agi
 Murenas apud antiquos in precio fuisse cre-
 diderunt & quod L. Cincio hoc pisce effusissime delec-
 tato cognomen dedit & quod C. Cesar dictator tu-
 triumphales cenas populo daturus esset sex milia
 murenarum emisse dicit aut ut Plinio placet mu-
 tuo accepisse & quod L. Crasso produra ille murenam
 in piscina domus sue mortuam atratus tamquam filiam
 luxit Hoc idem de Hortensio scribit Plinius
 Ex pharo Scicilie optime putatur quas illi plo-
 tas latini flutas uocant quod in summo sepe nates

sole torrefacte curuare se posse & in aquā mer-
gere desinunt atq; ita facilius capiuntur Var-
ro sic dictas putat q̄ in summa aqua pre ping-
uedine sui fluitentur. Cognitur murena e os-
sato more maiorū ut anguilla sublato corio ca-
pite & cauda assam more to uiridi suffundes.
DE ECHINO.

Aruus admodum piscis assuetus petris
echinus.

quod carnis adherente naues tardius ire cre-
duntur Cum Plinio sentire lucanus uidetur :
Non proprium retinens euro tendente rudem
res in mediis echinus aquis. cuius prima syllaba
ab eodem lucano producitur cum contra a
Iuuenale corripitur. & re uera sic breuis natu-
ra. Obseruare item greci ut echinos castanea-
rum folliculos appellarent. quos Marci in hoc
disticho imitatus est Ille licet digitos testudi-
ne pargit acuta Cortice deposito mollis e-
chinus erit. Echinos ubi coextris pipere & cro-
co asperges.

DE SEPIA.

Epia inter pisces sanguine carētes nume-
ratur Carentiū autem sanguine tria sūt
genera imprimis que mollia appellatur dein d̄
cōrecta crustis tenuibus. postremo testis con-
clusa duris Mollia sunt loligo sepia poly-
pus & cetera generis eius his caput inter pedes
& uentrem collocatur est. pedes octoni omni-
bus sepie & longini ex his duo pedes longis

simi & asperi quibus ad ora cibos admovent. & in fluctibus se ueluti anchoris stabiliunt. cum ceteris uenantur Sepiarū generi mares uari & nigriores constantieq; maioris Feminis tridente percussis auxiliantur Cōtra uero femina icto mare fugit ambe autem ut censere se apprehendi effuso atramēto infuscata aqua latebras querunt Sepias elixas ab aeno in patinam missas cum piperelafere cōdies ut uoles Sūt q; ex pipere cīnamo coriādro uiridi mēta uel arida oui uitella aceto uel acresta olei modico ubi bulierint obligent.

DE LOLIGINE.

Vnt & loligines & loliguncule que magnitudine potius q; qualitate differunt he extra aquam se offerentes uolitare putant coctas & i patinas translate pipere ruta melle olei guttis condiuntur.

DE POLIPO:

Olypus dictus ē ex eo q; multos habeat pedes branchis ut pedibus & manibus utitur cauda que est bisulcata & acuta in coitu letat admodum odore Vescuntur conchiliorum carne. Omnia in domum comportant. deinde putamina rosa carne egerit. annatantesq; ad ea pisciculos uenantur. Polypum coctum pipere & lasere condies.

DE CONCHIS.

X genere conchiliorum conche habentur que quidem visu omnique sensu alio q; cibi

z periculi carent. His apertis insidiantur poly-
pi imposito enim lapillo intra conchas ne clau-
di possint securi carnes extrahunt. negant in a-
qua ullum esse animal ad conficiendum homi-
nem atrocius coctas pipere petroselino men-
ta sicca cinnamo obligas.

DE LOCUSTIS.

Oculis crusta fragili muniuntur. latent
mensibus quinis. eodem tempore & can-
cri occultantur. ambo more anguinum ueris in-
itio senectutem exuunt renouatione tergorū
cetera in undis natant. Locuste reptantiū mo-
do fluitant. unum hoc animal nisi uiuuz feruē-
ti aqua incoquat bonam carnem non habet. ui-
uūt petrosi i loc. Aliter sic coques locustas
aperiuntur locuste ut assolet cum testa & in-
funditur eis piperatum ac si in craticula assā-
tur.

DE CANCRIS.

Ancrī hyeme aprica loca sectantur. estia-
te in opaca purgatum recedunt. omnia eius ge-
neris hyeme leduntur. autumno & uere ping-
uescunt maxime pleniluniis. Cancrorū plura
sunt genera sed omnibus fere longa est uita.
pedes octo in omnes in obliquo flexi. Femine
primo pes duplex. mari simplex. preterea bina
brachia denticulatis forcipibus. superior pars
in primoribus his mouetur in inferiore immo-
bili dexterum brachium omnibus manus. uni-
uersi aliquando congregantur. q̄ ex eorum di-

uerso ac trito itinere apparet. Sunt z cancri q
 phynotere appellant omniū uinimi & ob hāc
 reminiurie oportuni. Huic solertia est inaniū
 ostrearum testis se condere & cum accreuerint
 migrare incapatiores cancrū pauore. Retrorsū
 cedere cancri omnes pari uelocitate putātur
 Dimicant inter se ut anetes aduersis corni
 bus incurfantes contra serpentum ictus me
 dentur. Aiunt sole cancri signum transeunte
 ipsorum corpora examinata presertim ac sicca
 existentia in scorpiones transfigurari. Ex hoc
 genere & echini putantur. Oua omnium ama
 ra sunt & quina simul iuncta. ora eorum in me
 dio corpore in terram uersa traduntur. Sce
 uicia maris presagiunt hīc est q correptis ope
 riuntur lapillis. mobilitatemq pondere stabili
 unt. Quod ubi uidere naute statim plurimo an
 coris nauigia firman. sunt qui & cochleas taz
 aquatiles q terrestres in hoc genere collocent.
 Ungues habent in tenebris etiam uelut igne
 lucentes. Coqui hi omnes ex aqua aceto & ab
 undanti sale debent ita eferueāt oportet ut
 bis ter ue spumam ex abundanti aeno emittāt
 Cocti z in patinas translati ex aceto comedū
 tur. Farciri & gambari euacuata testa. tūsa ip
 forum ex cauda & chelis carne. tunsis amigdal
 uua pessa uitella oui. trito caseo si tempora pa
 tientur petroselino amaraco minutim concisis
 & fracti frigi in oleo lēto igne debent. Cāmarū
 ego illū putari qui paruus admodum & tener

tā ex lacubus q̄ ex marinis littoribus capitur.
Coqui hi & eo modo quo superiores debent.
canceri certe difficillime concoquantur. cocti as
maticis & phisicis prodesse putantur. teste eo
rum in cinerem redacte & cum melle ac gētiana
pote mor sui rabiosi canis mederi putantur

DE CONCHIS.

N conchis magna est & figure & coloris
uarietas utpote planis cōcauis lunatis
longis in orbem curuatis dimidio orbe celsis
in dorsum elatis lenibus rugatis denticulatis
crinitis crispis. ex his pectines reconditi & ipsi
magnis frigoribus ac magnis estibus saliant.
extra uolitāt seq; & ipsi carinant magna uenit
Romanis luxuria ex concharum genere. Ori
go autem & genitura conche unde margarite
nascuntur ostrearum conchis haud multum dif
fert. Hanc autem repleti rosido conceptu tra
dunt ubi genitalis anni hora eam pansam qua
dam ossitatione emisit meliore sc̄q; margaritas
ex qualitate. roris puri ul' secus gigni in aqua
mollis ul' uino exēpto protinus durefcit. con
cha ipsa cum manum hominis uidet comprimit
se atq; operit gnara se propter ope suas peti
manumq; si puenit acie abscidit sua. capte con
che ac sale obrute ī uasis fictilibus etiosa carne
omni nucleos quosdam corporum hoc est uni
ones in fundo relinquunt candore magnitudi
ne inter se distantes. & quia nullibi duo reperi
untur indiscriti his merito unionum nomē Ro

mane imposuere delicie. Clarior n rubro mar-
 reperitur Duo fuere maximi uniones usq; ad
 Cleopatre tempora Que antonium ad luxu;
 prouocans in sume se posse una cena sesterciu
 centies affirmavit. Hec ubi mirari uidit An-
 tonium arridens uesana mulier phyalaz popos-
 cit cui aceti acris nō nihil infundit. atq; illuc
 unionem demptum ex aure alterā felinabū
 da dimisit. eumq; mature dissolutu; ut eius la-
 pidis natura est. M: Antonio bibendum appo-
 suit Hic unio cencies sextercium sine conten-
 tione ualebat cuius magnitudinis fuerit in d
 colligi poterat q; qui superfuit postea uicta r
 gina z capta egypto Romā delato defectusq;
 est z factus ex una margarita due atq; imposi-
 to simulacro ueneris ut monstruose magnitu-
 dinis in templo quod pantheon dicitur cōche-
 igitur si nō hac ratione satis humanis deliciis
 satisfaciunt in carbonibus ut ostrea sole mō co-
 quant. **DE PURPURA ET MORICE**

Vrpura & murex conchiliis annumerā-
 tur latēt circa canis ortum tricenis die-
 bus cōgregantur uerno tempore. Purpura flo-
 rem illum tinguendis uestibus olim expetituz
 in medias habet faucibus nigrantis rose colorē
 referens reliquo corpore fere sterilis. uiuas
 qui eas querunt capere contendunt quia cuz u-
 ta succum illum amittūt. Conche omnes ce-
 lerime crescunt precipue autem purpure. an-
 no enim magnitudinem dimplet. Murice tamē

purpurā colore p̄stantiorē crediderī ab his et
ostrū dicebatur color ille celeberrimoq; ex os-
treis purpura ac murex erueretur. Et sarrav-
nū nomē ab sar urbe phenicie que postea Ty-
rus appellata ē sūp̄fisse constat ut apud uirgiliū
Et gemma bibat & sarrano dormiat ostro-co-
quuntur & he eo modo quo cetera cōchilia

DE OSTREIS.

Et siliceis tandē conchiliis cū ostris cō-
cludamus. q̄ q̄a demortuā etiā uenere;
excitāt apud lautos & libdinosos ī p̄tio sūt Ser-
gius ille qui ab orata pisce capto & in nostrum
mare aucto cognomentū accepit primus om-
niū non tantū gule quantū avaricie gratia os-
treis inuaria adinuenit. Lucii crassi oratoris
etate ante maricū bellū quo quidē principio
adeo uectigalia & priuati p̄uentus ex piscinis
creuere. uacantibus etiā huic rei magnis uiris
utpote Lucio philippo & Hortensio quos pis-
cinarios cicero appellare solitus erat. ut catonē
uti censē. L. luculli heredem de piscinis quadra-
ginta quadringentis millibus uēdidisse scribāt
historici. Idē igitur orata qui p̄mus balneas pē-
siles habuit. p̄mus etiā ostrearia ī Baiano collo-
cauit q̄a limosa regio que soleā creat & passerē
conchiliis quoq; muricibus & ostris idonea ē
Primus etiā optimū saporem ostris lucrinis
adiudicauit hec cocta ī carbonibus atq; exte-
lis exēpta frigī ī oleo & aromatibus atq; acres-
ta suffundi possunt.

DE ORATA.

Onē credendū oratā ad nos aliūde cum
impensa auectā sine causa. que ī sapōr et
uoluptate collaudata est. oīur tñ aurata luci-
nā cōcha; depasta nobilior habetur. teste Mar-
tiale hoc disticho. Nō oēs laudes ptiūq; aurata
meretur. Sed cui solus erit cōcha lucrina cibo
si pīguis est orata elixam. si maceffit assam faci-
to ac moreto uiridi suffundito.

DE ACIPENSERE.

Ccipenser que; secundo bello punico Ro-
mani auectum constat rari capitis pīscis ē
magnicp pretii squamam ducit aduersā cū cete-
ris secundam habeant. Hunc pīscē coronati mi-
nistri cum tubicine ad palatinas mēsas ferēbāt
quasi ambrosias dapes.

DE SCAVRO

Caurus ex asia ī nrm mā ab octauio psec-
to classis aduēctus ē quē pīscē īter hostiā z cā-
panie littus ea lege sparsit ut qnquēnio donec
multiplicaret ī tactus relīqueretur Melior tñ ī
testinis q; carne ē auctoritate Matial

DE LVPO.

Lupalibi meliora nasci sentētia Varronis
Ac Plini deprehendimus q; his uerbis
Lupo inter pīsces palmam ascribunt. Ad uic-
tum optima refert ager Campanus frumenta
falerno uinū. Cassinas oleum. Tusculanus fi-
cum Mel Tarentiuus. Pīscem lupum maxi-
me qui inter duos pontes captus est Tiberis.

ut rombum sinus Rauennas. Murenas sicu-
lum litus. affatur autē in craticula lupus si-
is est quē uulgo laciaz uocant. auulsis brachiis ex-
tractoq; per eandem uiam intestino. assum sal-
sa uiridi suffundes. q; si elixus uoles leucopha-
go inuolues utroq; inō suauissime editur. ad-
huc pōpono tyberis accola Marcio Aprili z
Maio me sepius inuitabat. satis etiam tute p-
editur cum non incōgrue alat. PHilippus Ro-
manus nostra etate phisicus egregius & dis-
cipline ueterum diligentissimus rimator asse-
rit sturionem si saporem inspicimus. esse quē ue-
teres illi captum inter duos pontes tantopere
laudabant Nec lacie eam laudem ascribendā
putat Vter nostruz melius diiudicet legunto-
rum sit indicium.

DE SILURO.

Ilurus masculus omniuz edita custedit
oua & sepe quinquagenis diebus ne absu-
mantur ab aliis. at marinus in terra scrobe
effossio parit oua & rursus obruit terra tēge-
mo die refossa aperit fetūq; ī aquā ducit: hos
piscēs esui hominū nequaq; cōmendandos cen-
sum.

DE ROMBO.

Ombum. in Adriatico captum maxi-
me uero in sinu Rauēnate suauissimū
esui crediderim. q; apud maiores non
nisi principuz mensis apponebatur. Magnitu-
dinis eius Iuuenalis auctor ē uno carmine. Inci-
dit adriaci spaciū admirabile rōbum & Martia

quāuis lata gerat rōbur Rombos latior est ta
mē patella Rombum in calathō uinctum aur
pinaci annexum in cacabo coques. Facillime
enī nisi hoc modo coquatur dirumpitur. efer
ueat item lento igne necesse est coctum cum
leucophago & aromatibz z tuto z suauitē edes
DE STIRIONE.

Radi per tenebras nūc mihi uideor cū
horum de quibus deinceps dicturus suz
piscium nullus certus uel nominis uel nature
existat auctor Negligentie maiorum & inscia
tie id. magis q̄ mihi ascribendus est Vtar ego
nouis nominibus ne delicatōrūz gule per me
dicant stetit quo minus integra uterentur lo
luptate Stirion piscis est pre grandis flumina
non nisi lata ingreditur. captum non statim sed
post paulū in aqua dimidiata uino albo uel ac
eto coques salē iadere memento. Tantū coctu
re quātū uitulina caro requirit. comedi stirion
ex leucophago ubi multū gingiberis insit uel
ex aliato uel ex sinapido debet. ex stirione fit
salitura quāz uulgo ichinale uocant quasi spi
nale q̄ ex dorso z spina fiat Bonum scito cum
in tessellas confisum integrum & rubeū erit.
Dum in craticula coquitur aceto & oleo cre
bro inspargito ne desiccetur ubi cal rē pene
trasse credideris ab igne eximito ac suffumum
reliquo aceti & olei conuiuiis apponito hec sūt
potatorum calcaria.

CONDITVM QVOD

CAVLARE VOCANT.

Va stirionis exemptis quibusdam nervis
qui hec intererant lota ex aceto aut vi-
no albo in tabulam extēdes ut exsiccentur Sa-
lita deinde in vase aliquo aut involuta sale ma-
nu non rudecula ne frangantur in saccum rare
texture ut inde humor exeat concies Postre-
mo vero in seriam in funco perforatam ut si
quid humoris in est inde exeat ad usum repo-
nes bene premendo & opculādo Coqui duobus
modis caviare potest nam & in bucellas ul' fru-
stra panis parum tostas extensum ad ignem cū
fuscina aut gladii cuspidē tam diu retinendus
est donec crustam fecerit coloratiorem atq; sta-
tim calidum edendum & aut lotum aqua tep-
pida ne plusq; saturē salutū videat. oleribus bñ
concisis excavato pani ac trito admiscebis ad-
dendo par. cepe minutatim concise ac fricte
minimū piperis. Hanc deinde impensam in fri-
ctate modum coques & grecos huiusmodi ci-
bi auidissimos pascēs.

LVMBRINA.

Vmbrina piscis est non contemnendus
coruo assimilis. Coquitur autē & editur
eo mō quo stirio minus cocture qā tenerior ē
requirit.

DENTALE.

Entale nostra etate dictū qđ dentes fere
exertos habeat. Quibus & piscatores in-
terdū ledere osuevit Senere antiacis cicatces
in digito acceptas a dentali vulneris inspexi.

Orate similis est ut stirio coquitur :

VARROLVS.

Arrolū pūū utpote quatuor aut quinq̃
librarū nec ex squamatū nec ex entetātū
aut in craticula aut ī oleo coquito si in crati-
cula aspergere cōtinuo salito oleo & aceto mem-
to mī tā cocturā amat ppter eius exuberantē
humiditatē. **CORVVS.**

Oruus subniger ē & rostrū ad similitudi-
nē corui unde nomē accepisse puto habz
pinnas integrum oblongas gestat lapidem item
in capite gerit Affirmat palladius dolorē late-
rū sedari si sub anulo gestato carnē attigerit op-
mis piscibz annumeratur coqui siue magno siue
pūū pōt. ut Varrolū dixi pōt: Frictū moreto
& cui modicū alii insit. aut sinapido suffundito

SOLEA

Olea piscis latus ē nec uey admodū lōga
subtilis & solee similitudinem habet inae
nomē accepisse puto Frictū petroselino minu-
tū conciso & acresta aut succo malarāci suffū-
des numeratur & hic inter bonos pisces

PALMITAS:

Almitas ego paruas lumbrinas credide
ī neq̃ enī nisi quantitate tantum differunt.
iam & oblonge hē sunt & subnigre & caudaz
abent subtilem acutam & bifurcatam. Sunt
etiam sine squamis. Coquitur z̄ conditur ut sti-
rio si parua admodum fuerit frigatur petrose-
lino ac succo malaranci inspergatur.

FRAVOLINVS:

Virgit in dorsum frauolinus inclinatus
caput foris ruber est intus albidum ac sapor
rem optimū edentibus prestat. Coqui quous
modo potest maior & elixus leucophagum mi
nor & assus salsa requirit viridem.

TRILLIA.

Trillia curti capitis piscis ē & grossi. eū
dem item ī cutum ducit. integra nec ex
enterata assanda est. ac muria aspergenda. Ad
dies octo aut decē durabūt si patina altera sup
alteram polita salimola conspersa fuerit.

SALPA.

Alpa piscis nec magnus nec boni saporis
est. huiusmodi enim nescio quid sapit colo
raticus item in medio & extrāuerso extat hic
piscis quia uentricosus admodum est bene ex
enteratus sed parua quantū fieri potest īscis
sura assaturam requirit & moretum.

SCORPHION

Scorphon niger est densas in tergo spinas
habet quibus nonnunquam piscatores ledit. Ma
gnū elixum parū assūm facies.

CEPHALVS.

Optimi saporis est cephalus septēbri men
se piscis sub albus & satis magnus ī dor
so planus cuius caput & curtū & grossū ē mag
nū. ī cacabo coques puū ī craticula salimola cō
tinuo īspargendone desiccetur. magnum cu
leucophago parū cum muria ipa comedes.

PASSER.

Affer a passere auicula cui fere assimit
 ē capite enī tantum differunt. nomē acce
 pit. elixo petroselinō. affo malarāci succū ides

CAMMARI MARINI.

Ammaros marinos paruos admodum et
 quorū testa tenella ē. elixos & feniculo & ace
 to suffundito: **CAPPE.**

Appe ex generē cōchilioꝝ sunt coqui ī pa
 tella sine aqua debent. conchas ubi uide
 ris pre calore aperiri. ac restam cū modico pipe
 ris triti z petroselinū scisi ides admiscebisq; ac
 statī in patinas transseres ī aqua bene salita p
 noctem aut diem retinēde prius sunt ut ama
 ritudinem innatam relinquunt.

MERLVCIVS.

Erlucius sine squamis ē accepit fortasse
 hoc nomen a merula. lucio tñ p̄similem
 aiunt. coctum cum sinapido albo comedes.

LVCIVS FLVVIALLIS.

Vciū fluuiale exenteratū elixabis cocto
 squamā cū pelle auferes ac ex leucophago aut
 aliato aut sinapido comedes pū luciū si uoles
 affato hic piscis inter alios minus insalubris
 habetur. sunt qui & eundē liciū appellant.

TRVTE.

Rutas quasi trusiles a trudēdo nra uer
 nacula dictas puto semper enī inaduersum & ī
 īpetuosū flumē truta nititur aduenientes un
 das superare cōtendēs Concisa trita ac ī frustra

ac salita in cacabo ita ut sursum uersum in cisura
uertatur. ex aqua et aceto ita moderate imposi-
to ut neque sal diluatur. neque plusquam duobus digi-
tis aqua emineat coqui debet ubi dispumaue-
ris deinceps lento quoad fieri poterit igne efer-
ueat. Coctam et in pinacam extensam. ut non nihil ex-
siccetur aromatibus dulcibus insperges. ac cum leu-
cophago bene giberato comedes. Paruam trutam
exenteratam & bene squamatam integrum hinc dextra
hinc sinistra a capite ad caudam incidens in cisuris
sale indes ac per horas duas inter duas tabulas op-
primes farina deinde inuolutam in oleo per letem fri-
ges. coctam hoc modo ad quatuor aut quinque dies serua-
bis Quouis modo edatur grauis concoctionis est.

THINCA

nam nunc thicam dicunt oli menam appellatam
credideri si grossa erit et lixa uoles ex aceto
aromatibus petroselino minutim scisso conditam
comedes.

Liter si grossa erit eam bene squamatam ac per me-
diam spinam incisam ita inuertes ut quod foris erat
intus demum fiat infractis etiam costis ac coccis in
traneis inditoque sursum cum ouis sex petroselini co-
cisi pipis tunsis. alii disfracti corci modico. Sunt
que & damascenas aut cerasia acris aut passulas
cum pineis modis cum ouo disfracto idant. Coque
da lento igne in craticula est. coctam salimola ex ace-
to oleo croco sapa suffundes.

Liter si parua erit eo modo scindes quo supe-
rior est & consparsum farina oleo friges. frictam

aut acressa aut succo malarancii suffūdes. hoc
etiam quouis modo cocto nihil peius.

PISCIS PERSICINVS.

Erſicicum piscem precipuū .urbanus la
cus & padus fluuius producūt quē ideo
hāc denōiationē accepisse putāt q̄ pſici saporē
habeat paruus ē uario colore distinctus .suauis
hic piscis habetur ⁊ minus insalubris Maio
rem exenteratum nec exquamatum ex aqua
aceto suffusa coques coctum ac mundum ut ī
luceo diximus cōuiuis appones. paruum exen
teratum & exquamatum in oleo aut in craticu
la cum salimola coques.

LAMPREDA.

Ampreda anguille multum assimilis. bre
uior tamen est & foramina utriq̄ sub au
re habet. in cisalpina parue in betruria medi
ocres Rome ex tyberi permagne capiuntur. s̄
bene a natura actum est. quandoquidem illic
delicatissimū ac satis magnum produxerit pis
cē ubi uallate gule inter sese auctis rerū preti
is certāt Emī frequenter lampredas quīq̄ sex
septem aureis ⁊ olim a quodā laticlauiō xx. cū
alter secum auxionaretur scimus: Nec passa ē
ingenua gula tantā audaciā gratuitā esse. Dū
pēlatori enī q̄ sui ipsius arrogantia & fastuꝝ no
lo dicere stulticiam imitatus esset centum au
reos dono dedit: ne secundo ad singulare certa
men prouocatus timidus ac infracto animo suc
cumberet. Non hoc uoluit christus. qui ututū

non flagitiorū & gule certamina ad imitatōe;
nobis p̄posuit sed ad coquinā redire tutius ē q̄
uulnera recrudescentia atrectare. offam cer
bero obiciamus ne in nos caninam rabiem ex
erceat. uel lampredam cōditā meliorē offa: lam
predā erutis dētibus ac līgua & extracto per
obscenas partes solo quod eo tendit in traneo
cū aqua calida bñ lauabis nullibi cōminuta pel
le colligendus ē itē sanguis quo condimentū
fieri solet. in os eius nucē muscatā in foramina
que circa aures habet cariophili ītegra grana
indes. In uolutā deinde ī spirā in tygano ad fo
cū semūcia optimi olei paruo acreste uini albi
& optimi salis q̄tū sat erit lēto igne, percoques
ubi feruere occeperit sanguinē e capite in ty
ganū ipsum exprimito. idē etiā fieri anteq̄ fer
ueat potest. eius moretū hoc modo facito amy
gdalas aut auellanas cū sua pelle tostas ac ter
sas ne cinis insit. bucellam item panis uisulatā
cum passulis contundito. tunsa cum acresta de
fruto aut parte in cocture dissoluto ac per se
taceum in catinū transmittito indendo semp̄
parū gingiberis cariophylorum cinnami & id
sanguinis quod diximus colligendum. Hanc im
pensam in tyganum infundens donec lampre
da cocta uidebitur. una eferueat finito.

Lite rassam si uoles dū coquitur sangui
nē & adipē colliges. Hoc itē eo quo p̄dix
imus modo eduliū condies. iunt qui minimas
quas lāpredocias uocāt in craticula lēto igne

percoquāt suffundendo cōtinuo ex oleo ac̄re
 ita sale aromatibus simul mixtis.

BARBULI.

Arbuli fluuiales sūt int̄ bonos pisces quo
 uis mō cocti nō connumerantur. eorum
 oua mēse presertī maio pernitiōsa habentur.

TEMOLVS.

Emolus piscis est optimus. & is maxime
 q̄ ex abdūa capitur quouis mō p̄cōmode
 coquitur Fricturā tamen magis requirit.

CONGRVM.

Ongrū quē antiates brunchū appellant in
 frustra cōcisū eo mō coquito quo anguil
 lā locato inter frustra saluie aut lauri folia.

LEO MARINVS:

Leonem marinū ideo cancrū a uulgaribz
 dictū puto q̄ leonis & colorē & similitu
 dinē quandā habet. Eius os & id foramē quod
 sub cauda habet lana occluditur & in furno ad
 modū calido sine aqua liquamine ue ullo lente
 coquitur sunt qui cū carbonibus circumuallēt
 crebroq̄ uoluant ne comburatur. Coqui itez
 ex aqua & aceto potest. ut cācros fluuiales so
 lemus. Plus tñ cocture requirit quia grossior
 & durior ē. Coqui & eo mō laguste possunt q̄
 ex genere cancroz sed leone maiores habent.

SCARDE.

Carde quouis mō coquantur insipide sūt
 z plus molestie ob minutissias spinas int̄
 edendum q̄ uoluptatis afferūt.

CARPANI:

Arpani grossi & herbas ubi flumina ob
increfcentia ex alueis exeunt depasti nō
isuaues cū leucophago aut aliato habentur ip
ui friguntur. hos Mantuani bulbaros lingua
uernacula uocant.

SALMONI.

Almonos quouis modo coxeris optimos
inuenies. **LASCHE**

Ascarum magnā uim trasimenus pducit
Fricte & in carbonibus aut in craticula
asse salsam aut acretam requirunt.

LACTEOLINI.

Vos uulgus lacterinos ego lacteolinos
appellauerī a lacte z albedo color quo eti
am trāllucētē spinā integro & uiuo licet cer
nere adeo diaphani sunt. mari z lacubus capi
untur fricti moreto uiridi aut acreta suffūdi
debent. **ROVILIONES.**

Ouilliones trillie per similes ī lacu alba
no & tyberi precipue nascuntur. pui sūt z isu
aues Coquūtur & sibi accōdiunt ut lacteolini.

ACICVLA.

Cciculas a diminutiōe acus. eos pisces ap
pellauerim quas uulgus acucellas uocat
acus enim similitudinē habēt. & quouis modo
cocte optime habentur.

TVRDVS MARINVS.

Vrdū marinum ideo sic dictum q̃ turdi
similitudinē habeat. quouis mō coques.

assus sinapidon requirit.

AGONI.

In lacu albano optimi nascuntur agoni. pisces nō admodū magni & fere sardellis assimiles. elixi petroselinō butyrū & aromata requirunt. Fricti malaranci succū aut acressaz

SARDELLÆ.

Ardelle ex benaco admodū laudantur.

Frictæ ex acressa aut malaratio suffūdū
tur **POLYPOS.**

Olypum a multitudine pedū. ut diximus sic appellatū quoquo modo coxeris malū dices

CANCRI.

Ancrī quos uulgo mutatis & siuersis literis grancos uocant taz fluuiales & e lacuna q̄ maritimi cocti aceto suffundi debent.

CARPIONES.

Iror a Plinio cuz de benaco celeberrimo Veronensis patrie lacu mentionem per sepe fecerit nil de carpionibus quo lacus ille p̄cipue extollit̄ ab eo scriptū relictū esse. Coquūt carpiones quouis mō. uerū ut diu durēt captos statim ac in salinola bi duo retētos ī optimo oleo diu friges: ut bene coquantur. Seruari hoc modo per mensem & si minus salubres & insuaues sint & eo amplius si recocti fuerit. seruabuntur z alii pisces nō tñ adeo si hoc modo fuerint fricti. Cauendū ē ne a spina quaz in capite gestat ledaris pernitiōsa enim ac si ueneno tincta esset habetur.

CALAMARI.

Vos isti calamarios uocant melius & magis proprie atramentarios appellassent cum & caput ad formam uasculi atramentarii habeant & atramentum ut sepie fundant : magni in frustra concisi ac elixi & petroselino minutim conciso & aromatibus . parui fricti & ex succo malarancii comeduntur .

PISCES IN GELV

Elu ex aqua uino & aceto fit & quo diutius seruetur multa aromata id oportebit Ex iure mene aut lucii pinguis exenterati tantum nec exquamati optimum fiet gelu sed is piscis lento igne & in tanta aqua ut uix regatur bene coquendus est Cocti & exempti pellem rursum in cacabum pones . ac ebulliat aliquandiu siue reliqua deinde que in gelu carni facienda diximus obsecrabis . congelari ac constringi & reliqui pisces elixi presertim tam maritimi quam fluuiales hac conditura poterunt .

OVA TARYCA.

Va cephalis sale trito consperges reseruata membranula illa in qua oua ipsa tamquam folliculis inascuntur . Post diem a salitura inter duas tabulas per diem & noctem opprimes . inde ad fumum suspendes procul flamma ne uehementem calorem sentiant . Sicca in uasa lignea cum furfuribus repones . educti hoc modo non insuauiter poterunt . uerum si cocta uolueris sub cinere aut in foculari calido et terso

sepe uoluta concalefacies ac peredes. Cū so-
phiano meo hoc nil suauis edisse me memin-
delata e Grecia illa putarim unde optima salitu-
ra aduehi solet.

QVID SIT EDENDVM TER- CIA MENSA.

Ictum iam satis est quid in prima &
secunda mensa sit edendū dicendū de
inceps erit & breuiter quidem quidū
tercia tamq̃ in conclusione ad sigillū stomachi
sit assumendū. Esse carnes si contigerit. tum
affas tum elixas pro tempore anni aut poma
aut pira acida presertim que exalationes cibi an-
te cepti a capite propulsent comedes. sunt
qui mirum immodum inter quos est meander
raphanum radicibus ascriptū probēt. q̃ post
cibum sumptus concoctione adiuuet ad ima
stomathi penetrando. pituita extenuet uapo-
res ad caput delatos eprimat. renes ac uesicā
purget. salutaris & contra fungorū uenena ui-
pere ac scorpionum morsus habet. Tanta est
eius acrimonia maxime uero syluestris quam
ego armoratiū dici crediderim ut abrafo cor-
tice dorso scorpionis impositum eum statim ne-
cet. in prima mensa sūptum non adeo probāt me-
dici. q̃ ob eius acrem & calidam uī non patiat
cibū in stomacho quiescere ructus generet &
concoctionem inducto uomitu impediat sigil-
lare stomachū casei preduri modicū putatur &
prohibere quo minus exalationes caput & co-

rebrum petant Fastidium item exunctuosa ce-
na alit dulci exortum percommode tollit. Co-
medunt anesum & coriandrum saccharo inuo-
lutum delicates mense ad oris et capitis
medellam feniculum uulgares. Castaneam cu-
ius uis frigida est & sicca omnes : de qua uari-
e deceptatū est. Hanc alii nucibus ut Virgi-
lius. Castaneasq; nuces. Alii Iugulandibus ut
sardi qui eas balanos uocant annumerandaq; cē-
suere. Echinis pungentibus tamquam quodā
quasi uallo cortice & membranula ut res pre-
tiosa inuoluitur. In pretio quondam erat: Tav-
rentina que et Balanitis uocabatur. Lauda-
batur & Neapolitana quondam ut nunc Me-
diolanensis. Castanee omnes bene dentibus ē-
te a bonoq; stomacho sumpte non incommode
alere obolare appetentiam facere putantur.
Meliores item habentur inter prunas & ci-
neres. cocte q̄ elixe aut in patella perforata.
ad flammam toste sunt: Nimia enim eius turgi-
ditas & stiptica uis decoquitur Sumpte item
cum saccharo aut melle pituitam extenuare
putantur Esus preterea cotoneorum malo-
granati acidi presertim et omnium que astringunt
ut siliquarum et pistachiorum non im-
pat Post pisces edēde aut amygdale aut auel-
lane aut nuces sunt q̄ piscium frigidam uim &
humidam sua siccitate reprimere putantur

Sequitur de uino.

DE VINO.

Ena & prandium sine potu non solum insuavis uerum etiam insalubris habetur cum haustus sciēti q̄cibus esurienti sit gravior & iucundior. Humectare cibum necesse est & ad refrigerationem pulmonis & quo melius subigatur et concoquatur quod desumpimus uinum quod Androchides ad Alexandrum scribens eius intemperantiam cohibiturus sanguinem terre appellauit haustum calefaciendi & humectandi. foris infusum refrigerandi et desiccandi uim habet. Est enim eius uis calida & humecta unde Homerus

appellauit quod semina caloris habeat. Hic est q̄ corporibus fessis nil celerius subuenit si modeste sumatur. nil item perniciosius si modus absit. Tremuli enim & graues pallidi feculenti obliuiosi lippi steriles & ad generationem tardi canī calui senes ante tēpus ob ebrietatem fiunt homines. Quare modus adsit ex hominum etatibus et anni temporibus necesse ē. Vt enī hieme plō esse Celsi sētia & mino sed meratio bibē cōuenit ita estate portione q̄ dilutissima & q̄ sitis tollat nec corpus incendat & ut uere cibū de mēdo portioni dilu

tiori aliquid addimus ita autumno cibo paulo
pleniore utendo minus sed meratius bibimus
Danda est preterea senibus meratior potio.
pueris dilutior. iuuenibus & medie etatis me
diocris. sumenda est item potio ex qualitate regi
onum corporumue. frigida loca incolentes me
racius calida dilucius temperata quod mediū
quoddam retinet bibant sanguine abundantes
dilutibile. acuta bile uexati tenue atra meratū
pituita austerum bibant. Vinorum tria esse ge
nera Plinius asserit. Austerū dulce tenue. au
sterum pectus astringit & exasperat. Dulce le
nit. sed inutilis cū in acutam bilem facillime trā
seat. Tenue omnino utile cū mēbris omnibus
opituletur. Alba uina si tenuia aut non nimiū
meraca sunt facilius q̄ nigra concoquuntur. hec
enim pectus & fibras astringunt. illa laxāt & le
nunt Subalba uero tutius assumuntur. Con
ficiendorum uinorum ratio que diuersa ex re
gionibus colligitur ab rusticis peritis regionū
petatur. Nobis sit satis breuiter commemo
rare que uina in pretio sunt. Legentes tamē
prius adhortor ne me ob hāc rē uini appetētis
simum putent. cum nemo me instituto & na
tura dilutius bibat. Vina suorū tēporū lauda
uere ueteres ut albana predulcia. surrentura
tenuia salubriaq; Tiberius Cesar. signino in
esse miram austeritatem ad continendā alui
asserebāt medici. laudē magnā attribuit mamer
tinis uinis Diuus Iulius publicis epulis falernū

laudauere omnes maxime uero Maro conti-
nentissimus omnium laudabimus z nos sine cō-
trouersia & reprehensione uina ligustica. & ea
maxime que in littore Genuēsi nascuntur. le-
uia enī sunt & iocundissimi saporis nec quicq̃
obstat qn ea nectar appellem habet & Corsica
firmissima uina & q̃ caput facillie tentēt nō i-
bat & grecū maxie ho qđ ad opidū geminianū
in Etruria nascitur. Accessit z maxia laus se-
ueriniano ex lucrinis mōtibus qđ estatis preci-
pua refrigeratō ē. Rome potissimū ubi & calore
& ciborū uarietate ac copia tamq̃ fornaces uo-
racissimi exestuāt. Stomachi nobilitate & elegā-
tia sua me retrahit. Trebianū quo maxie E-
truria excellit non negauerī i Piceno i cisalpia
inq; reliqs Italie ptibus alia z digna esse fama
sed horū tm̃ mentiōz fecisse sat ē ne etati nr̃e
que meliora uina q̃ homines producit non sa-
tisfactum dici possit.

DE SEDANDIS PERTVRBATIO- NIBVS.

Ibi ppe ad uoluptatem & ualitudinem
tot preceptis erit actum nisi rationem se-
dandarū perturbationum quas greci

uocant breuiter ostenderimus. He-
autem mentem ita e propria sede plerumq; di-
mouent. ut perturbato animo sit necesse cor-
pus quoq; aliquo pleriq; z graui incommodo
angi. Perturbationum omnium fontes unde
riuuli prope infiniti manant noti omnibus eē

debēt. Duo enim opinata bona sunt quorum al-
terum presens alterum paulo post affuturum
speratur. ut uoluptas gestiens opinione alicuius
magni boni & presentis. & cupiditas quam se an-
tem uel libidinem licet appellare. que ē immo-
derata appetitō opinati cuiusdam magni boni
ut ait Cicero. Duo item opinata mala. que pa-
ri rōe qua superiora illa distinguuntur ut metus
& egritudo. Appetere enim aliquid cū rōe ē sa-
pientis maxime proprium. cum id modeste fiat
uolūtas dicitur quē uero secus fecisse uideri-
mus libidine proprie commotum dicemus. Su-
periori gaudiū quod cū rōe excitatur sequenti
leticiam exultantem esrenata cupiditate ascri-
bimus. At uero ut uoluptati malivolētia letās
alieno malo. Delectatio per omnes sensus dif-
fusa iactatio tamq̃ generi partes subiciuntur
sic libidinem ira excandescencia odium inimici-
cia discordia indigentia desideriuq̃ sequentur
Egritudo autem que est animorum aduersante
ratione contractio his partibus distinguitur in
uidētia emulatione obtrectatiōe misericordia
angore luctu merore erumna dolore lamētati-
one sollicitudine modestia afflictōe desperatiōe
Quibus perturbationibus mors etiam nonnū-
q̃ oritur suffocato & oppresso corde sāguinis
& spirituum ob metum agitata concursiōe. me-
tus preterea qui cū exanimatione humili atq̃
infracta futurorum malorum habetur ratiōe
fugandus est que pigritiam terrorem timoreq̃

pauorem exanimationem conturbatione; for-
 midinē e mentibus hominū philosophorū mā-
 datis obtemperatiū abstergit. His autē egritu-
 dinibus animi quas a similitudine egrotantiū
 corporum nomen sumpsisse uidemus oportu-
 ne medebimur si temperantia fortitudine mo-
 destia prudētia imoderatas appetitiōes nostras
 quasi corruptū sanguinē aut redundantem pi-
 cuitā aut acutā bilē atrā ī corpib; unde morbi
 oriūť dissuēo. Nō obstabunt tū uoluptati bone-
 stie aut optiē ualitudini auaricia ambitō mulie-
 rositas puicatia liguritō uinolentia petulantia
 fraudatō scelus furor turpitude temeritas e-
 gestas amentia desperatō rerū qbus tamq̃ te-
 rerrimis furis agitati nisi fortes & constantes
 erimus. Eqtatē puditiā bonā rōē; pudorem
 fidem pietatē constantiā honestatem sanā; mē-
 tem z bonam spē; amittentes ab integra uolu-
 ptate. quam & bone ualitudini coniuncta; di-
 cimus cum dedecore declinabimus.

PLATINE DE OBSO-
 NIIS. LIB. FINI.

